

3. melléklet

**Helyi tanterv
a sajátos nevelési igényű
tanulók számára**

2017. szeptember 1-től

**Táplánszentkereszti
Apáczai Csere János Általános Iskola**

TARTALOMJEGYZÉK

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK ISKOLAI OKTATÁSÁNAK IRÁNYELVE	3
A helyi tanterv célja és feladat	11
TANTÁRGYI RENDSZER	13
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM	13
MATEMATIKA	25
INFORMATIKA	42
KÖRNYEZETISMERET	52
TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK	59
TERMÉSZETISMERET	67
Biológia, egészségtan Fizika – kémia	71
BIOLÓGIA, EGÉSZSÉGTAN	72
FIZIKA	75
KÉMIA.....	78
ÉNEK-ZENE, TÁNC	81
RAJZ	90
FÖLDRAJZ	98
TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL	101
TESTNEVELÉS	108

Enyhén értelmi fogyatékos tanulók integrált nevelése, oktatása

Ez a helyi tanterv a Táplánszentkereszti Apáczai Csere János Általános Iskola pedagógiai programjának melléklete. A célok és feladatok meghatározása a Nemzeti alaptanterven és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapul.

A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve

Általános elvek

1.1. Nemzeti alaptanterv alkalmazása a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: NAT) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapidokumentuma, az abban meghatározott kiemelt fejlesztési feladatok a sajátos nevelési igényű tanulóira is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a közoktatási törvény, a NAT és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a kollégiumi nevelés országos alapprogramját,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a helyi önkormányzati intézményfenntartó minőségirányítási programját,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt tanulók sajátosságait.

1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést,
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez,
- ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is terjedjen ki,
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés, oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit,
- a sérült képességek rehabilitációs, habilitációs célú korrekciójának területeit,

- a nevelés, oktatás és fejlesztés szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

Az Irányelv egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű tanulóknak a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt (integráltan) és a tőlük elkülönítetten (gyógypedagógiai intézményekben) történő nevelésére, oktatására.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A **sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga**, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján.

A szülő kötelessége, hogy gondoskodjon gyermeke fejlődéséhez szükséges feltételekről, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, együttműködjön az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadáson, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi, óvodapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét, ha a tanulóval foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére a nevelőtestület erre javaslatot tesz.

Ha az e bekezdésben foglalt kötelezettségének a szülő nem tesz eleget, a **kormányhivatal kötelezi** a szülőt kötelezettségének betartására.

A befogadó intézmény feladatai

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához az alábbi feltételek szükségesek:

- Az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz szakirányú végzettségű gyógypedagógus,
- A fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.
- A közoktatási törvényben megfogalmazott többletszolgáltatások biztosítása, mint például:
 - speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek,
 - speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök.
- Olyan intézményi szabályozás és szemlélet biztosítása, amely lehetővé teszi a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülését és a sérülés-specifikus tanügyi és módszertani eljárások, speciális eszközök alkalmazását.

Az együttnevelésben résztvevő pedagógusoktól elvárja, hogy

- a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat és a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépítsék a pedagógiai folyamatokba,
- a tananyag-feldolgozásnál, a napi foglalkozásoknál figyelembe vegyék a tantárgyi tartalmak, a foglalkozások tartalmának - egyes sajátos nevelési igényű gyerekek csoportjaira jellemző – módosulásait,
- a gyerekek teljesítményeinek elemzése alapján az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmazzák, probléma esetén alternatív megoldásokat keressenek.

Tárgyi feltételek biztosítása

- fejlesztő szoba, mozgásfejlesztő terem, berendezés, zárható szekrény, fejlesztő eszközök, anyagok, fénymásoló, papír, számítógép, nyomtató, internet/telefon használat, szertár/könyvtár használat
- a fejlesztő foglalkozásokhoz: A tanulók óra/napirendjének egyeztetése a gyógypedagógussal, kis csoportos foglalkozások esetén egymással.
- tanácsadáshoz: Az integráló pedagógusok idejének biztosítása a folyamatos konzultációra.

A gyógypedagógusok számára részvételi lehetőség biztosítása az osztályozó értekezleteken, az SNI tanulók vizsgáztatásánál, szülői értekezleten, fogadóórán. Felelős vezető kijelölése, akitől szükség szerint információt kap, akihez probléma esetén fordulhat, aki az együttműködést koordinálja, ellenőrzi, értékeli. Eszközbeszerzések, könyvtárfejlesztés, továbbképzések tervezésénél kikérni a gyógypedagógus véleményét az integráció tárgyi és személyi feltételeinek fejlesztése érdekében.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a kedvezőtlen környezeti hatások folytán tartós, átfogó akadályozottságot, tanulási nehézségeket, tanulási képességszavart mutatnak.

Az enyhe fokú értelmi fogyatékoság (mentális sérülés) diagnosztizálása elsősorban orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai feladat.

Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal állapítható meg a kognitív funkciók lassúbb fejlődése, valamint más, nem intellektuális területeken jelentkező eltérések.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók fejlődése igen eltérő attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékosággal, vagy következményesen egyéb hatásokra alakulnak ki.

Tanulási helyzetekben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései.

Ezek változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg, a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát is mutatják és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét.

Az integrált keretek között nevelt enyhén értelmi fogyatékos tanulók fejlesztése

Az integrált keretek között nevelt enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelésében az Irányelvben leírtakat kell alkalmazni, figyelembe véve a befogadó intézmény pedagógiai programját, sajátos nevelési igényű tanulóira irányuló helyi tantervét. A befogadó intézmény pedagógiai programjában – az Irányelv 1. fejezetében leírtak alkalmazásával – szerepelnie kell a fogyatékos tanuló nevelése-oktatása sajátos elveinek, és figyelembe kell vennie a tanulást, fejlődést nehezítő körülményeket is. Ezen belül fontos meghatározni és biztosítani azokat a segítő eljárásokat, amelyek az eredményes integráció feltételei lehetnek. A fejlesztéshez, rehabilitációs és rehabilitációs célú foglalkozások vezetéséhez, az egyéni fejlesztő programok kimunkálásához, a tantárgyak fejlesztési feladatainak megvalósításához a szakirányú képesítéssel rendelkező gyógypedagógiai tanár, gyógypedagógus

együtműködése szükséges. Amennyiben a tanuló állapota megkívánja, úgy más szakembert (pl. terapeuta, logopédus, pszichológus, orvos, konduktor) is be kell vonni a fejlesztő munkába.

Fejlesztési területek - nevelési célok

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelése során a fejlesztési területek megegyeznek a NAT-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulóknál fontos az egyénre szabott motiváció, az egyéni tanulási módok feltárása és biztosítása. Felkészítése a társadalmi integráció és a munkaerőpiacra történő sikeres belépés szempontjából kiemelten fontos, egész életen át tartó tanulásra.

A kulcskompetenciák fejlesztésének biztosítása elengedhetetlen a társadalmi integráció szempontjából, s különös hangsúlyt kap az önálló életvezetés, a munka világába való beilleszkedés érdekében.

Az enyhe értelmi fogyatékosok kerettanterve:

Kerettanterv az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára (1-8. évfolyam)

Oktatásukban a kerettantervben leírt követelmények az irányadók.

A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció

A gyógypedagógiai nevelés egészét átható habilitációs, rehabilitációs nevelés célja az enyhén értelmi fogyatékos fiatalok szocializációja, eredményes társadalmi integrációja. A fogyatékból eredő hátrányok csökkentését segítő programok az iskola sajátos nevelési igényű tanulóira irányuló helyi tantervének részeként működnek. Megjelenhetnek tréning formájában, tantárgyi témaként, egy-egy terület önálló fejlesztési programjaként, beépülhetnek a tanítási órán kívüli programokba.

A gyógypedagógus, a terapeuta – esetenként más szakember véleményének figyelembevételével – készíti el a fejlesztő programot, amely a tanuló sajátos nevelési igényeit, és egyedi tulajdonságainak fokozatos kibontakozását szolgálja.

A fejlesztés a tanítás-tanulás folyamatában megmutatkozó fejletlen vagy sérült funkciók korrigálására, kompenzálására, az eszköztudás fejlesztésére, a felzárkóztatásra, a tanulási technikák elsajátítására, a szociális képességek fejlesztésére, az önálló életvezetésre irányul, és a programokon, tréningeken keresztül valósul meg.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység lényeges eleme a folyamatos vagy szakaszos pedagógiai diagnosztizálás. Szolgálja a korrigáló, kompenzáló tartalmak, eljárások, terápiás eszközök tervezését, megelőzheti a további – másodlagos – tünetek megjelenését. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység során a fejlesztő programok készítésekor és elemzésekor elsődlegesen azt kell figyelembe venni, hogy a gyógypedagógiai nevelés, a terápiás eljárás és eszközrendszer miként tud vagy tudott hozzájárulni a pszichikai, a fiziológiai funkciók zavarának korrigálásához, kompenzálásához, a funkcionális képességek csökkenéséből, a funkciók fejletlenségéből eredő zavarok kezeléséhez, a szociális szféra akadályozottságából származó hátrányok csökkentéséhez

A sajátos nevelési igényű tanulók habilitációs, rehabilitációs célú ellátása

A sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonság-együttes, amely a tanuló nevelhetőségének, oktathatóságának, képezhetőségének az átlagtól eltérő jellegzetes különbségeit fejezi ki. A tanulók között fennálló - egyéni adottságokból és igényekből adódó - különbségeket az iskolák a helyi pedagógiai programok kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a. a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékból által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- b. az iskolai tanuláshoz szükséges képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

- a. A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében, oktatásában részt vevő közoktatási intézmények egész nevelési-oktatási rendszerét átfogó, hosszú távú habilitációs, rehabilitációs célok és feladatok határozzák meg, melyeket az intézmény dokumentumai tartalmaznak.
- b. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanítási-tanulási folyamatban valósul meg, mely az egyes tanulók vagy tanulócsoporthoz igényeiktől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teszi szükségessé.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a. A testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és egyéb fogyatékból, az autizmusból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása.
- b. A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- c. A különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- d. A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- e. Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a. A fogyatékból típusa, súlyossága.
- b. A fogyatékból kialakulásának ideje.
- c. A sajátos nevelési igényű tanuló
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei,
 - kognitív funkciói, meglévő ismeretei.
- d. A társadalmi integráció kívánalmai: lehetséges egyéni életút, továbbtanulás, pályaválasztás, életvitel.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni:

- a. az intézmény pedagógiai programjában,
- b. a helyi tantervben műveltségi területek, tantárgyak programjában,
- c. a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanítási-tanulási programban,
- d. az egyéni fejlesztési tervben.

A szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanár/terapeuta kompetenciája:

1. a programok, programcsomagok összeállítása,
2. a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés,
3. közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, ezt követően a konzultációban.

A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés, oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a közoktatási törvény foglalja össze. A közoktatási törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhoz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többlétszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek,
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök.

A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő - integrált - oktatásuk. Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védelemet. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, a szülők közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában, a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- A nyitott tanítási-tanulási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai - esetenként egészségügyi - eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanítás-tanulást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
 - a. a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak - egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző - módosulásait;
 - b. szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
 - c. a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyság-vizsgálat, a tanulói teljesítmények

elemzése alapján - szükség esetén - megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;

- d. egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
- e. alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez;
- f. együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő - a tanuló fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező - gyógypedagógiai tanár/terapeuta az együttműködés során

- a. segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- b. javaslatot tesz a fogyatékosság típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- c. segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- d. javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- e. figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- f. együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- g. terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon - egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben -, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra.

Az integrált nevelésben, oktatásban részt vállaló közoktatási intézmények igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, szak- és pedagógiai szakmai szolgáltatását, az utazó gyógypedagógiai hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét a megyei/fővárosi közoktatás-fejlesztési tervekben meghatározott feladatellátás szerint.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztése

2.1. Az enyhén értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók akadályozottsága, személyiségfejlődési zavara, az idegrendszer különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. Az enyhe fokú értelmi fogyatékosság (mentális sérülés) diagnosztizálása elsősorban orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai feladat. Pszichodiagnosztikai vizsgálatokkal állapítható meg a kognitív funkciók lassúbb fejlődése, valamint más, nem intellektuális területeken jelentkező eltérések.

2.2. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók fejlődése igen eltérő attól függően, hogy milyen egyéb érzékszervi, motorikus, beszédfejlődési, viselkedési stb. rendellenességeket mutatnak, amelyek vagy oksági összefüggésben állnak az értelmi fogyatékossággal, vagy következményesen egyéb hatásokra alakulnak ki. Tanulási helyzetekben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései. Ezek változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg, a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát is mutatják és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét.

A nevelésükhöz szükséges feltételek:

- a. a fogyatékoság típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógiai tanár/terapeuta foglalkoztatása,
- b. speciális tanterv, tankönyv és más segédletek, illetve
- c. a szakértői és rehabilitációs bizottság által meghatározott szakmai szolgáltatások biztosítása.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelési igényeinek megfelelő gyógypedagógiai nevelés és terápia hatására fejlődésük a mentális képességek területén is számottevő lehet.

2.3. Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

2.3.1. Alapfokú nevelés

- a. **Bevezető szakasz:** 1-2. évfolyam.
- b. **Alapozó szakasz:** 3-4. évfolyam.

Ebben a két szakaszban a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások, terápiák alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell módosulnia a pedagógiai folyamat korrekciós, kompenzáló jellegének.

A bevezető szakaszban javasolt - a közoktatási törvény által biztosított lehetőséggel élve - egy évfolyam tananyagának elsajátítására egy tanévnél hosszabb időtartamot tervezni. A hosszabb időkeret nagyobb esélyt nyújt az alapvető kultúrtechnikák eszközszintű elsajátítására, amennyiben megfelelő motiváltság mellett, ismétlődő tanulási folyamatban, állandó aktivitásban egyre önállóbb tanulási tevékenységre készíteti a tanulókat. A gyógypedagógiai nevelésnek az egész személyiség fejlesztésére kell törekednie.

E két szakaszban nagyobb hangsúlyt kap a tanulási, magatartási és viselkedési szokások következetes kialakítása és megerősítése.

Az iskolák helyi tantervükben határozzák meg azokat a pedagógiai diagnosztikán és fejlesztési stratégián alapuló konkrét gyógypedagógiai eljárásokat - szükség esetén terápiákat -, amelyek az iskoláskor kezdő éveiben hatékonyan segítik a készségfejlesztést. Az iskolatípus módosításának esetenkénti szükségessége folyamatos gyógypedagógiai diagnosztizálás nyomán a tanítás-tanulás folyamatában állapítható meg biztonsággal.

- c. **Fejlesztő szakasz:** 5-8. évfolyam.

A fejlesztő szakaszban a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül. Hangsúlyosabbá válik az önálló tanulási tevékenység. A tanítás-tanulás folyamatában előtérbe kerül a verbális szint, de a tanulók fejlettségének megfelelően, differenciált módon jelen van a manipulációs és a képi szint is.

A helyi tanterv célja és feladata

- a. **A bevezető szakasz** célja átvezetni a gyermekeket az óvodai játékközpontú tevékenységből az iskolai tanulás tevékenységeibe.

Feladatai:

Olyan fejlettségi szintre hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerével, módszereivel, terápiával –, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására a sérülésnek, az állapotnak megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen.

Fogékonyra, befogadóvá tenni a környezetet, a közvetlen meg tapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt.

Tág teret adni az életkornak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és a mozgásnak.

Felkelteni érdeklődést a tanulás iránt.

- b. A **kezdő szakasz** kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése.

Feladatai:

A kreativitásra, a tevékenységre való ösztönzés, amely fejleszti az alapvető képességeket és alapkészségeket.

A tanulók személyisége éérésének, önismeretük fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével.

A sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

- c. Az **alapozó, a fejlesztő szakasz** célja, hogy szerves folytatást biztosítson az előző szakaszokra alapozva.

Feladatai:

Az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás, lehetőségeinek megteremtésével.

A konkrét meg tapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve.

A tantárgyi tartalmak, tevékenységek, feladatok, terápiás célú eljárások igazítása a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez.

A tanulók felkészítése az önálló életvitelre, a képességek kultúra fejlettségéhez igazodó szakiskolai továbbtanulásra, társadalmi beilleszkedésre.

TANTÁRGYI RENDSZER

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

(1–4. évfolyam)

Célok

A kulturált nyelvi magatartás alapozása a nyelvi kommunikációhoz, társas együttműködéshez szükséges képességek fejlesztésével, a szövegértő képesség, olvasási készség megalapozásával.

Feladatok

Az anyanyelv igényes köznyelvi formájának megismertetése, használata.

A tanuláshoz, önálló ismeretszerzéshez szükséges alapkészségek kialakítása.

A szépirodalmi művek befogadásának alapozása, az erkölcsi, esztétikai ítélőképesség fejlesztése. Az olvasás iránti igény felkeltése.

Az önismeret, az önkifejezés, az érzelemvilág formálása az anyanyelvi nevelés sajátos eszközeivel.

A nyelvi fejlődés zavarainak, hátrányainak kompenzálása, a személyiségzavarok enyhítése, a szocializáció segítése.

A beszédpercepció, beszédmegértés fejlesztése.

Érthető, megközelítőleg természetes ritmusú beszéd kialakítása.

A kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegalkotás elsajátítása.

Egyre nagyobb önállóság elérése a mindennapi nyelvi érintkezés formuláinak alkalmazásában.

Ösztönzés önálló véleményalkotásra.

A tanulók beszédének közelítése a köznyelvi kiejtés normáihoz.

A hangos és néma olvasás elsajátítása.

Szövegű olvasásra törekvés.

Szövegértés fejlesztése.

Szövegértést bizonyító feladatoknál az önállóság megalapozása.

Az írás eszközszintű használatának kialakítása.

Az íráskészség fejlesztése.

A nyelvhasználat tudatosabbá tétele, zavarainak enyhítése. A tanult helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása.

A tanulók érzelemvilágának gazdagítása a műveltségi terület sajátos eszközeivel.

Jártasság az információkeresés technikáinak alkalmazásában.

Önállóság fejlesztése a könyvek, gyermeklexikonok használatában.

Ösztönzés a könyvtár használatára. Olvasási szokások kiépítése.

Az olvasás iránti érzelmi, gondolati érdeklődés felkeltése.

Nemzeti kultúránk hagyományainak megismertetése, az anyanyelv megbecsülésére nevelés.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célja

A nyelvi készségek, képességek elsajátítását akadályozó pszichikai, fiziológiai funkciózavarok

feltárása, diagnosztizálása.

A részképességek zavarainak korrigálása.

Az auditív és vizuális észlelés, figyelem, differenciálás, emlékezet fejlesztése, intermodalitás fejlesztése. Beszédhibák javítása, helyes artikuláció kialakítása.

Beszédpercepció, beszédmegértés területén tapasztalható hiányosságok, lemaradások enyhítése. Aktív, passzív szókincs gyarapítása.

Beszédkésztetés fokozása, beszédgátlások oldása.

A térbeli és síkbeli tájékozódás zavarainak enyhítése.

Finommozgások, az íráskoordináció területén tapasztalható hiányosságok korrigálása.

Gondolkodási képességek fejlesztése (analízis, szintézis, általánosítás, összehasonlítás, rendszerezés, csoportosítás).

A személyiségzavarok enyhítése, szociális képességek, kommunikációs képesség fejlesztése szituációs játékokkal, különféle terápiákkal, a konfliktusok kezelésének gyakoroltatásával.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés

- folyamatos, differenciált, személyre szóló, figyelembe veszi a tanuló sérülésspecifikumait, egyéni képességeit, önmagához mért fejlődését;
- szempontjai között szerepet kap a tanuló tantárgyhoz való viszonya, érdeklődése, feladattudata, szorgalma, együttműködése, önállósága a feladatmegoldásban;
- képet ad a nyelvi készségek, képességek, tantárgyi ismeretek elsajátításának szintjéről (a beszédmegértésről, a kommunikáció jellemzőiről, az olvasás, szövegértés szintjéről, az írás, helyesírás, a nyelvi, irodalmi ismeretek elsajátításáról);
- előremutató, célja a fejlesztés, az egyéni segítségnyújtás;
- kijelöli a fejlődéshez, továbbhaladáshoz szükséges feladatokat;
- hozzájárul a tanuló önismeretének fejlődéséhez, az önellfogadáshoz.

A szülő folyamatos szóbeli és szöveges írásbeli tájékoztatásában hangsúlyt kap a tanuló egyéni haladása.

BEVEZETŐ SZAKASZ

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Köznyelvi kiejtés, beszéd Szóbeli szövegalkotás	Beszédtechnikai gyakorlatok. Beszédlégzés, helyes artikuláció, időtartam, hangsúly, hanglejtés, hangerő. A beszédhelyzetnek megfelelő kommunikáció. Kapcsolatteremtés: köszönés, bemutatkozás, megszólítás. Üzenet átadása. A nem verbális kommunikáció elemeinek megfigyelése. A mindennapi társas érintkezés nyelvi fordulatai. Mondatok tartalmi bővítése, pontosítása: ki?, mi?, hol?, mit?, mikor? kérdésekre válaszoló szavakkal. Dramatikus játékok, szituációs gyakorlatok a mindennapi élethelyzettel kapcsolatban. Szövegalkotás alapozása. Mondatok alkotása képsorról, eseményekről, élményekről. Időrend megállapítása. Egyszerű erkölcsi, esztétikai véleményalkotás mindennapi, különféle élményekről, tapasztalatokról. A szép–csúnya, jó–rossz, szomorú–vidám fogalom párok használata a beszélgetésekben.
Nyelvi ismeretek Helyesírás	Nyelvi, nyelvtani jelenségek felismerése gyakorlati tudás alapján: hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg differenciálása. Beszédhangok felismerése szavakban. Az ábécé betűi. Magánhangzók, mássalhangzók időtartama, ejtésük, jelölésük írásban. Szótagolás. Mondatok, nevek helyesírása. A „j” hang kétféle jelölése a tanult szavakban.
Olvasás, szövegértés	Az olvasás jelrendszere, technikája a választott módszernek megfelelően. A tanult betűk összeolvasása, szótagolás, szóképes olvasás. Értő olvasás a tanult betűkre szerkesztett szavakon, szövegeken. Versek, mesék olvasása. Szövegértést bizonyító feladatok megoldása (jelölés, egyeztetés, kiegészítés, válaszadás, tartalom elmondása). Olvasmányok feldolgozása irányítással. Egyszerű ítéletalkotás az olvasmányok szereplőiről, magatartásukról. A szép–csúnya, jó–rossz, igazságos–igazságtalan fogalom párok használata az olvasottak feldolgozása során. Versek, mesék hangulatának felismerése (szomorú–vidám). Versek, mesék, mondókák, nyelvtörők, közmondások. Népi játékok dramatizált formái, mesék (részletek) dramatizálása.
Olvasási képesség	A vers jellemző jegyeinek megfigyelése (versszakok, rímek, rímelő szavak keresése).
Írás, íráshasználat	Vonalvezetési gyakorlatok. Betűelemek, betűk alakítása, kapcsolása. Fűzethasználat. Írás vonalrendszerbe. Az írás jelrendszere. Szavak, mondatok, rövid szövegek másolása írottól, nyomtatotttól. Betűk tollbamondása. Szavak, mondatok írása tollbamondás után, emlékezetből, előkészítéssel.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló tudjon beszélgetésekbe bekapcsolódni.

Alkalmazza a tanult nyelvi formákat a mindennapi kommunikációs helyzetekben.

Tudja összefüggően kifejezni a gondolatait.

Legyen képes adott témában 4-5 mondat alkotására.

Ismerje a tanult nyelvtani fogalmakat (mondatfajták, szófajok, magánhangzók, mássalhangzók, betűrend, szótagolás).

Alkalmazza a megismert helyesírási szabályokat.

Ismerje a „j” hang kétféle jelölését a gyakorolt szavakban.

Legyen képes a feldolgozott szövegek folyamatos olvasására.

Alkalmazza eszközszerűen az olvasást és az írást a tartalmi megértést bizonyító egyszerű feladatok megoldásában.

Tudja az olvasott történetek, mesék szereplőiről, magatartásukról véleményét röviden megfogalmazni. Tudjon az olvasottakról összefüggően beszámolni.

Írásképe legyen tiszta, rendezett, olvasható.

Legyen képes előkészítés után tollbamondással 4-5 mondat leírására.

KEZDŐ SZAKASZ

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Beszéd	Beszédtechnikát fejlesztő gyakorlatok (hangsúly, hanglejtés, hangerő, hangerőváltás, ritmus. Kiejtési tréningek (kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok, hosszú mássalhangzók helyes ejtése). Bekapcsolódás beszélgetésekbe. Saját vélemény megfogalmazása. A társas érintkezés alapvető formáinak helyzethez illő alkalmazása. A nem verbális kommunikáció (gesztus, mimika) néhány elemének megfigyelése, alkalmazása. Beszédhelyzetnek megfelelő szövegalkotási gyakorlatok. Különféle mondatok használata a közlési célnak, szándéknak megfelelően. Mindennapi élmények, mozgóképélmények, olvasottak tartalmának elmondása. Saját vélemény megfogalmazása. Szókincsbővítő gyakorlatok. Fogalmazási alapismeretek: az anyaggyűjtés módja, címadás, lényegkiemelés, tömörítés. Ismert szövegek megjelenítése dramatizálással. Szituációs játékok.
Nyelvi ismeretek, helyesírás	Az ábécé ismerete. Magánhangzók, mássalhangzók. Betűrend, szótagolás, elválasztás. Szavak jelentése. Szófaji ismeretek (ige, főnév, melléknév, számnév). A szó szerkezete (szótó, toldalék). Szavak elválasztása. Toldalékok és helyesírásuk. Kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. J–ly a tanult szavakban. Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának jelölése. Mondat szavakra tagolása. Mondatfajták a beszélő szándéka szerint. Mondatok helyesírása. Tulajdonnevek, földrajzi nevek. A tanult nyelvtani szabályok, ismeretek alkalmazása tollbamondásnál, emlékezetből
Olvasás, szövegértés Olvasási képesség	Szóképes, folyamatos hangos olvasás. A hangos olvasás technikáját fejlesztő gyakorlatok. Hangsúly, hangerő, hanglejtés érzékeltetése. Néma olvasás után szövegértést bizonyító feladatok megoldása (tartalom, elmondás, válaszadás kérdésekre, jelölés, kiegészítés, egyeztetés). Véleményformálás, ítéletalkotás az olvasmányok szereplőiről, magatartásukról. Tapasztalatszerzés információk gyűjtéséről. Az ismeretszerzés technikái. Könyv- és könyvtárhasználat, verbális és képi információk. Tartalomjegyzék. Gyermeklexikonok használata.

Irodalmi ismeretek	Népköltészet – népdalok, népmesék, szólások, közmondások, találós kérdések. Népi játékok dramatizált formái. Elemi ismeretek írókról, költőkről, művekről. Próza és vers. A mesék jellemzői.
Írás, íráshasználat	Írástechnikát fejlesztő gyakorlatok. Másolás, írás tollbamondás után, emlékezetből. Gyakorlatok az írás eszközszintű használatára. Mondatalkotás néhány mondat összekapcsolásával. Szövegalkotás.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló legyen képes a mindennapi érintkezésben a kommunikációs helyzetnek megfelelő, néhány mondatos szöveg alkotására, véleményének egyszerű közlésére.

Tudjon kérdést feltenni, válaszolni, egyszerű üzenetek átadásában közreműködni.

Ismerje saját személyi adatait.

Beszéljen érthetően, tagoltan, helyes köznyelvi kiejtéssel, megfelelő ritmusban.

Legyen képes előkészítéssel, segítséggel szövegértést bizonyító feladatok megoldására, ismeretek, információk gyűjtésére.

Tudjon 1-2 mondatos véleményt megfogalmazni az olvasott, hallott szövegben szereplők magatartásával kapcsolatban.

Legyen képes felkészülés után egyenletes tempóban olvasni.

Írásképe legyen rendezett, olvasható.

Tudjon szavakat, rövid mondatokat másolni írottól, nyomtatotttól előkészítéssel, 3-4 betűből álló szavakat tollbamondás után leírni előkészítéssel.

Legyen képes alkalmazni a gyakorolt helyesírási szabályokat – előkészítés mellett alkalmazza a mondatkezdő nagybetűt, a mondatvégi írásjeleket, legyen ismerete a „j” hang kétféle jelöléséről.

Legyen betűismerete a tanult betűk körében.

Legyen képes 3-4 mondóka vagy vers elmondására.

Rendelkezzen elemi műfaji ismeretekkel (vers, próza megkülönböztetése).

Tudjon szöveghűen elmondani emlékezetből 3-4 verset.

Legyen képes egyszerű esztétikai ítéletalkotásra, a természeti környezetre, tárgyakra, életkorának megfelelő műalkotásokra vonatkozóan.

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

(5–8. évfolyam)

Célok

A későbbi tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése, melynek célja a beszédkultúra, az önkifejezést segítő kommunikáció kialakítása.

Olyan nyelvi integráció kialakítása a nyelvhasználatban, amely lehetővé teszi a biztonságos, az egyénre jellemző nyelvhasználati gyakorlat kialakulását.

A helyes erkölcsi, esztétikai érzék formálása, a személyiség gazdagítása az olvasott irodalmi műveken keresztül.

Feladatok

A kultúrához hozzásegítő, valamint a nemzeti hovatartozás érzését alakító anyanyelvi képességeknek, készségeknek a továbbfejlesztése.

A tanuló ön- és emberismeretének gazdagítása.

A társas nyelvhasználati, fogalmi, gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi műveltség továbbépítése. A szövegalkotási és a szövegértési képesség folyamatos fejlesztése.

Önbizalom-növelő, az önismeretet elősegítő neveléssel a játékoság és az alkotóképesség fejlesztése. A tanulók bevezetése az irodalmi szövegek feldolgozásával a magyar nyelv rendszerébe.

Az információszerzés, az információk rögzítésének segítése.

Hozzájárulás az aktív szókincs folyamatos gyarapításához, a választékos kifejezőmód elsajátításához. Az alkalmazkodó képesség formálása: szituációhoz, témához, beszédpartnerhez.

A rendszeres olvasási igény kiépítése az olvasási szokások kialakításával.

Képzeletvilág gazdagítása, differenciáló és lényegkiemelő képesség fejlesztése.

Helyesírási ismeretek bővítése az előírt normák eléréséért.

A szófajok és a mondatrészek körében elsajátított ismeretek analízisa, szintetizálása. A közösségi kommunikációban történő biztonságos eligazodás segítése.

A különböző műfajú és tematikájú művek elemzésében való tájékozottság bővítése. A nemzeti azonosságtudat fejlesztése.

A más tantárgyak tanulása során elsajátított ismeretek alkalmazásának fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés

- folyamatos, differenciált, személyre szóló, figyelembe veszi a tanuló sérülésspecifikumait, egyéni képességeit, önmagához mért fejlődését;
- szempontjai között szerepet kap a tanuló tantárgyhoz való viszonya, érdeklődése, feladattudata,

- szorgalma, együttműködése, önállósága a feladatmegoldásban;
- képet ad a nyelvi készségek, képességek, tantárgyi ismeretek elsajátításának szintjéről (beszédmegértés, a kommunikáció jellemzőiről, az olvasás, szövegértés szintjéről, az írás, helyesírás, a nyelvi, irodalmi ismeretek) elsajátításáról;
 - előremutató, célja a fejlesztés, az egyéni segítségnyújtás;
 - kijelöli a fejlődéshez, továbbhaladáshoz szükséges feladatokat;
 - hozzájárul a tanuló önismeretének fejlődéséhez, az önelfogadáshoz.

A szülő folyamatos szóbeli és szöveges írásbeli tájékoztatásában hangsúlyt kap a tanuló egyéni haladása.

Empátiás és együttműködési készség fejlődésének ellenőrzési módjai: helyzetekbe, jellemekbe, magatartásformákba való beleélés drámajátékkal, részvétel a frontális órai munkában, páros és csoportmunkában, gyűjtőmunkában, riportkészítésben, naplóvezetésben, házi feladat elkészítésében.

Tudásszint mérése: témazáró feladatlapokon, félévi, év végi tudásszintmérő feladatlapokon, helyesírási szintmérő feladatokon.

Folyamatos diagnosztizálás, a teljesítmény százalékos értékelése, osztályozás.

ALAPOZÓ SZAKASZ

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Köznyelvi kiejtés Beszéd	Helyes légzéstechnika, artikuláció. Ritmusgyakorlatok. Időtartam, hangkapcsolatok ejtése, szünet. Mindennapi beszédhelyzeteink: kapcsolatfelvétel, szándék- és véleménynyilvánítás, az elemi udvariassági formák ismerete és alkalmazása. Szógyakorlatok a beszédkultúra továbbfejlesztésére. Légzéstechnikai ismeretek alkalmazása beszédben. Kommunikációs helyzetgyakorlatok. A tantárgyi szaknyelv használata.
Nyelvtani ismeretek	A hangképzés, a beszédhangok. Magánhangzók. Mássalhangzók. A szavak szerkezete: szótő, toldalék; egyszerű, összetett szó. Az elválasztás szabályai. Szavak csoportosítása jelentéstartalmuk alapján. Ige, igekötő, főnév, névelő, melléknév, számnév. Nyelvi egységek közötti egyszerűbb összefüggések.
Helyesírás	Kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. Írásjelek a mondatok végén. Helyesírási alapelvek. Betűrend. Mondatfajták a beszélő szándéka szerint. Tulajdonnevek írása. Szóvégi magánhangzók írása főnevekben, melléknevekben. Fokozott és képzett melléknevek helyesírása. Postai űrlapok kitöltése. Helyesírási kézikönyvek, szótárak használata.
Fogalmazási ismeretek, szövegértés, szövegalkotás	Szövegszerkesztés különféle közlésformákban, közlésmódban: – elbeszélés, – leírás, – jellemzés, – tömörítés.
Az anyaggyűjtés és - elrendezés alapjai	Szövegelemzés különböző irodalmi műfajokban. Lényegkiemelés. Nyelvi megformálás, vélemény megfogalmazása, választékos szóhasználat olvasott vagy átélt élményről. A humor szerepe a mindennapokban és a műalkotásokban.

Olvasás, ismerkedés az irodalommal	<p>Népköltészet.</p> <p>Népdalok, népmesék a klasszikus magyar és európai irodalomból (Benedek Elek,</p> <p>Arany László, Andersen, Grimm, La Fontaine).</p> <p>Válogatás a népmondák köréből.</p> <p>A Biblia. Bibliai történetek.</p> <p>A népballada (Kádár Kata, Kőmíves Kelemen).</p> <p>Gyermekekről szóló elbeszélések (Móra Ferenc, Gárdonyi Géza).</p> <p>Dramatizálás.</p> <p>Egy ifjúsági regény részlete.</p> <p>Kuruc költészet, végvári énekek.</p> <p>Magyar költők, írók.</p> <p>– Petőfi Sándor élete, versei, János vitéz.</p> <p>A regény és az elbeszélés.</p> <p>– Gárdonyi Géza: Egri csillagok (részlet),</p> <p>– Fekete István, Lázár Ervin egy-egy művéből választott egy-egy részlet</p>
Dráma	<p>Drámajátékok</p> <p>Érzékelő, ritmus- és fantáziagyakorlatok.</p> <p>Rövid mesék, versek.</p> <p>Életjátékok, dramatikus improvizáció.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló beszéljen tisztán, érthetően, alkalmazza a beszédfonetikai eszközöket.

Legyen képes eligazodni a mindennapi kommunikációs helyzetekben.

Tartsa be a viselkedési és illemszabályokat.

Legyen gyakorlott egyszerű helyzetekben az önálló véleménynyilvánításban.

Ismerje fel a kérdőszavak alapján a tanult szófajokat, és igyekezzen fokozott önállósággal alkalmazni az ezekhez kapcsolódó nyelvtani szabályokat.

Ismerje fel a tanult irodalmi és fogalmazási műfajokat, tudjon egy-egy rövid mesét, verset elmondani.

Legyen képes szóban és írásban – az olvasott vagy átélt – élmények közlésére adott szempontsor szerint.

Tudjon írásbeli munkát készíteni – előkészítés után, segítséggel – a tanult műfajokban, a szövegszerkesztés szabályainak alkalmazásával, irányítás mellett.

Olvasson az osztályfoknak megfelelő jó tempóban, értelmesen, elemezze irányítással tartalmi és formai szempontból az olvasottakat.

Legyen képes – irányítással – a megismert irodalmi szövegekben a lényeg kiemelésére és a szöveg tömörítésére, elemzésére.

Vegyen részt aktívan dramatizálásban, gyűjtőmunkában.

Ismerje fel a tanult irodalmi művekben a pozitív és negatív hősöket, tudjon véleményt nyilvánítani – irányítással – a művekkel kapcsolatban.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kommunikáció Beszédművelés	Beszédgyakorlatok: hangsúly, mondat- és szövegfonetika. Kommunikációs helyzetgyakorlatok a kulturált viselkedés, a tanult illemszabályok gyakorlására. Testbeszéd, arcjáték, szemkontaktus. Beszédtechnikai és szerkesztési ismeretek különböző stílusrétegekben (vita, állásfoglalás, érvelés, cáfolás, a konfliktusok feloldásának nyelvi eszközei).
Tömegkommunikáció	Kommunikációs helyzetekben való viselkedés. Tömegkommunikációs nyelv. Újság, rádió, TV. Tömegkommunikációs műfajú szövegek alkotása.
Nyelvtani ismeretek Nyelvhelyességi ismeretek	A szófaj fogalmi körének bővítése (névszó, névmás, határozószó, névutó, kötőszó). A mondat szerkezete. Fő mondatrészek és bővítményeik. Mondatelemzés.
Helyesírás	A magyar helyesírás elvei szerinti írásmód. A tanult szófajokban a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. Ragozott és képzett szavak helyesírása. A mondattanhoz kapcsolódó helyesírási ismeretek. Helyesírási kézikönyvek használata.
Fogalmazási ismeretek, szövegértés, szövegalkotás	Szövegalkotás különböző műfajokban. Az elbeszélő fogalmazás – olvasott műből, élmény alapján, – anyaggyűjtési módok felhasználásával. Leírás fokozott önállósággal. Levélírás. Irodalmi mű szerkezeti felépítése. Stílusfejlesztő gyakorlatok. Vázlat alapján különböző műfajú szövegek alkotása.
Irodalomolvasás, tájékozódás az irodalmi kifejezésformákban	Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek jelentései. Népballada – műballada. Műköltészet: – Arany János (élete, versei, Petőfi – Arany levelezése, Toldi). Olvasmányok az elbeszélő irodalom köréből (magyar- és világirodalom): – Mikszáth Kálmán, – Móricz Zsigmond elbeszélései. Légy jó mindhalálig (részlet – A pakk), – Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk, – a cselekmény tagolódása, – lényegkiemelés. Ok – okozati kapcsolatok, – irodalmi alakzatok felismerése. A reformkor: – Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, – Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (részlet), Tegnapjaink. A Nyugat nemzedéke: válogatás Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Szabó Lőrinc, Tóth Árpád, Juhász Gyula műveiből. Napjaink. Történetek a gyermekkorról. (Válogatás a magyar és a világirodalomból). Az irónia és a gúny.
Dráma	Jellemábrázolás hanggal és metakommunikatív úton. Improvizációk bábok alkalmazásával. Mozgásimprovizációk és gyakorlatok: – némajátékok,

- pantomimes gyakorlatok,
- jellemábrázolások.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló legyen tájékozott az alapvető tömegkommunikációs helyzetekben és műfajokban. Ismerje fel a tömegkommunikáció szerepét és hatását.

Tartsa tiszteletben mások véleményét.

Ismerje fel a nyelvi szövegben a tanult hangtani, szó- és alaktani, mondattani jelenségeket. Legyen képes a helyesírási segédkönyvek eszközsintű használatára.

Rendelkezzen olvasható írásmóddal. Tudjon önállóan 7-8 mondatban beszámolni irodalmi, film- és színházi élményeiről szóban és írásban.

Vegyen részt aktívan a közös dramatikus játékokban és az azokat elemző beszélgetéseken.

Olvasónaplóban, feljegyzés, vázlat, jellemzés vagy elbeszélés formájában tudja az olvasott művekben megjelenített emberi problémákat, kapcsolatokat, élethelyzeteket, erkölcsi kérdéseket megnevezni, bemutatni.

Legyen tájékozott a tanult irodalmi kifejezésformák felismerésében és megnevezésében.

Legyen képes kitölteni, megírni a mindennapi élet alapvető, egyszerűbb hivatalos iratait (feladóvevény, pénzesutalvány, csekk, hivatalos levél, kérvény).

Ismerje fel ezek formai követelményeit, tudjon tájékozódni a kitöltés módjáról.

Fejlettségi szintjének megfelelően legyen képes felfogni a tömegkommunikációs eszközök lényegi mondanivalóját, tudjon ezekhez viszonyulni.

Legyen képes egy-egy film – irányítás melletti – elemzésére.

Ismerjen néhány hazai és külföldi filmművészeti alkotást.

MATEMATIKA

BEVEZETŐ SZAKASZ

(1–2. évfolyam)

Célok

Bevezetés a matematika által segített gondolkodási módok, alkotó tevékenységek használatába. A matematika szerepének felfedezése a mindennapi életben és a szakmák eszközeként.

A megismerő és az alapvető matematikai képességek fejlesztése. Egyszerűbb gondolkodási műveletek végzése.

Feladatok

A matematika tanítása

Járuljon hozzá a valóság megtapasztalásához.

Fedeztesse fel a matematika szerepét a mindennapi életben.

Alakítsa ki a munkához szükséges együttműködést.

Tegyen képessé az adott feladatot folyamatos végzésére.

Tegyen alkalmassá a hibák összehasonlítással való megtalálására, kijavítására.

Alakítsa ki a világ mennyiségi viszonyaiban való tájékozódást.

Segítse a műveletvégzést a matematikai modellekkel.

Fejlessze a megismerés képességét, az idő- és térszemléletet.

Fejlessze a tevékenységhez szükséges lényeglátás képességét.

Alakítsa ki az ismeretszerzéshez szükséges szokásokat.

Segítse a sikeres feladatmegoldást.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási módszerek megalapozása	<p>A közvetlen környezetben lévő személyek, tárgyak tulajdonságai.</p> <p>Csoportosítás azonosság és azonos tulajdonság alapján.</p> <p>Ciklikus sorok folytatása, sorozatok, sorrend, egymás utániség megfigyelése, leképezése.</p> <p>Válogatás, csoportosítás tulajdonságok alapján, tulajdonság jelölése jelkártyával.</p> <p>Tulajdonságok megfogalmazása állítások formájában, állításokhoz halmazok alkotása.</p>
Számтан, algebra Számfogalom, számköri ismeretek	<p>Számfogalom kialakításának előkészítése: határozatlan és határozott halmazok alkotása, összehasonlítása, mennyiségfogalmak érzékeltetése: <i>sok, kevés, semmi, több, kevesebb, ugyanannyi</i>.</p> <p>Relációs jelek.</p> <p>Számfogalom kialakítása: 5–10-es körben.</p> <p>Számkör bővítése 20-ig.</p> <p>Halmazok számosságának megállapítása – az elemek megszámlálása, egyeztetésük számnévvel, számképpel, számjeggyel.</p> <p>Számok viszonyítása, rendezése, számok helye a számsorban.</p> <p>Számok helye a számegyenesen, számszomszédok.</p> <p>Sorszámok, sorszámnevek.</p> <p>Páros, páratlan számok.</p> <p>1, 2, 5, 10, 20 Ft-os pénzürmék használata.</p> <p>A természetes szám mint a mennyiségek mérőszáma.</p> <p>Tíz-es számrendszer szerkezeti sajátosságainak bemutatása.</p> <p>A helyi értékes írásmód tudatosítása.</p> <p>Az egyjegyű és kétjegyű szám fogalma.</p> <p>Soralkotások, növekvő, csökkenő számsorok.</p> <p>Számsorok állandó különbsége: 1, 2, 5.</p>
Műveletek	<p>Szóbeli összeadás, kivonás 10-es számkörben.</p> <p>Műveletek előkészítése – kétjegyű számok bontása tízesek és egyesek összegére.</p> <p>A műveletek tartalmi értelmezése: halmazok bővítése – szűkítése; egyesítése – különbsége, halmazok összemérése – <i>több, kevesebb</i>.</p> <p>Szóbeli összeadás, kivonás, pótlás, tízes átlépés nélkül: kerek tízeshez egyjegyűek adása, teljes kétjegyű számhoz egyjegyű adása tízes átlépés nélkül (analógia).</p> <p>Műveleti jelek bevezetése.</p> <p>Műveletek megoldása matematikai eszközökkel, rajzban.</p> <p>A tagok felcserélhetősége.</p>
Szöveges feladatok	<p>Egyszerű szöveges feladat lejtátszása, kirakása, megjelenítése, lerajzolása, lejegyzése, közös megoldás.</p>

Geometria, mérések

Geometriai alakzatok, tulajdonságaik	Geometriai alakzatok létrehozása. Testek építése építőkockákból, rudakból minta alapján. Síkidomok előállításuk tépéssel, vágással, hajtogatással; megadott feltétel szerint pálcikákból, lyukas táblán. Geometriai alakzatok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, csoportosításuk (gömbölyű, szögletes), szétválogatásuk megismert tulajdonságaik alapján. Síkidomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása (négyyszög, háromszög, kör). <i>Testek és síkidomok csoportosítása rendezése adott tulajdonság alapján</i> Mennyiségek összehasonlítása, összemérése.
Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások	Mérési tapasztalatok gyűjtése. Mennyiségek mérése választott és szabvány mértékegységekkel (méter, liter, kilogramm). Tájékozódás térben. Tárgyak térbeli helyzetének megfigyelése, megfogalmazása, létrehozása. <i>Az alatt, fölött, mellett, előtt, mögött</i> fogalmak helyes használata. Az idő múlásának érzékeltetése: <i>óra, napszak, nap</i> .
Összefüggések, függvények, sorozatok	Összefüggések felismertetése: személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai kapcsolatok, halmazok számossága között. Relációk megfogalmazása szóban, jelölések használata (összekötés, nyíl, relációs jelek). Hozzárendelések párosító játékokban. Logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése egy tulajdonság változásával. Ciklikus sorok folytatása, növekvő, csökkenő számsorozatok. Sorozatok képzése adott szabály alapján.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai a bevezető szakaszban

Alapvető téri irányok, viszonyok és a viszonyokat kifejező szavak megismerése.

A tárgyak, személyek, alakzatok mennyiségi tulajdonságainak, viszonyainak megismerése. A mennyiségi jellemzők kifejezése természetes számokkal.

Egy-egy dolog, jelenség megváltozásának megfigyelése az érzékszervek segítségével. Változások kifejezése szavakkal és egyszerű műveletekkel.

Hallott rövid történet képzeletben való követése, kirakása képekkel. Mindennapos problémák megoldásának elképzelése.

Számmemória fejlesztése nagymozgásos cselekvéssel. Lejátszódott eseményekre, egyszerű szóbeli információkra való emlékezés.

Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. Válogatás, osztályozás, sorba rendezés. Analógiák követése.

Fogalmak viszonyának rendezése cselekedtetéssel. Rendszerezést segítő eszközök megismerése. Események megjelenítése rajzban. Képek reprodukálása részekből.

Sorminta befejezése.

A matematika tanuláshoz szükséges szavak fokozatos megismerése. Saját gondolat kifejezése egy-egy mondatl.

A közös cselekvéshez, szükséges tulajdonságok, felépítése, szokások kialakítása.

A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartása. Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés alapja a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az elért teljesítmény tudatosítása a tanuló számára, amelyben a hangsúlyos szempont a tanulói erőfeszítés, akarat, szorgalom, feladattudat, személyiségfejlődés, a pontosságra törekvés.

A differenciált értékelés alkalmazása a tanulók különböző fejlődési lehetőségeinek (az ismeretek megszerzését, feldolgozását, alkalmazását hátráltató sérülések) figyelembevételével.

Év végi szintmérés, szöveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

Legyen képes tárgyak, személyek tulajdonságainak megfigyelésére, megnevezésére. Tudjon a megismert tulajdonságok alapján csoportosítani.

Tudjon kész csoportokat egy tulajdonsággal elnevezni.

Legyen biztos számfogalma, műveletfogalma a 10-es számkörben.

Tudja az egyszerű szöveges feladatot művelettel megjeleníteni, lejegyezni. Legyenek elemi tapasztalatai térbeli helyzetekről, nagyságbeli viszonyokról.

Különböztesse meg a kerek, szögletes, gömbölyű alakzatokat.

Gyűjtsön tapasztalatokat a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom méréséhez.

Legyen képes legalább háromelemű szekvencia felidézésére.

Tudjon egyszerű sorozatokat alkotni megadott szabály alapján.

Ismerjen fel összefüggéseket személyek, tárgyak, számok között.

Tudja kifejezni a felismert összefüggéseket tevékenységgel, szóval.

Legyen képes dolgokat egymáshoz rendezni.

Megfelelő tapasztalati bázis megalapozásával:

- természetes számfogalom, műveletfogalom kialakítása 20-as számkörben;
- ismerkedés a geometriai alapformákkal;
- a megszerzett tudás kipróbálása a mindennapi életben;
- az egyéni és a csoportos munkavégzéshez szükséges viselkedési formák elsajátítása.

KEZDŐ SZAKASZ

(3–4. évfolyam)

Célok

Bevezetés a valós világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésébe tapasztalati úton. A matematikai gondolkodás megalapozása.

Feladatok

A térbeli tájékozódás fejlesztése.

A geometriai alapfogalmak elmélyítése és bővítése.

A fogalmi, analógias gondolkodás alakítása.

A gyakorlati tapasztalatszerzés lehetőségének megteremtése az ismeretek bővítése érdekében. A matematika gyakorlati szerepének tudatosítása a mindennapi életben.

Az önértékelés, és tevékenységszervezés képességének fejlesztése.

A tanulók szemléletének alakítása gyakorlati példákkal, a valóság és a matematikai modellek kapcsolatának felfedezésével.

Az együttműködéshez szükséges tulajdonságok fejlesztése.

A feladattartás kialakítása.

A hibák szóbeli irányítás mellett történő megtalálása, kijavítása. A matematikai modellek és a valóság kapcsolatának feltárása.

A műveletvégzés segítése az analógiák megismerésével.

A megismerés képességének, az idő- és térszemléletnek a fejlesztése. A tevékenységekhez kötött problémafelismerés, -megoldás fejlesztése.

Az ismeretszerzéshez szükséges szokások, módszerek fejlesztése.

Ösztönzés a kitartó munka végzésére.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási módszerek alapozása	<p>Csoportosítások megadott és választott szempont szerint.</p> <p>Elemek rendezése adott vagy felismert szempontok alapján.</p> <p>Tulajdonságok változásának megfigyelése, megfogalmazása, tagadásuk megfogalmazása, jelölésük jelkártyával.</p> <p>Igaz, nem igaz állítások megfogalmazása.</p> <p>Transzformációs játék két tulajdonság változásával.</p> <p>Nyitott mondatokba elemek, számok helyettesítése, igazságtartalmak eldöntése.</p> <p>Részhalmaz és kiegészítő halmaz előállítás változatos alaphalmazokon (személyek, tárgyak, logikai készlet).</p>
Számтан, algebra	
Számfogalom, számköri ismeretek	<p>Számkör bővítése 50-ig, majd 100-ig.</p> <p>Számfogalom elmélyítése 100-as számkörben.</p> <p>Tízes számrendszer szerkezeti sajátosságainak elmélyítése.</p> <p>A száz fogalma.</p> <p>Kerek tízesek, teljes kétjegyű számok írása, olvasása, értelmezése.</p> <p>Elemek megszámlálása, leszámllálása. Csoportosítás, tízes csoportok alkotása. Kétjegyű számok.</p> <p>Mennyiség egyeztetése számnévvvel, számjeggyel. Mennyiségfogalom megerősítése gyakorlati példákkal.</p> <p>Számok viszonyítása, rendezése. Számok helye a számsorban, számszomszédok.</p> <p>Alaki érték, helyi érték, valódi érték közötti összefüggés elmélyítése.</p> <p>A mindennapi gyakorlatban előforduló római számok írása, olvasása 50-ig.</p> <p>Soralkotások, állandó különbség: 1, 2, 5, 10.</p> <p>Számok nagyságbeli viszonya, relációs rendezések, soralkotások.</p> <p>Műveletek előkészítése: kétjegyű számok bontása.</p>
Műveletek	<p>Szöbeli összeadás, kivonás tízes átlépéssel.</p> <p>Kétjegyű számok összeadás, kivonása tízes átlépés nélkül, analógia segítségével.</p> <p>Szorzás, bennfoglalás és részekre osztás értelmezése.</p> <p>A műveleti jelek bevezetése.</p> <p>Írásbeli összeadás: teljes kétjegyűek tízes átlépés nélkül, egyeseknél tízes átlépéssel.</p> <p>Írásbeli kivonás tízes átlépés nélkül elvétellel, pótlással.</p> <p>10-es, 5-ös, 2-es, 4-es, 3-as, 6-os szorzó- és bennfoglaló táblák kiépítése.</p> <p>Műveletek megjelenítése cselekvéssel, tárgyakkal, rajzban.</p> <p>Műveletek közötti kapcsolat: összeadás, kivonás, szorzás, bennfoglalás.</p> <p>Műveletfogalom előkészítése – teljes kétjegyű számok bontása.</p>
Szöveges feladatok	<p>Egyszerű szóbeli, írásbeli szöveges feladatok várható eredményének becslése, lejegyzése, megoldása, ellenőrzése, összehasonlítása a valósággal.</p> <p>Kérdések megválasztása. Ismert és ismeretlen adatok megállapítása.</p> <p>A mennyiségi változás megjelenítése rajzban, lejegyzés művelettel.</p>
Geometria, mérések	
Geometriai alakzatok, tulajdonságaik	<p>Testek építése, felismerése, megnevezése.</p> <p>Válogatások tulajdonságaik megadott tulajdonság alapján.</p> <p>Tükrözés síktükörrel. Tengelyesen tükrös alakzatok létrehozása.</p> <p>Tükrös alakzatok felismerése, előállításuk egy tükrötengellyel (kirakással, tépéssel, nyírással).</p> <p>Vonalak tulajdonságai. Pont és vonal helyzete.</p> <p>Síkidomok előállítás, megnevezésük határoló vonalak, határoló oldalak és csúcsok száma szerint.</p> <p>A négyzet és a téglalap tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása. Rajzolásuk négyzethálós</p>

Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások	Mérés választott és szabvány egységekkel. Hosszúság (m, dm, cm); űrtartalom (l, dl); tömeg (kg, dkg) becslése, mérése. Időtartam érzékeltetése: <i>évszak, hónap, hét, nap, napszak, óra</i> . Időpont leolvasása (egész óra, perc). Egyenesek, félegyenesek, szakaszok, síkidomok rajzolása szabad kézzel és vonalzó segítségével.
Összefüggések, függvények, sorozatok	Összefüggések kifejezése rajzzal, jelekkel. Összefüggések felfedezése bővülő elemek megadásával. Szabályjáték logikai készlettel, számokkal egy, majd két tulajdonság változásával, számolási műveletekkel. Táblázatok kiegészítése adott szabály alapján. Állandó különbségű sorozatok megadott, majd felismert szabály alapján. Hiányos sorozatok kiegészítése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai a kezdő szakaszban

Tájékozódás a viszonyítási pont megváltoztatásával.

A mennyiségi jellemzők kifejezése természetes számokkal, választott mértékkel.

Folyamatok megfigyelése az érzékszervek együttműködése révén. Változások kifejezése mondatokkal, nyíllal és műveletekkel.

Hallott rövid történet képzeletben való követése, eljátszása. Egy mindennapos probléma megoldásának elképzelése. A megoldás összehasonlítása a tervekkel.

Számmemória fejlesztése mozgásokhoz kapcsolva. Emlékezés a részletekre, időrendre, szóbeli és rajzos információkra.

Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: összehasonlítás, a különbségek tudatosítása. Válogatás folytatása ismert szempont szerint. Osztályozás, sorba rendezés. Egyszerűbb kijelentések a fogalmak szintjén. Analógiák követése. Oksági kapcsolatok keresése.

Fogalmak viszonyának rendezése a képekkel.

A tanulás eszközeinek célszerű használata. Tanári, tanulói segítség elfogadása. Kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos megerősítése.

Ismeretek mozgósítása a tanult analóg helyzetekben, alkalmazás irányított cselekvéssel.

Történetben jelentkező problémák segítségével, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása a megoldási út kiválasztásával. Az eredmény ellenőrzése.

Események megjelenítése nyitott mondatokkal. Ábrák reprodukálása kiegészítéssel. Geometriai alakzatokból soralkotás

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés alapja a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az elért teljesítmény tudatosítása a tanuló számára, amelyben a hangsúlyos szempont a tanulói erőfeszítés, akarat, szorgalom, feladattudat, személyiségfejlődés, a pontosságra törekvés.

A differenciált értékelés alkalmazása a tanulók különböző fejlődési lehetőségeinek (az ismeretek megszerzését, feldolgozását, alkalmazását hátráltató sérülések) figyelembevételével.

Év végi szintmérés, szöveges és minősítő értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

Legyen jártas a tulajdonságok változásainak megfigyelésében, megfogalmazásában, a halmazok képzésében.

Tudjon megfogalmazni egyszerű állításokat és azok tagadását.

Legyen biztos számfogalma, műveletfogalma az adott számkörben.

Tudjon önállóan megoldani egyszerű szöveges feladatokat.

Legyen jártas egyszerű relációk értelmezésében, kifejezésében, megfogalmazásában, a számok nagyságának összehasonlításában.

Ismerjen fel egyszerűbb szabályokat, és tudja azokat megfogalmazni.

Tudjon egyszerű, állandó különbségű számsorozatot folytatni mindkét irányban.

Ismerje a téglalap és a négyzet tulajdonságait.

Legyen jártas a négyzet és a téglalap területének értelmezésében. Gyűjtsön tapasztalatokat a számításokban.

Ismerje fel a kockát, téglatestet, gömböt, hengert, négyzetet, kört, háromszöget; tudjon előállítani testeket gyurmából, síkidomokat vágással, tépéssel, rajzolással.

Ismerje a szabvány mértékegységeket.

ALAPOZÓ SZAKASZ

(5–6. évfolyam)

Célok

A környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak megismertetése.

A matematika iránti vonzódás kialakítása annak gyakorlati hasznosíthatóságának szempontjából.

Feladatok

Gondolkodási műveletek bővítése. A matematikai fogalmak használata.

Az egész számok fogalmi megalapozása. A tanult számolási eljárások készség szintű ismerete a természetes számok körében. A műveletfogalom megalapozása az egész számokkal.

A mennyiségfogalom alakítása, bővítése.

Eszközhazsnálat megtanítása a geometriai feladatokban, szerkesztési algoritmusok

kialakítása. Önértékelés, tevékenységszervezés képességének kialakítása.

Segítse a közvetlen környezet összefüggéseinek a megismerését.

Késztesse a tanulót a meglévő ismereti kipróbálására.

Tegyen képessé az utasítások követésére, a társakkal való együttműködésre.

Tudatosítsa a feladatra való koncentráciást.

Tegyen alkalmassá a hibák egyszerű utasítással történő megtalálására, kijavítására.

Tárja fel a matematikai modellek és a műveletek közötti

kapcsolatot. Segítse a műveletvégzést az algoritmusok

megismerésével.

Biztosítsa – változatos matematikai tevékenységek során, az életkor és az egyéni sajátosságok figyelembevételével – a megismerés képességének fejlődését.

Bővítse az ismeretszerzéshez szükséges szokásokat, módszereket.

Az ismeretek fokozatos bővítésével segítse a tantárgy szeretetét.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási módszerek alapozása	<p>Két halmaz közös elemeinek keresése. Metszethalmaz képzése (személyek, tárgyak, matematikai eszközök). Metszethalmaz ábrázolása. Metszethalmaz számokkal, geometriai alakzatokkal. Állítások halmazára részeiről.</p> <p>A logikai "és" értelmezése, "minden", "van olyan", "van, amelyik nem", "egyik sem" kifejezések használata.</p> <p>Az alap-, rész- és kiegészítő halmazok további vizsgálata, a halmazokról tanultak elmélyítése.</p> <p>Tagadások, a logikai "nem"</p>
Számтан, algebra Számfogalom, számköri ismeretek	<p>Számkör bővítése 10 000-ig.</p> <p>A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságának felelevenítése, elmélyítése.</p> <p>A tízes számrendszer szerkezeti sajátossága 1000-es, 10 000-es helyi értékig.</p> <p>Számképzés adott feltételekkel.</p> <p>Számok írása, olvasása, helyük a számegyesen, százaz, ezres számszomszédok, teljes négyjegyű számok és kerek ezresek egyes szomszédjai.</p> <p>Tört fogalmának előkészítése, elmélyítése: előállítás tevékenységgel, a részek neve, az egész neve törtrésszel.</p> <p>Törtrészek ábrázolása, jelölés bevezetése: számláló, nevező, törtvonal. Törtszám írása, olvasása. Az egész különböző nevei. Negatív számok fogalmának előkészítése: hőmérő, adósság. Negatív számok a számegyenesen.</p> <p>Relációk azonos és különböző nagyságrendű számok között.</p> <p>Állandó és változó különbségű sorozatok.</p> <p>2000, 5000, 10 000-es pénznemek használata, kifizetések.</p>
Műveletek	<p>Műveletfogalom előkészítése: kerek százazok bontása, helyi érték szerinti bontások, kerek számok szorzat alakja.</p> <p>Szóbeli összeadás, kivonás gyakorlása, pótlás kerek tízesekkel, százazokkal, ezresekkel az egyjegyű számok analógiájára. A 8, 9, 7, szorzó-, bennfoglaló tábla kiépítése. Szorzó-, bennfoglaló táblák gyakorlása. Összefüggések a szorzótáblák között.</p> <p>Írásbeli összeadás, kivonás teljes háromjegyű számokkal, helypótló különböző helyi értékekben</p> <p>a tízes átlépés fokozatainak betartásával.</p> <p>Különbség változásának megfigyelése.</p> <p>Írásbeli szorzás, osztás egyjegyű szorzóval, osztóval, a fokozatok bemutatásával.</p> <p>Fokozatos körátlépéssel két- és háromjegyű számok szorzása egy, majd kétjegyű szorzóval</p> <p>–</p> <p>részletszorzatok lejegyzése.</p> <p>Két-, három- és négyjegyű számok osztása egyjegyű osztóval.</p> <p>Műveleti tulajdonság: összeadásoknál a tagok, szorzásnál a tényezők felcserélhetősége.</p> <p>Műveletek közötti kapcsolat: összeadás – kivonás, összeadás – szorzás, szorzás – bennfoglalás.</p> <p>Műveletek közönséges törtekkel: azonos nevezőjű törtek összeadása, kivonása.</p> <p>1 egésznél kisebb törtszám pótlása 1 egészre eszközzel, majd eszköz nélkül.</p>
Szöveges feladatok	<p>Összetett szöveges feladatok: leírás nyitott mondattal, megoldás, ellenőrzés.</p> <p>Feltételek és a kérdés szétválasztása. Lejegyzés, megoldási sorrend felállítása, megoldás, ellenőrzés.</p>

Geometria, mérések

Geometriai alakzatok,
tulajdonságaik

Testek építése lapokból és egységkockákból.
Síkídomok előállítása lyukas táblán, rajzolással. Tulajdonságaik megfigyelése, megfogalmazása, tulajdonságok bővítése.
Csoportosítások határoló lapok tulajdonságai alapján (alak, nagyság, helyzet). Síkidomok bővülő tulajdonságai.
Csoportosítások határoló vonalak, oldalak száma, nagysága, helyzete, átlók, szimmetriatengelyek száma alapján.
Nagyítás eredeti elemekkel. A két alakzat összehasonlítása.
A terület fogalmának előkészítése lefedéssel.

Gyakorlati mérések,
mértékegységek,
számítások

Mérések választott és szabvány mértékegységekkel.
Mértékegységrendszerek bővítése (km, mm, hl, cl, t, q, év, hónap, hét, nap).
Mértékváltások tanult mértékegységekkel. Átváltások, beváltások.
Négyzet és téglalap területének számítása.
Négyzet és téglalap területének mérése lefedéssel.

Szerkesztések

Egyenesek és szakaszok kölcsönös helyzete.
A szög fogalma, fajtái. Szög rajzolása, mérése szögmérővel.
Sokszögek kerületének mérése, számítása. Szakaszok és szögek másolása.
Különböző sugarú körök rajzolása körzővel.
Párhuzamos, merőleges egyenesek, szögfelező és szakaszfelező egyenesek, négyzet, téglalap rajzolása derékszögű vonalzóval, majd szerkesztése.
Tükrözés egy tükrötengellyel lyukas táblán. Nagyítás, kicsinyítés négyzethálón rajzban.
A négyzet és a téglalap kerületének számítása (összeadással, szorzással), területének mérése, lefedése szabvány egységekkel.

**Összefüggések,
függvények,
sorozatok**

Szimmetrikus és nem szimmetrikus relációk rajzosan.
Bontott alakú számok közötti kapcsolat, a nyíldiagram használata.
Számok közötti relációk.
Felismert szabály lejegyzése, szabály leolvasása nyíldiagramról.
Egy- és két bemenetű táblázatok kiegészítése adott szabály alapján.
Relációk egyenlő nevezőjű közönséges törtek, mértékegységek, geometriai alakzatok között.
Különbségsorozat egy-két, majd állandó és változó különbséggel.
Hányados sorozatok megadott szabály alapján.

**Valószínűség,
kombinatorika,
statisztika**

Események megfigyelése, összeszámlálása (fej-írás játék, kockadobálás).
Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése, közvetlen környezetben megfigyelhető események megszámlálása (járműforgalom).
Megfigyelések, kísérletek a biztos és a lehetetlen megkülönböztetésére.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai az alapozó szakaszban

Tájékozódás a forgó test aktuális helyzetéhez képest, valamint a másik ember nézőpontja szerint. Térbeliség ábrázolása két dimenzióban.

A ciklusonként átélt idő lineáris időfogalomként kezelése; időtartam, időpont saját életből. Folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése.

Mérhető dolgok összehasonlítása, becslése, mennyiségek bővítése. A mennyiségi jellemzők kifejezése egész számokkal, adott mértékegységgel.

Statikus helyzetek, képek, tárgyak megfigyelése, elemzése, kísérletek végzése. Változások kifejezése leírással.

Számmemória fejlesztése, összefüggésekre, mozgássorokra, kísérletekre való emlékezés. Szöveges

feladat visszamondása, emlékezést segítő rajzok készítése.

Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: az azonosságok és különbségek elemzése. Válogatás folytatása a felismert szempont szerint. Osztályozás, soralkotás a felismert szabály szerint. Egyszerűbb kijelentések az összefüggések szintjén. Algoritmusok követése. Okok keresése, egylépéses következtetések levonása.

Fogalmak viszonyának rendezése halmazképzéssel. Rendszerezést segítő eszközök ismerete.

Ismeretek mozgósítása felismert analóg helyzetekben, alkalmazás önálló cselekvéssel algoritmusok mentén.

Egyszerűbb műveletekben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megoldása, több lehetséges megoldás közül. Az eredmény ellenőrzése.

Események megjelenítése műveleti modellekkel. Alakzatok reprodukálása részekből. Logikai sorrend reprodukálása. Fogalmak alkotása irányítás mellett.

A tanulók értékelésének elvei

A tanuló munkájának folyamatos megfigyelése, a tapasztalatok, mérések regisztrálása. A tanuló személyisége alakulásának, a tanulási képesség fejlődésének figyelembevétele. A szöveges és szummatív értékelés alkalmazása.

A dicséret, a biztatás alkalmazása a tanulói motiváció erősítésére.

Év végi szintmérés, szummatív és szöveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló tudjon gondolkodási műveletet végezni az ismert halmazok segítségével.

Értse és használja helyesen a logikai fogalmakat.

Legyen biztos számfogalma tízezres számkörben, a számok írásában.

Értse a közönséges tört szám és a negatív szám fogalmát.

Tudjon készségszinten számolni szóban és írásban.

Tudjon önállóan összetett szöveges feladatot megoldani.

Legyen jártas a természetes számok nagyság szerinti összehasonlításában.

Legyen képes összefüggések felismerésére és leírására a matematika különböző témaköreiben. Felismert és megfogalmazott szabályokat tudjon lejegyezni.

Tudjon különbségsorozatot folytatni, hányadosorozatot alkotni.

Növekedjen gyakorlottsága a gyakorlati mérésekben, a pénzhasználatban.

Tudjon csoportosítani testeket és síkidomokat a tanult tulajdonságok alapján. Ismerje a mértékegységeket és a mértékegységek közötti viszonyszámokat.

Legyen jártas a szögmérő használatában, a szögek mérésében.

Tudja a négyzet és a téglalap területét kiszámítani, területét lefedéssel mérni.

Tudja szerkeszteni a tanult geometriai alakzatokat.

Gyűjtsön adatokat, szerezzen tapasztalatokat a lejegyzési módban.

Végezzen csoportos valószínűségi kísérleteket.

Értse a „biztos” és a „lehetetlen” kifejezéseket.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Célok

A környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak fogalom szintű megismertetése.

A lényeglátás és az elvonatkoztató képesség, logikus gondolkodás fejlesztése. Az egyszerű matematikai problémák felismerése, megoldása

Feladatok

Természetes számfogalom, műveletfogalom kialakítása 1 000 000-es számkörben.

A racionális számfogalom megalapozása. Készség szintű számolás az egész számok körében. Műveletvégzés a racionális számok körében.

A geometriai alakzatok tulajdonságainak bővítése, új szabványmértékek bevezetése. A mérések és számítások alkalmazása életszerű helyzetekben.

Szerkesztési alapismeretek bővítése.

A mindennapi élethelyzetekben előforduló matematikai feladatok önálló megoldása, a továbbképzési igény egyszerűbb szintű kielégítése.

Önértékelés, tevékenységszervezés képességének fejlesztése.

A mindennapokban felmerülő problémák felismeréséhez segítség adása.

Ösztönzés a meglévő ismeretek alkalmazására.

A közös munkavégzés képességének alakítása.

A folyamatos munkavégzés képességének fejlesztése.

A matematikai műveletek és szabályok közötti kapcsolatok tudatosítása, a hibák megtalálásának és kijavítási igényének felkeltése.

Az alkotó képzelet fejlesztése.

A függvényszerű gondolkodás fejlesztése.

Az oksági összefüggések felismerésének fejlesztése, az ismeretszerzéshez szükséges szokások, módszerek egyénre jellemző kialakítása.

Az ismeretek gyakorlatban való megtapasztalása, a tanulás hasznosságának tudatosítása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Gondolkodási műveletek alapozása	<p>Halmazokkal végzett tevékenységek bővítése: elemek válogatása, elhelyezése, kördiagramok, halmazok sokféle kapcsolatának vizsgálata.</p> <p>Feltétel tagadása, több feltétel egyidejű teljesülése.</p> <p>Halmazok egyesítése, feltételek valamelyikének teljesülése, a logikai “vagy”.</p>
Számтан, algebra	<p>A tanultak elmélyítése, bővítése: végtelen halmazok, az üres halmaz (egy dolog sem</p>
Számfogalom, számköri ismeretek	<p>eleme). Számkör bővítése 1000000-ig.</p> <p>A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságai.</p> <p>Teljes ötjegyű számok írása, olvasása, helypótló a különböző helyi értékeknél. Teljes hatjegyű számok írása, olvasása.</p> <p>Számok helye a számegyenesen.</p> <p>Bontás helyi érték szerint.</p> <p>Számképzés legalább két feltétellel.</p> <p>Törtszám fogalmának elmélyítése: tört számok összehasonlítása egyszerűsítéssel, bővítéssel. Közös nevező törtek (10, 100, 1000 nevezőjű) írása tizedes alakban.</p> <p>Tizedes törtek írása, olvasása, értelmezése.</p> <p>Tized, század, ezred értelmezése, helyük a helyi érték táblázatban. A helyi értékes írásmód kiterjesztése tizedes törtekre.</p>
Műveletek	<p>Összefüggések a tized, század, ezred között.</p> <p>Negatív számok fogalmának megerősítése többféle esetben.</p> <p>Negatív számok összehasonlítása egymással, a 0-val és a pozitív egész számokkal. Mennyiség tartalmak mindennapi, gyakorlati példákkal.</p> <p>Szóbeli összeadás, kivonás, pótlás kerek tízezesekkel.</p> <p>Kerek számok szorzása, osztása egyjegyű szorzóval, osztóval szóban.</p> <p>Egész számok szorzása, osztása 10-zel, 100-zal, 1000-rel szóban.</p> <p>Teljes öt- és hatjegyű számok összeadása, (többtagú) kivonása írásban. Két-, háromjegyű számok szorzása két-, háromjegyű szorzóval.</p> <p>Három-, négy-, ötjegyű szám osztása egy-, két-, háromjegyű osztóval. Különböző nevezőjű törtek összeadása, kivonása (közös nevező valamelyik tag nevezőjével azonos). Közös nevező törtek szorzása közös nevező törttel, közös nevező törtek osztása egész számmal és közös nevező törttel.</p> <p>A reciprok érték fogalma.</p>
Szöveges feladatok	<p>Összeadás, kivonás tizedes törtekkel.</p> <p>Szorítás egész számmal, tizedes törttel, osztás egész számmal.</p> <p>Tizedes törtek szorzása, osztása 10-zel, 100-zal, 1000-rel.</p> <p>Egyszerű szöveges feladat készítése.</p> <p>Egyszerű és összetett szöveges feladathoz megfelelő matematikai modell keresése. Fordított szövegezésű szöveges feladatok megoldása.</p>

Geometria, mérések

Geometriai alakzatok, tulajdonságaik

Háromszögek tulajdonságai, osztályozásuk az oldalak és szögek nagysága szerint.
A kör és alkotórésze.
Testek építése testhálóból, egységkockákból.
Testek–testhálók.
A négyzetes oszlop, a kocka és a téglatest fogalmi jegyei.
A henger és a kúp tulajdonságainak megismerése tapasztalati úton.
A testek nézetei.

Gyakorlati mérések, mértékegységek, számítások

Mérések növekvő pontossággal.
A terület mértékegységei: km^2 , m^2 , dm^2 , cm^2 , mm^2 .
Gyakorlati mérések, mértékváltások gyakorlása.
A négyzet és a téglalap kerületének és területének kiszámítása.
A négyzetes oszlop, a téglatest és a kocka felszínének számítása. Térfogatuk mérése egységkockákkal.
A térfogat mértékegységei: m^3 , dm^3 , cm^3 .
Összefüggések mértékegységek között.

Szerkesztések

Szakaszok, szögek szerkesztése, szögmásolás, szögfelezés.
Tükrözés, kicsinyítés, nagyítás szerkesztéssel.
Háromszög szerkesztése.
Négyzet, téglalap, háromszög szerkesztése.
Speciális négyszögek tulajdonságai.
Tükrözés, kicsinyítés, nagyítás.
A négyzetes oszlop, a kocka és a téglatest hálózatainak rajzolása négyzethálós papíron.

Összefüggések, függvények, sorozatok

Kapcsolatok megfogalmazása szöveggel, nyitott mondattal, táblázattal, grafikonnal.
Relációk a tanult számkörben, azonos nevezőjű és számlálójú közösleges törtek között.
Negatív számok összehasonlítása egymással, 0-val, a pozitív számokkal.
Állandó különbségű sorozatok közösleges és tizedes törtekkel.
Hányados sorozatok.

Valószínűség, kombinatorika, statisztika

Táblázat adatainak kiegészítése. adatkártyák ábrázolása derékszögű koordináta-
Valószínűségi játékok: a „lehet”, a „biztos”, a „lehetetlen” kifejezések értelmezése, elmélyítése.
Koordináta-rendszer bevezetése, helymeghatározások.
Statisztikai adatok értelmezése, oszlopos grafikonok.
Események gyakoriságának megfigyelése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai a fejlesztő szakaszban

Kísérletek végzése, a történés többszöri megfigyelése. A kimenet jóslása. Esemény szimbolikus jelekkel történő lejegyzése, nyitott mondat készítése.

Számmemória fejlesztése, összefüggésekre való emlékezés cselekvéssorokhoz kapcsolva. Adatokra, folyamatokra való emlékezés jegyzetek, szimbolikus rajzok alapján. A szöveges feladatban megjelenő problémára való emlékezés, emlékezést segítő ábrák készítése.

Gondolkodási funkciók és műveletek erősítése: az ismeretek rendezése, fogalmi gondolkodás megalapozása. Egyszerűbb kijelentések, tagadások igazságtartalmának eldöntése. Algoritmusok követése. Okok keresése, egyenlőségek megoldása következtetéssel.

Fogalmak viszonyának rendezése alá- és fölérendeléssel. Rendszerezést segítő eszközök megismerése. A tanulás eszközeinek tervszerű használata. Tanári, tanulói segítség adekvát kérése, célszerű használata.

Tanult algoritmusok felismerése, ismeretek mozgósítása műveleti szinten modellkövetéssel.

Összetett műveletekben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása a tanult algoritmusok mentén. Az eredmény ellenőrzése.

A gondolkodás fejlesztését, a megjegyzés technikáit segítő módszerek megtalálása, alkalmazása: események megjelenítése gráfokkal és ábrákkal. Alakzatok reprodukálása kiegészítéssel. Elemek sorozatba rendezése. Fogalmak alkotása segítséggel.

A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek fejlesztése, szokások kialakítása.

A tanulók értékelésének elvei

A tanuló munkájának folyamatos megfigyelése, a tapasztalatok, mérések regisztrálása. A tanuló személyisége alakulásának, a tanulási képesség fejlődésének figyelembe vétele. A szöveges és szummatív értékelés alkalmazása.

A dicséret, a biztatás alkalmazása a tanulói motiváció erősítésére.

Év végi szintmérés, szummatív és szöveges értékelés.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló használja a matematika nyelvét a gondolkodási műveletek végzésekor.

Legyen biztos szám- és műveletfogalma az adott számkörben.

Tudjon összetett szöveges feladathoz megoldási tervet készíteni, több megoldást keresni. Tudjon összehasonlítani racionális számokat.

Legyen képes összefüggések felfedezésére a szabály kiválasztásánál, különböző módon tudjon sorozatokat folytatni az adott számkörben.

Használja a logikai kifejezéseket.

Ismerje a statisztikai adatok feldolgozásának, rendezésének módját.

Legyen képes adott szabályú táblázatot kiegészíteni, adatokat ábrázolni koordináta-rendszerben. Tudjon grafikont készíteni leolvasott adatok alapján.

Legyen képes megállapítani a valószínűségi játékok és kísérletek kimenetelét.

Ismerje a fogalmakat.

Ismerje a testek és síkidomok tulajdonságait, alkotórészeit.

Tudjon területet, felszínt számolni, ismerje a terület mértékegységét.

Tudjon szerkeszteni a geometriai alakzatokat.

Tudjon síkidomot tükrözni, kicsinyíteni, nagyítani.

INFORMATIKA

KEZDŐ SZAKASZ (3–4. évfolyam)

Célok

Bevezetés az informatika – közvetlenül érzékelhető – világába.

Az információszerzés, -feldolgozás, -átadás szerepének felfedeztetése a mindennapi életben.

Feladatok

Az érdeklődés felkeltése a számítógéppel végzett tevékenység iránt.

Jelenségek, cselekvések gyűjtése algoritmusokra, közvetlen tapasztalatszerzés alapján. A közvetlenül tapasztalt algoritmusokban „talált” adatok értelmezése.

A tájékozódási képesség fejlesztése a közvetlen környezetben előforduló jelek üzenettartalma alapján. Felfedező keresés az életkornak megfelelő könyvtári ismerethordozókban.

.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
A számítástechnika alapjai	<p>Jelek és kódok – a környezetben való tájékozódás irányai.</p> <p>Információs játékok – az információ jelentősége: találós kérdések, kereső, érzékelő játékok.</p> <p>Tapasztalati úton jelenségek gyűjtése a sorrendiségre, tulajdonságok felismerésére, ellentétpárok létrehozása.</p> <p>Játékos algoritmusok-irányjátékok a tanteremben, a szabadban, helymeghatározások relációk alapján.</p> <p>Hétköznapi algoritmusok – algoritmusok megfigyelése a mindennapos cselekvésekben.</p> <p>Közlekedés, vásárlás, napi-, hetirend.</p> <p>A megfigyelt cselekvési sorok képi ábrázolása jelekkel, mozgások megadott irányban, lejegyzés.</p>
Könyvtárhasználati alapismeretek	<p>Könyvespolc berendezése az osztályban.</p> <p>Képes könyvek, gyermekfolyóiratok válogatása, nézegetése, olvasgatása.</p> <p>Témák megkeresése tartalomjegyzék alapján. Beszélgetés a látottakról, olvasottakról, átélt élményekről.</p> <p>Látogatás az iskolai könyvtárban, könyvkeresés a szabadpolcon.</p> <p>Ismerkedés a könyvtári információs feliratokkal, jelekkel.</p> <p>A könyvtár használata helyben, adott témához könyv, folyóirat keresése, olvasgatás – a betűrendes keresés, beszámolás az olvasottakról.</p> <p>A könyvtári viselkedés szabályai.</p>

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

Térbeli, időbeli tájékozódó képesség fejlesztése.

Megfigyelő, felismerő képesség

fejlesztése. Vizuális és akusztikus

érzékelés fejlesztése.

Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés műveleteinek gyakorlása.

Szerialitás a cselekvésben.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés fejezze ki a tanuló önmagához mért fejlődését, differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított legyen.

Az értékelés alapja:

- a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – begyakorolt – tanulási és munkaszokások ismerete,
- a cselekvésekben való közreműködés,
- aktivitás, érdeklődés,
- együttműködés.

A szakasz végére elvárható követelmények

A mindennapi életben szerzett közvetlen tapasztalatok alapján ismerje fel cselekvésekben, tevékenységekben az azonos elemek azonos sorrendben való megjelenését.

Ismerje fel a közvetlen környezetében található jelek és kódok üzenettartalmát.

Érdeklődéssel, örömmel vegyen részt a könyvekkel, folyóiratokkal kapcsolatos különböző tevékenységekben.

Tudjon a tantárgyakban tanultakhoz kapcsolódóan adott témához nyomtatott könyvtári ismerethordozót keresni.

ALAPOZÓ SZAKASZ

(5–6. évfolyam)

Célok

Az informatikai ismeretek, az informatikai környezet tudatos használatának alapozása.

Feladatok

A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás, a legszükségesebb perifériák megismerése. A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos dokumentumok gépi megvalósítása. Problémák informatikai jellegű megfogalmazása.

Adott feladat megoldásához algoritmusok keresése, megválasztása.

Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismerése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Számítástechnika	
A számítástechnika alapjai.	A működő számítógép megfigyelése, a használatához szükséges billentyűk funkciójának tapasztalati megismerése.
Számítógép-kezelési alapismeretek.	Változások megfigyelése, létrehozása.
Algoritmusok	Egyszerű játékprogramok, készségfejlesztő programok használata. A számítógép használatának rendje, biztonsági tudnivalók. Jelek és kódok – a kódolás, dekódolás –, titkosítás készítése, megfejtése. Régi korok képi és írásos üzenetei. Üzenetek osztálytársaknak, barátoknak, szülőknek rajzzal, képpel, írással. Információ képekben – állóképek, mozgóképek. Számítógépes alkotásokból nyerhető információk tapasztalat útján történő megismerése. Algoritmus és számítógép: játékos számítógépes környezetben algoritmusok értelmezése. Mozgások létrehozása a képernyőn irányítással, adott útvonal bejárásával. A billentyűzet és az egér használata – egyszerű rajz és rövid szöveg megjelenítése a
Könyvtárhasználati alapismeretek	A könyvtári kölcsönzés: adott témához keresés szerző és cím alapján. A kölcsönzés szabályai. Ismerkedés a katalógussal. Egyéb ismerethordozók használatának lehetősége a könyvtárban.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

- Szabályfelismerés, tervező, rendszerező, döntési képesség fejlesztése.
- Csoportosítások, következtetések.
- Algoritmikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- Pontosság, finommotorika fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés fejezze ki a tanuló önmagához mért fejlődését, legyen differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.

Az értékelés alapja:

- a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokások,
- a cselekvésekben való részvétel, a részvétel önállósága,
- kezdeményező készség, aktivitás,
- a feladatmegoldások tudatossága.

A szakasz végére elvárható követelmények

Legyen képes néhány lépésből feladatsor algoritmusának összeállítására.

Tudjon egyszerű, elsősorban rajzos titkosírást készíteni, megfejteni.

Legyen tájékozott a képi információforrások körében.

Fokozódjon érdeklődése, aktivitása a számítógéppel végzett tevékenység iránt.

Legyen képes változások létrehozására a képernyőn.

Ismerje a billentyűzet és az egér használatát, tudjon egyszerű rajzot és rövid szöveget megjeleníteni a képernyőn.

Növekvő önállósággal legyen képes az iskolai könyvtár használatára.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7– 8. évfolyam)

Célok

Az információs kultúra alapjainak tevékenységcentrikus, gyakorlatorientált megismerésével a tanulók hozzásegítése a munkájukhoz, az életvitelük alakításához szükséges információk korszerű, gyors megszerzéséhez, feldolgozásához és alkalmazásához.

Feladatok

A számítógépes környezet elemeinek megismerése. A számítógép perifériás egységeinek megismerése

Az informatikai alapfogalmakkal való megismerkedés.

Az operációs rendszer fogalmával, szerepével és funkcióival való megismerkedés.

Egyszerű számítógépes programok használata.

Készségfejlesztő és oktatóprogramok használatának megismerése, logikai játékok használata.

Fejlesztési feladatok tevékenységek, tanulásszervezés

Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata.

A feladatok megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata. Adatok csoportosítása, értelmezése.

Közhasznú információforrások értelmezése, felhasználása.

Informatikus eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása.

Egyszerű problémák megoldása szükség szerint segítséggel.

Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása.

Mindennapi adatok leírása.

Információszerzés az Internetről, irányított keresés

Az új informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismerése. Szabadon felhasználható források megismerése.

Személyi információk, személyes adatok fogalmának tisztázása.

Az informatikai eszközök alkalmazásának etikai kérdései.

Szöveg készítése.

Bibliográfia készítése.

Tantárgyi-, tanulmányiátlag-számítás.

Saját mágneslemez készítése.

Szakkatalógus böngészése.

Saját hivatalos irat (pl. önéletrajz, pályázat) készítése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör		Tartalom
Számítástechnika		
A számítástechnika alapjai		A számítógép története – korai számolóeszközök. Az elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatikatörténet magyar vonatkozásai. A kalkulátor használata: egyszerű matematikai műveletek elvégzése. Számítógép-kezelési alapismeretek: a számítógép perifériális egységeinek, funkcióinak megismerése.
Számítógép-kezelési alapismeretek		Az operációs rendszer alapműködésének, alapvető parancsoknak a megismerése, futtatás, keresés, másolás. Mágneslemez formázása. A számítógépes információ tartalma, adat és jel közötti összefüggések.
Algoritmusok		Algoritmusok leírása szöveggel, rajzzal – játékos számítógépes környezet alkalmazásával. Egyszerű algoritmus kódolása. Algoritmus kipróbálása kész programokban. Gyakori problémák algoritmusai: nagyság szerinti rendezés, elemek keresése szempontok alapján, tantárgyi átlag, osztályátlag.
Könyvtár-használati ismeretek		
Dokumentumismeret		Különböző dokumentumfajták megismerése, csoportosítása, szerepe a tantárgyi ismeretszerzésben: könyv, sajtótermékek, audiovizuális dokumentumok. Formai, szerkezeti jellemzők
Általános ismeretek	könyvtárhasználati	A szabadpolcos könyvtári állomány. A kézikönyvtár használata. Direkt tájékoztató eszközök: lexikonok, enciklopédiák. Indirekt tájékoztató eszközök: a betűrendes katalógus használata szerző és cím szerint.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

Érzékszervi megismerések.

Térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése.

A figyelem, az emlékezet, az akarat, az alkotó képzelet fejlesztése.

A gyors, pontos, koordinált mozgásos reagálóképesség. Felismerő, rendszerező képesség, szerialitás fejlesztése.

Analízis, szintézis.

Algoritmikus, problémamegoldó gondolkodás.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés kifejezi a tanuló önmagához mért fejlődését, differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.

Az értékelés alapja nem csupán az adott helyzetnek való megfelelés, hanem a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokások alkalmazása.

Az értékelés alapja:

a számítógépes környezet elemeinek ismerete,

a számítógép perifériás egységeinek és a tanult informatikai alapfogalmak ismerete,

az egyszerű számítógépes programok használata segítségével,

az alkalmazott készségfejlesztő és oktató programokkal való tevékenység,

képes-e a megismert oktatóprogramokkal a program kívánalmai szerint tevékenykedni.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanulónak legyen ismerete a számítástechnika múltjáról, a jövőben betöltött szerepéről. Ismerje fel a számítógép perifériális egységeit, ismerje fel alapvető funkcióit.

Legyen tájékozott a kalkulátorral való számolásban.

Legyenek elemi gyakorlati tapasztalatai az algoritmusok leírási lehetőségeiről.

Ismerje fel egy-egy algoritmus jelölését.

Legyen képes tanári segítséggel algoritmusok megjelenítésére játékos számítógépes környezetben.

Legyen képes a legfontosabb könyvtárban található dokumentumfajták megnevezésére, megkülönböztetésére.

Legyen képes információk keresésére lexikonokból, gyermekenciklopédiákból.

Legyen képes funkcióhoz kapcsoltn néhány egyszerű parancs bevitelére.

Tudjon kész programba adatokat beírni, eredményeket értelmezni.

Legyen képes tanári segítséggel értelmezni egyszerű ismétlődéseket, elágazásokat tartalmazó algoritmusokat.

Tudjon segítséggel készségfejlesztő és oktató programokat futtatni.

Ismerje a lakóhelyi (vagy legközelebbi) közkönyvtárat.

Használjon a tanuláshoz többféle könyvtári dokumentumot.

Legyen képes segítséggel a könyvtárban adott témában keresni, betűrendes katalógust használni.

KÖRNYEZETISMERET

Célok

Az élővilág és környezete kapcsolatainak, egymásra utaltságának tudatosításával a korszerű, elemi természettudományos műveltség alapozása.

A természet megszerettetése, kincseinek megóvása, az élő és élettelen környezet iránti érzékenység és felelősség kialakítása során a környezetvédő magatartásra nevelés.

Feladatok

Alapozza meg a természethez, a közösséghez, a szülőföldhöz, a hazához tartozás örömét és az ehhez kapcsolódó felelősségérzetet.

Keltse fel a tanulók érdeklődését közvetlen és tágabb környezetük tárgyai, jelenségei iránt. Motiváljon a gyermeki kíváncsiságra, a tapasztalatszerzésre, az együttműködésre környezete megismerésében.

Ismertesse meg elemi szinten az élőlények sajátosságait, a közvetlen természeti környezet változásait, jelenségeit.

Segítse a tanulók tér- és időbeli tájékozódó képességének fejlődését.

Mutassa be az élő és élettelen természet szépségét, sokszínűségét és érzékeltesse a körülöttünk lévő természet egységét.

Ismertesse meg a természet megfigyelésére alkalmas – életkoruknak megfelelő –

módszereket. Fedeztesse fel a tanulóval, hogy ő maga is a természet része.

Alakítsa ki az igényt a lakóhely közelében, majd a távolabbi környezetben előforduló élőlények jellemzőinek megfigyeléséhez.

Sajátíttassa el a biztonságos közlekedés alapszabályait.

A tanulók értékelésének szempontjai

A megismerési módszerek alkalmazása

Érzékelhető tulajdonságok felismerése, megnevezése, elemi kapcsolatok felismerése.

Térben, időben való tájékozódás

A kötetlen térben történő tájékozódás biztonsága, pontossága, a térbeli változás érzékelése.

Az idővel kapcsolatos elemi fogalmak ismerete, a ciklikusság, a periodikusság felismerése (hetek, napszakok, hónapok...).

Az időbeli változás észlelése, megfogalmazása segítségével.

Gondolkodási műveletek

Összehasonlítás, viszonyítás, rendezés, csoportosítás, becslés, mérés – fogalmak használata a tanultak szerint.

Személyiségfejlődés, önismeret, lakóhelyismeret: tájékozottság a családról, a lakóhelyről – egyszerű jellemzők megfogalmazása,

Önmaga külső jegyeinek ismerete, tulajdonságok felsorolása, alapvető viselkedési formák elsajátítása, fejlettségnek megfelelő alkalmazása.

A begyakorolt szokások, tanulási szokásrendek működési szintje.

A tartós figyelem, az emlékezet, a feladattudat, az együttműködés egyénhez mért fejlődése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

Tanulási, viselkedési, megismerési szokások, szokásrendszerek kialakítása.

A kíváncsiság és az érdeklődés felkeltése, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.

A kommunikáció fejlesztése, kérdésfeltevés, kérdések megfogalmazása.

A térérzet alakítása, megerősítése, viszonzyszavak pontos használata, az idő múlásának érzékelése, felfogása.

Változás pontos észlelése, értelmezése időben, térben.

A gondolkodási funkciók, a gondolkodási műveletek fejlesztése.

A feladat értelmezése, megoldása, irányított ismeretszerzés, feladattartás.

BEVEZETŐ SZAKASZ

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek alapozása	A közvetlen környezet tárgyainak, jelenségeinek megfigyelése, megnevezése. Néhány jellemző tulajdonság felfedezése. Elemi szintű összehasonlítások. Egyszerű változások felfedezése a természetben. Csoportosítás feltűnő tulajdonságok alapján tanári segítséggel. Fokozatos önállósodás az összehasonlítási, csoportosítási feladatok végzésében. A tárgyak jól érzékelhető tulajdonságainak becslése, mérése: nagyobb–kisebb, hosszabb–rövidebb, nehezebb–könnyebb, hidegebb–melegebb, sima–érdes.
Az élettelen természet vizsgálata	Tárgyak csoportosítása fizikai jellemzők alapján (szín, nagyság, anyag, hőmérséklet). A napszakok, az évszakok, az időjárás változásának megfigyelése. Az évszakok változásának nyomon követése. A legfontosabb csapadékformák felismerése. A napi időjárás nyomon követése tapasztalati szinten.
Az élő természet vizsgálata	A közvetlen környezet növényeinek és állatainak megfigyelése. A fa részei. A lombos fa évszakonkénti változásai. Az állatok csoportosítása: kültakaró, mozgás, táplálék, testfelépítés szerint. A tanuló kapcsolata a közvetlen közelében élő növényekkel és állatokkal. A környezet jellemző növényeinek, fák (akác, vadgesztenye, almafa), a kert virágainak (petúnia, muskátli), a zöldségeskert növényeinek (paradicsom, hagyma, retek) felismerése és megnevezése. A főbb növényi részek. Fű, fa, bokor, virágos növények megkülönböztetése. A növények ehető részei. A gyümölcsök vizsgálata: alma, szilva. A környezet állatainak megfigyelése. Néhány emlős (kutya, macska), madár (veréb), hal és rovar megismerése. Csoportosításuk: testfelépítésük, hangjuk, kültakarójuk, élőhelyük, szaporodásuk, könnyen felfedezhető külső jegyeik alapján. Az ember szerepe a növények változásában, az állatok viselkedésében.
Tájékozódási alapismeretek	Egyszerű téri és időbeli relációk, irányok: jobb–bal. A közvetlen iskolai környezet. Közlekedés az iskola környékén és az otthonig. Legfontosabb közlekedési szabályok és magatartási formák. Lakóhelyünk (település) neve. Saját lakcím megismerése. Az időbeli tájékozódás fejlesztése: régen volt, most van, később lesz. A hét napjai. Leggyakoribb ünnepeink periodikus ismétlődése. Ünnepnap–hétköznapi. A térbeli tájékozódás fejlesztése. Az iskola helyiségeinek alaposabb ismerete. A környék gyalogos közlekedésének bővülő megismerése. Az iskola címe. A tanárok és osztálytársak neve. Helyes viselkedés a társas kapcsolatokban (család, osztály), szeretet, barátság.
Testünk és egészségünk	Az emberi test fő részei. Az érzékszerveink és védelmük (szemüveg, hallókészülék). A tisztálkodás fő szabályai és eszközei. Elemi ismeretek egészségünk óvásával kapcsolatban. A helyes napirend szerepe az egészséges életmód kialakításában. A testmozgás szerepe a fejlődésben, az egészség megővésében. Az öltözködés és táplálkozás elemi szabályai. Az iskolai környezet rendjének megteremtése, megővése. A hulladék elhelyezése az iskolában és az utcán.

A szakasz végére elvárható követelmények

Alkalmazza a gyakorolt megismerési módszereket (tapasztalat, megfigyelés, csoportosítás). Tudja kifejezni tapasztalatait szóban és rajzban.

Tudja az időjárás elemeinek, a napoknak, a napszakoknak és az évszakoknak a nevét. Ismerje a fő csapadékfajtákat.

Értse az összehasonlítások során a tanár által használt kifejezéseket, relációkat.

Használja a téri és idői relációkat jelentő legegyszerűbb kifejezéseket.

Fokozatosan önállósodjon a gyalogos közlekedésben.

Ismerje fel és nevezze meg a megfigyelt növényeket és állatokat. Tudja, hogy a növényeknek emberi táplálkozásra alkalmas részeik vannak, melyek az egészséges táplálkozásban fontos szerepet játszanak. Vegyen részt az életkorának megfelelő növényápolási és állatgazdálkodási munkákban.

Fokozódó önállósággal válassza meg az évszaknak, az időjárásnak megfelelő öltözetet.

KEZDŐ SZAKASZ

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek alapozása	<p>Megfigyelések, összehasonlítások konkrét jegyek, tulajdonságok alapján. Mérések, becslések, az eredmények lejegyzése. Egyszerű összefüggések felismerése. Csoportosítások. Fontos és kevésbé lényeges tulajdonságok megkülönböztetése. Az érdeklődés fenntartása természeti környezetünk iránt. Az elsajátított ismeretszerzési módszerek önálló alkalmazása. Részvétel a tanári kísérletekben. A tanult fogalmak bővülő körének megjelenése a szóbeli beszámolóknban. A szerzett tapasztalatok összegzése szóban és írott, rajzolt formában. Kérdések megfogalmazása a természet tárgyaival, élőlényeivel és jelenségeivel kapcsolatosan. Gyűjtőmunka, tablók készítése. Ismeretszerzés tanórán kívüli forrásokból: könyvtár, rádió, újságok.</p>
Az élettelen természet vizsgálata	<p>Az élő és élettelen megkülönböztetése. Néhány anyag tulajdonságainak felfedezése. Vizsgálat: becslés, mérés összehasonlítás. A víz előfordulása a természetben. A halmazállapotok felfedezése megfigyeléssel és a legegyszerűbb kísérleti eszközökkel. Az anyagok vizsgálata érzékszervi úton. A szilárd, folyékony, légnemű fogalma. A levegő az élet feltétele. A levegő tulajdonságai. A hő hatása. Az anyagok viselkedése a hő növekedésekor és csökkenésekor. Az anyagok keveredése, az oldódás megfigyelése.</p>
Az élő természet vizsgálata	<p>Legfontosabb termesztett növényeink felismerése, megnevezése. Az ember által felhasznált részeik. Lombos és tűlevelű fák megkülönböztetése. A cserjék megismerése. A cserje és a fa összehasonlítása. Különböző növényi társulások megfigyelése. Az erdő, a mező, a víz és a vízpart növényei. A növények évszakonkénti változása. Állatok csoportosítása élőhely szerint. Vadon élők: erdőben, mezőn, vízparton, vízben élők (emlősök, halak, madarak). Néhány háziállat felismerése, megnevezése, jellemző tulajdonságaik megnevezése. Az állatok szerepe az ember táplálkozásában. A lakóhely környékének jellemző növényei és állatai. Lágy szárú és fás szárú növények. Termesztett növények a lakóhely környékén. A mezőgazdaság ágazatai. Védett természeti értékek a környezetben. Életjelenségek: táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés, mozgás, a környezet változásainak érzékelése, szaporodás. A gyümölcs részei. Egy teljes virág részei. Az élővilág és környezetének egymásra utaltsága. Védett természeti értékek.</p>

Tájékozódási alapismeretek

Időbeli tájékozódás bővítése: napi, heti, havi történesek időrendbe állítása. Saját élettörténet, a születéstől máig. Az ünnepek periódusos ismétlődése.

Téri tájékozódás: a lakás jellemző helyiségei, azok funkciói.

A lakosságot kiszolgáló intézmények és üzletek a környéken.

A lakóhely és környékének közlekedési eszközei.

Rokonok neve, szerepe a családi munkamegosztásban.

A tanulók környezetében élők munkájának megismerése.

A lakóhely és környéke.

A lakóhely közigazgatási, kulturális és egészségügyi intézményei.

Felszíni formák, síkság, dombság, hegység. Felszíni vizek a lakóhelyen és környékén: patak, folyó, tó. Egyszerű alaprajzok, útvonalrajzok, térképvázlat.

F. világtájak. Tájékozódás világtájak szerint. Az iránytű. A nap járásának megfigyelése.

Testünk és egészségünk

A helyes táplálkozási szokások: változatosság, az ételek hőmérséklete, rendszeresség, étkezési rend.

Az élvezeti szerek káros hatásai gyermekkorban. A fogmosás. Az érzékszervek védelme.

Néhány gyermekkori fertőző betegség. Az orvos és a gyógyszerek szerepe a gyógyításban.

Gyermekek, felnőttek, idősek a környezetünkben. Egymásra utaltság. Az ember fejlődésének szakaszai.

Az egészséges életmód.

A balesetek megelőzése a közlekedésben, az iskolai életben. A fertőző betegségek: terjedésük, megelőzésük.

A levegő, a víz és a talaj lehetséges szennyező anyagai lakóhelyünkön. Mit tehet a gyermek környezete védelme érdekében?

Környezetvédelmi napok, feladatok

A szakasz végére elvárható követelmények

Tudjon csoportosítani adott szempontok alapján. Vegye észre, hogy a tulajdonságok egy része fontos, lényegi, míg mások kevésbé fontosak.

Tudja, hogy a víz és a levegő elengedhetetlen feltétele az élőlények létezésének.

Tapasztalja meg, hogy a halmazállapotok egymásba átalakulhatnak.

Fedezze fel az időbeli sorrendiséget a napi, havi történésekkel kapcsolatosan. Tudja az évszakok, hónapok, napok, napszakok nevét.

Tudja megkülönböztetni a tűlevelű és a lombos fát.

Legyen képes felsorolni segítséggel az életjelenségeket és az élethez szükséges környezeti feltételeket. Sorolja fel kép vagy a valóság alapján a virág és a gyümölcs részeit.

Vegyen részt növényápolásban és a környezetében lévő állatok gondozásában.

Fedezze fel, hogy az évszakok változása periodikus változásokat okoz a növények életében. Tudja felismerni a különböző élőhelyek jellemző állatait.

Ismerje fel a háziállatokat képen és lehetőség szerint a valóságban is.

Tudja, hogy az ember gondoskodik az állatokról és az állatok táplálékot nyújtanak az embernek. Ismerje a helyes étkezési rendet és étkezési szokásokat.

Tudja, hogy betegség esetén orvoshoz kell fordulnia.

Használja tudatosan a szemétkgyűjtőket.

Tájékozódjon biztonsággal az iskola épületében és a lakásban.

Ismerje az utat a lakástól az iskoláig.

Ismerje környezetének legjellemzőbb felszíni formáit és vizeit.

Használja a földrajzi neveket, ismerje a fő világtájak nevét.

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Célok, feladatok

A tantárgy általános célkitűzése, hogy az 1–4. évfolyamon megalapozott társadalmi ismeretekre építve tárja a tanulók elé, valamint ismertesse meg velük a társadalomban élés múltbeli és jelenkori történeteit, lehetőségeit.

Tudatosodjon a tanulóknál, hogy a történelem tényei, eseményei, az ember megjelenésének kezdeteitől egymással összefüggésben, társadalmi keretek között mennek végbe, és a különböző társadalmak többféle szintű-minőségű társadalmi, emberi létezést biztosítanak.

A tanuló jusson szakszerű, reális történelmi ismeretekhez.

Alakuljon ki a tanuló attitűdje, viszonya önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz.

Segítse az oktatás az érzelmileg is megalapozott énazonosság-tudat, valamint a nemzeti és európai identitás kialakulását.

Járuljon hozzá a humán szocializációs, rehabilitációs folyamat eredményességéhez. Biztosítsa azt a jelentőtörténet feldolgozásához nélkülözhetetlen szemléleti megerősítést, miszerint a megelőző korok, társadalmak történeteiből következő változások, azok továbbvitele a történelmi hagyományok megbecsülése mellett minden nemzedéknek feladata. Ennek tudatosodása segíti a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is.

A fentiek szellemében a 9–10. évfolyamon tanított jelenismeret-állampolgári ismeretek felkészíti a tanulókat a demokratikus közéletben való tudatos részvételre, hozzásegíti őket ahhoz, hogy elfogadják a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok alapelveit és értékeit.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai az alapozó szakaszban

Ismeretszerzés segítése személyes beszélgetéssel, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyelésével, hallott és olvasott elbeszélő szövegekkel, filmekkel, tömegkommunikációs eszközökkel.

Az emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban.

Kérdések önálló megfogalmazásának fejlesztése a tárgyalt témával kapcsolatban, a mesehősök és a történelmi szereplők megkülönböztetése, híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése.

A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása szituációs játékokban való aktív részvétellel.

Tapasztalatok szerzése: a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítélése (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).

A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetésére nevelés.

Saját vélemény érthető megfogalmazásának erősítése mások véleményének meghallgatásával.

Szóbeli beszámoló-képesség fejlesztése a saját tapasztalatokról, gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről. Rajzoló képesség fejlesztése történelmi vagy társadalmi témáról.

Térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése, aktív és passzív szókincs bővítése.

Ismeretszerzés technikájának fejlesztése a lakóhely hagyományai, múltja, értékei, a magyar állam és a magyar nép történelmének fontosabb fordulópontjain keresztül.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a fejlesztő szakaszban

Információ gyűjtésének szélesítése adott témához kapcsolódóan az iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban.

A tanultak alkalmazása új feladathelyzetben.

A lényegkiemelés fejlesztése írott és hallott szövegekből, adott szempont szerint.

A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.

Önálló vélemény megfogalmazásának tanulása, érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.

Események, történetek elbeszélésének fejlesztése emlékezetből előszóban.

Az íráskészség fejlesztése fogalmazás készítésével adott történelmi-társadalmi témáról.

A kreativitás fejlesztése. A megjegyzés, felidézés technikáinak kimunkálása, rajzos ábrák készítése.

Térben-időben való tájékozódás fejlesztése időmeghatározással, más ismert jelenségre, eseményre való utalással (pl. a honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején); az idő ábrázolásával (pl. időszak készítése); a térkép legfontosabb elemeinek felismerésével: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések. Ismeretszerzés technikáinak továbbfejlesztése.

A tantárgy kiemelt rehabilitációs/rehabilitációs célú feladatai a megszilárdító szakaszban

Ismeretszerzés technikáinak fejlesztése különböző írásos forrásokból, információk gyűjtése az interneten.

A legfontosabb történelmi, társadalomtudományi kézikönyvek, lexikonok ismeretének és használatának megszilárdítása.

A kritikai gondolkodás fejlesztése többféle képpen értelmezhető szöveg jelentésrétegeinek feltárásával, különféle társadalmi-történelmi jelenségek összehasonlításával.

Történelmi szereplők, társadalmi csoportok, intézmények viselkedésének elemzése.

Feltevések megfogalmazása, összefüggések felismerésének fejlesztése az egyének, csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról.

Társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről szóló önálló vélemény megfogalmazási képességének erősítése.

Különféle értékrendek összehasonlítása, a saját értékek tisztázása.

A megismert jelenségek rendezése: okok és okozatok, hasonlóságok és különbségek, szándékok és következmények szerint.

A kommunikációs képesség fejlesztése, a tanultak gyakorlása, automatizálása az alábbi tevékenységekkel: a vita során véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével. A különböző információforrások elemzéséből levont következtetések, illetve különféle társadalmi-történelmi összefüggések szóbeli kifejtése.

Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése.

Térben-időben való tájékozódás fejlesztése, szókincs bővítés a történelmi korszakok, periódusok nevének használatával a történelmi idő tagolására, események, jelenségek, személyek stb. időrendbe állításával, a történelmi tér változásainak leolvasásával különböző térképekről.

Ismeretszerzés elsajátított technikáinak gyakorlása.

Elemzés, összefüggéslátás, ok-okozat feltárása.

A tanulók értékelésének elvei

Folyamatos ellenőrzés, értékelés, egyéni szükséglethez igazodó segítségnyújtás jellemezze a tanítás-tanulás folyamatát.

Az ellenőrzés és értékelés legyen sokszínű, sokirányú, következetes.

Az értékelés legyen a tanulók számára is informatív jellegű, biztosítsa a további motiváltságot, a személyiség fejlődését.

Az értékelés megerősítő szereppel bírjon, pozitívumokra épülő legyen.

A kiinduló diagnosztizáló értékelést kövesse egész évben a folyamatos formatív értékelés.

Az értékelés alapja mindig az önmagához mért fejlődés legyen, vegye figyelembe az ismeretsajátítási folyamatban tanúsított aktív részvételt.

A tanuló egyéni képességeihez, fejlettségéhez, tudásához igazodó egyénre szabott számonkérésen alapuljon.

A differenciált értékelés kapjon hangsúlyt minden szakaszban.

Vegye figyelembe a tanuló kritikai gondolkodásának, kommunikációs készségének, időbeli, térbeli tájékozódásának fejlődését.

ALAPOZÓ SZAKASZ (5–6. évfolyam)

Témakör	Tartalom
Közvetlen környezetünk A lakóhelytől a nagyvilágig	A családi közösség. Helyem a családban, saját élettörténet, a család múltja, története, generációk. A család. Az iskolai közösség. Az iskola múltja, története. A lakóhely ismerete. A lakóhely településformája, természeti szépségei, gazdasági értékei. Kulturális értékek, hagyományok ápolása. Népművészeti, történelmi emlékek, emlékhelyek.
A múlt megismerése	A múlt megismerésének forrásai: tárgyi és írásos emlékek, történelmi gyűjtemények, a múzeumok. A régészek munkája.
Élet az őskorban	Az időszámítás – Történetek Jézus életéről. A keresztény időszámítás Az ember megjelenése a Földön, az ősember nyomában. A gyűjtögető, halászó, vadászó ősember életmódja. Küzdelem a természettel, a tűz szerepe az ősember életében. A földművelő és állattenyésztő ősember életmódja. Az első mesterségek és a csere kialakulása.
Élet az ókori keleten	Egy földműves házánaál a Nílus partján. Vendégségben a fáraónál. Az egyiptomi iskolában. Történetek Mezopotámiából, Kínából, Indiából. Az emberi összefogás, tudományok és művészetek születése.
Az ókori görögök	Történetek a görög mondavilágból Olimpiai játékok. Az athéni iskolában. A városállamok: Athén és Spárta. Mesterek és művészek.
Az ókori rómaiak	Mondák Róma alapításáról. A rabszolgapiac: szabadok és rabszolgák. Történetek a római császárokról. Róma, az ókori nagyváros. A római iskolában. Rómaiak hazánk területén, megmaradt emlékek a római korból.

A magyar történelem kezdetei		A magyarság születése – a magyarok eredete, mondák és valóság. Vándorlás a pusztákon, az ősmagyarok életmódja. Harcoló őseink. Letelepedés, honfoglalás, 895.
Élet a középkori Európában	a	Élet a középkori falvakban. Önellátó gazdálkodás. Jobbágyság és szolgáltatások. A középkori városok. Céhmasterék és kereskedők. Lovagi élet a középkori várakban. Történetek az egyház szerepéről. A kolostori élet.
Magyarország az Árpád- házi uralkodók idején	az	A kalandozások kora. Géza és I. István. István koronázása, az államalapítás – 1000–1001. I. (Szent) László és Könyves Kálmán – törvények születnek. II. András – a királyi hatalom gyengülése. A tatárjárás, a muhi csata. IV. Béla, a második honalapító. Az Árpád-kor műveltsége és művészete. Az Árpád-ház kihalása.
A virágzó középkor Magyarországon		Az Anjouk kora – Károly Róbert gazdasági intézkedései. Nagy Lajos birodalma. Zsigmond király. A parasztok elégedetlensége – felkelés Erdélyben. A hazánkat veszélyeztető külső támadások. Hunyadi János a török ellen. Nándorfehérvár, 1456. Hunyadi Mátyás. Kultúra és művelődés Mátyás udvarában. Dózsa György a parasztok vezére, 1514. A mohácsi vész, 1526. Buda török kézen, 1541. Az ország három részre szakadása.
Az újkor kezdete Európában	újkor	Nagy földrajzi felfedezések, 1492. Felfedezők és hódítók, leigázott népek. Történetek a kor emberének gondolkodásáról – reformáció, ellenreformáció.
Magyarország újkor hajnalán	az	Élet a török hódoltságban, a királyi Magyarországon és a független Erdélyben. A végvárok dicsősége, élet a végeken. Nagy várvédők, kiemelkedő személyiségek. Függetlenségi harcok. „Istennel a hazáért és a szabadságért” – II. Rákóczi Ferenc szabadságharca 1703–11. A szatmári béke és következménye.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló legyen tájékozott saját életeseményei alapján a múlt–jelen–jövő relációs rendszerben. Ismerje saját helyét, szerepét a családjában.

Mutassa be az iskolai közösséget közvetlen tapasztalatszerzés, saját élmény alapján. Meséljen családjá és iskolája múltjából érdekes történeteket.

Ismerje lakóhelyének településformáját, természeti szépségeit, gazdasági értékeit. Legyen képes ezek rövid szöveges bemutatására.

Tudjon biztonságosan tájékozódni és közlekedni lakóhelyén.

Ismerje és használja a lakóhely művészeti és kulturális szolgáltatásait.

Tudjon különbséget tenni a történelem különböző megismerési forrásai között.

Legyenek elemi összehasonlító fogalmai a távoli korban és a ma élő emberek életmódjáról. Ismerje fel a tanult korokat – ruházatot, használati tárgyakat, jellegzetes épületeket – képről. Legyen képes beszélni Jézus születéséről, a kereszténység kialakulásáról.

Értékelje a Biblia jelentőségét, tudjon elmondani bibliai történetet.

Mondja el önállóan a megismert mondák, legendák, történetek tartalmát.

Tudjon különbséget tenni a történetek mesei és valóságos eseményei között.

Legyen képes segítséggel rajzos beszámolókat készíteni.

Ismerjen fel és nevezzen meg hazánk őskori és ókori emlékeiből legalább kettőt képről, filmről. Tudja leolvasni, megmutatni a képes történelmi atlaszban a tanultakkal összefüggő történelmi helyeket. Olvassa le és mutassa meg vándorló őseink állomáshelyeit.

Ismerje a letelepedés, a honfoglalás évszámát, valamint fontosabb emlékhelyeit.

Tudjon érzelmileg azonosulni a honfoglalással, a magyarság életében betöltött szerepével. Tudja megnevezni a tanult korok uralkodóit, beszéljen tetteikről.

Legyen képes tanári rávezetéssel ok-okozati összefüggések felismerésére, következtessen a tanulságokra.

Legyen képes példákkal illusztrálni az ország fennmaradásának, a magyarság megmaradásának küzdelmeit.

Legyen képes ismereteit bővíteni forrásanyagok felhasználásával, olvasson rövid részleteket a tananyaghoz kapcsolódóan.

Tudja a tanult évszámokat az időszalagon elhelyezni, az események helyszíneit a térképen megmutatni. Mondjon példákat a történelmi események művészeti megjelenítésére.

FEJLESZTŐ SZAKASZ (7–8. évfolyam)

Témakör	Tartalom
A lakóhelytől a nagyvilágig	A lakóhely társadalma. Jellegzetes társadalmi csoportok a lakóhelyen. A helyi közösségek tevékenysége a lakóhely életében, részvételi lehetőségek. A helyi ügyintézés szinterei a lakóhelyen. Intézmények, szolgáltatások – családsegítő szolgálat, munkaügyi szolgálat, polgármesteri hivatal. Az ügyintézés folyamatai.
A polgári átalakulás kora	Találmányok és feltalálók. Az ipari forradalom és hatása a társadalomra és a gazdaságra. Történetek a nagy francia forradalomról, Napóleonnól.
Polgárosodás Magyarországon	Hazánk a Habsburg Birodalom részeként. A soknemzetiségű ország. Mária Terézia és II. József uralkodásának hatása a gazdasági életre. A reformkor politika irányítói – Széchenyi, Kossuth a társadalom átalakításáért. A reformkori országgyűlések. Nemzeti kultúrának kibontakozása, jeles személyiségek. 1848. március. 15. A forradalom eseményei. Nemzetiségi törekvések kihontakozása
A kiegyezés kora	Programok és intézkedések a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Gazdasági felzárkózás. Budapest – a világváros születése. A millennium. „Boldog békeidők.”
A késő újkor Európában. Az első világháború	Versenyben a világ felosztásáért. Az első világháború. 1914–18. Frontvonalak – villámháború, állóháború, a háttország. Forradalom, hatalmi átrendeződés Oroszországban. Győztesek és vesztesek.
A trianoni Magyarország	A trianoni békeszerződés és következményei. Élet a Horthy-Magyarországon. Társadalmi, politikai megmozdulások. Az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság – helytörténeti vonatkozások.
A jelenkor kezdete, két háború között	A nagy gazdasági világválság Európában – túltermelés, következmények. Háborús készülődés – Németország világhatalmi tervei.
A második világháború. Hazánk a háborúban	A II. világháború eseménytörténete 1939–45 – a fordulópontok. A háború befejezése, a párizsi béke.
Korunk történelme	Hazánk a háborúban, a német megszállás, helytörténeti vonatkozások. Földünk a második világháború után – a megosztott világ. A hidegháború, fegyverkezés, katonai, gazdasági szövetségek, kommunista diktatúrák. Hazánk a vesztes háború után. A pártállam kialakulása. Új kormányprogram – Nagy Imre. Forradalom és szabadságharc 1956 – helytörténeti vonatkozások. A Kádár-korszak. A pártállam összeomlása – vissza a demokráciához. A békés rendszerváltás – a Magyar Köztársaság létrejötte 1989. október 23. A demokratikus intézményrendszer kialakulása – az Antall-kormány megalakulása.

A szakasz végére elvárható követelmények

Tudjon megnevezni a lakóhelyén működő helyi közösségeket, ismerje alapvető tevékenységeiket, mondjon gyakorlati példákat.

Ismerje lakóhelyén a lakossági ügyintézés intézményeit, tudja hova, milyen ügyben lehet fordulni. Tudja kezelni a kiemelkedő személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat.

Legyen képes szóban felvázolni rövid életrajzi portrét egy általa példaképnek tartott történelmi személyiségről. Ismerjen fel az egyes korok eseményei között történelmi összefüggéseket, készítsen azokról vázlatot.

Ismerje a legjellegzetesebb reformkori személyiségek nézeteit, érveljen, vitázzon a megismert tények alapján.

Tudjon összefüggéseket említeni a világ- és a magyar történelem eseményei között. Az ok-okozati összefüggések felismeréséből, a következtetésekből legyen képes elemi ítéletalkotásokra.

Megadott szempontok alapján elemezze a társadalmi, gazdasági változásokat, konkrét példákkal mutasson rá a fejlődésre.

Tudja a tanult történelmi évszámokat.

Jártasság szintjén használja a képes történelmi atlaszt.

Ismerje fel, hogy népünk számára milyen gazdasági, társadalmi veszteségeket jelentett a háborúban való részvétel.

Legyen képes a térképről önállóan leolvasni a háborús eseményeket, használja fel a térképet szóbeli feleletéhez.

Utasítsa el a nemzeti, faji gyűlöletet.

Legyen magatartásában megnyilvánuló magyar és európai azonosságtudata.

Ismerjen néhány történelmi témájú irodalmi művet, filmet.

Legyen képes tankönyvből önállóan felkészülni, könyvtárban forrásanyagot keresni, irodalmi ismeretei alapján illusztrációkat gyűjteni adott témához.

Alkalmazza a tanulás során gyűjtött anyagot, a kortársak visszaemlékezéseit.

TERMÉSZETISMERET

ALAPOZÓ SZAKASZ

(5–6. évfolyam)

Célok

Természettudományosan megalapozott, a tanulók által is megfigyelhető, megvizsgálható, a különböző ismeretszerzési forrásokból megerősíthető tudás átadása a környezet tárgyairól, anyagairól, élőlényeiről, jelenségeiről, folyamatairól.

Feladatok

Az életkornak, a fejlettségnek megfelelő és a sajátos nevelési igényekkel összhangban lévő megismerési módszerek megtanítása.

A közvetlen környezetben végezhető – természettel kapcsolatos tevékenységek elsajátítása. A földrajzi ismeretek tanulásának megalapozása.

A térképen való tájékozódás kialakulásának segítése.

A szűkebb és tágabb környezet megismerése iránti igény kialakítása.

A tanuló tájékozódási képességének (térben, időben és saját személyére vonatkozóan) fejlesztése. Az élő és élettelen természet kölcsönös egymásra hatásának, sokféleségének megismertetése.

A környezetük szépségét érzékelni tudó, azért tudatosan tenni képes emberré nevelés.

A haza iránti megbecsülés, szeretet, a közösséghez tartozás érzésének felkeltése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Megismerési módszerek	<p>A megismerési módszerek és eszközök.</p> <p>Részvétel a tanári kísérletekben, kísérletezés. Balesetek megelőzése - szabályok.</p> <p>Könyvek, lexikonok, tömegkommunikációs eszközök használata az ismeretszerzésben.</p> <p>Természettudományos alapfogalmak kiépítése, használata.</p> <p>A vizsgálóeszközök adekvát megválasztása, használata.</p>
Az élettelen természet anyagai, kölcsönhatások	<p>Az anyag legfontosabb tulajdonságai szerinti csoportosítás.</p> <p>Az anyagok kölcsönható képessége: a hőhatás, a mechanikai hatás, a gravitáció. Az égés, a fényjelenségek értelmezése példákkal.</p> <p>Halmazállapot-változások kísérleti megfigyelése, összekapcsolása az időjárási jelenségekkel.</p> <p>Ismerkedés konkrét, hétköznapi folyamatokban az energiával, az energiahordozók jelentőségével a hétköznapiakban.</p>
Az élő természet – termesztett növények, tenyésztett állatok	<p>Szántóföldi növények: a búza és a kukorica, egyéb gabonafélék. A zöldségeskert és a gyümölcsös kert növényei. Kártevők a zöldség- és a gyümölcsösben.</p> <p>Az állatok háziásításának története, fontossága.</p> <p>A legismertebb háziállatok és szerepük az ember életében: sertés, szarvasmarha, ló, baromfi. Jellemző testrészeik, kültakarójuk, táplálkozásuk, szaporodásuk, ivadékgondozásuk, mozgásuk. A haszonállatok tartásának, gondozásának módja a ház</p>
A hazai tájak életközösségei	<p><i>A hazai mezők, rétek, élővilága</i></p> <p>Jellegzetes növények: gyermekláncfű, csalán, kamilla.</p> <p>Jellegzetes állatok: fehér gólya, mezei nyúl, ürge, gyík. Külső jegyeik, testfelépítésük, mozgásuk, szaporodásuk, alkalmazkodás a környezetben.</p> <p>Tápláléklánc felfedezése a mezők, rétek élővilágában. Emlős, madár, hüllő: csoportokba sorolás.</p> <p><i>A hazai erdők élővilága</i></p> <p>Jellemző növényei: tölgyfa, bükkfa, erdei fenyő, kőkeny, vadrózsa, hóvirág, ibolya, gyöngyvirág, gyógynövények. A gombák az erdő különleges élőlényei.</p> <p>Jellemző állatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – madarak: széncinke, nagy fakopács, erdei fülesbagoly, – emlősök: szarvas, vaddisznó, vörös róka, erdei egér, – rovarok: erdei vöröshangya, szarvasbogár, – puhatestűek: éti csiga. <p>Az évszakokonkénti változások erdeinkben, a növények és állatok életritmusa.</p> <p>A megismert növények és állatok jellemzői.</p> <p>Az állatok testfelépítése, kültakarójuk, búvóhelyük, táplálkozásuk, szaporodásuk, ivadékgondozásuk. Az állatok és növények kölcsönös kapcsolata, egymásrautaltsága.</p> <p>Táplálékláncok az erdő életközösségében.</p> <p>Az ember felelőssége az erdők védelmében. Pusztító hatások. Az erdőgazdálkodás fő szabályai. Az erdőtűzek, a savas eső pusztító hatása.</p> <p><i>Hazai vizek, vízpartok élővilága</i></p> <p>Jellemző növényei: nád, gyékény, fűzfa.</p> <p>Jellemző állatai: szúnyog, ponty, folyami rák, kecskebéka, vízisikló, tőkésréce. Egyéb vízi, vízparti élőlények folyamatos megfigyelése.</p> <p>A növények és állatok hasznosítása az ember életében.</p> <p>Jellemző táplálékláncok.</p> <p>A növények és állatok testfelépítése, életmódja, szaporodása. A vizek és vízpartok élővilágának jellemzői, évszakokonkénti változásai. Alkalmazkodásuk a környezethez.</p> <p>Az állatok: kételtű, hüllő, hal, madár, ízeltlábú csoportba rendezése.</p>

Természetföldrajzi
környezetünk
elemei: az időjárás, az éghajlat

Az időjárás folyamatos megfigyelése. Az időjárás elemei: szél, csapadék, hőmérséklet, napsütés. A tapasztalatok rögzítése. Az időjárás-jelentések értelmezése.

A víz körforgása a természetben.

Az éghajlat fogalma.

Földrajzi ismeretek alapozása
– tájékozódás a térképen

A világtájak a valóságban és a térképen. Az iránytű használata. Alaprajz, térképvázlat, sík térkép, domború térkép.

Domborzati viszonyokat jelölő színek és jelek a térképen. Vizek ábrázolása a térképen. A felszíni vizek fajtái. A vizek szennyezésének ártalmai és a vizek óvása.

Hazánk térképének megismerése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

A tartós figyelem és emlékezet fejlesztése, az érdeklődés, a kíváncsiság felkeltése és megtartása. A kifejezőképesség, az önálló megnyilatkozás, véleményformálás fejlesztése.

A térbiztonság megerősítése a valóságos terepen és a térképi ábrázolásban, a szimbólumok használatával.

A tér és az idő változásának felismerése, megfogalmazása, a természet folyamataiban a ciklikusság felfedezése, megfogalmazása.

A gondolkodási műveletek fejlesztése, alkalmazása: rendezés, csoportosítás, következtetés, ok-okozat, kapcsolatrendszer felfedezése. Kifejezésük szóban, írásban és képi formában.

Tanulási módszerek, szokások kialakulása az egyéni adottságoknak megfelelően, analógiák alkalmazása a feladatok megoldásában.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés alapja a tanulók önmagukhoz mért fejlődése. Az értékelés legfontosabb célja az ösztönzés. Ennek érdekében:

Megismerési módszerek, tájékozódás: a tapasztalatgyűjtésben való aktivitás, pontosság, motiváltság. Vizsgáló eszközök használata, (irányítással, segítséggel) érzékenység, kíváncsiság, a közvetlen környezet jelenségei, folyamatai és anyagai iránt.

Tájékozottság térben és időben: a valóságról szerzett információk pontossága, az elemi környezeti – földrajzi jelenségek, folyamatok térbeli, időbeli rendjének felfedezése példákön át – irányítás mellett, tájékozottság a

lakóhely környékén, a térkép és valóság kapcsolatának felismerése, gyakorlottság, a környezetben lezajló folyamatok időrendjének felismerésében =időjárás, életmód, termelő tevékenység, az élővilág változása).

Gondolkodási műveletek, kommunikáció: csoportokba rendezés, összefüggések észrevétele, egyszerű következtetések, analógiák alkalmazása, a tanult fogalmak pontos használata, egyszerű információhordozók kezelése, használata, elemi tájékozottság a lakóhelyre, otthonra, hazája természeti adottságaiban.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló tudja tapasztalatait szóban, írásban rögzíteni.

Legyen tapasztalata a hő hatására bekövetkező változásokról.

Ismerje a tanult és vizsgált anyagok jellemző tulajdonságait, tudja azokat felsorolni. Tudja, hogy tűz esetén hogyan kell segítséget kérni.

Ismerje a termesztett növények, valamint a házi és ház körül élő állatok szerepét az ember életében. Tudja adott szempontok szerint jellemezni a tanult állatok testfelépítését, kültakaróját, életmódját, táplálkozását, szaporodását.

Tudja felsorolni az időjárás elemeit és ezek segítségével önállóan jellemezni a napi időjárást. Tudja felsorolni és kijelölni a fő világtájakat a valóságban és a térképen.

Tudja használni az iránytűt.

Ismerje a színek jelentését a térképen.

Ismerje fel Magyarország természetföldrajzi térképét.

Ismerjen fel és nevezzen meg a hazai tájakra jellemző egy-egy növényt és állatot.

Tudja jellemezni és csoportosítani a tanult növényeket és állatokat, adott szempontok alapján.

Ismerje az összefüggéseket az időjárás, az évszakok változása és az élő természetben végbemenő változások között.

Tudja, hogy az ember pozitív és negatív értelemben is befolyásolja a természeti életközösségek fennmaradását, életét.

Tudjon felsorolni a környezetében alkalmazott környezetvédelmi módszereket.

Aktívan vegyen részt környezetvédelmi tevékenységben.

Használja tudatosan az ismeretszerzési eszközöket, módszereket. Váljon igényévé a könyvek és egyéb ismerethordozók használata.

Legyen képes önállóan lejegyezni tapasztalatait.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Biológia, egészségtan

Fizika – kémia

A tanulók értékelésének elvei (a biológia, egészségtan; fizika – kémia tantárgyaknál)

A tanulók értékelésének célja a tanulók fejlesztése.

Szemponthai

Helyes képzetek kialakulása, a tanult és begyakorolt szakkifejezések használatának fejlettsége. A megismert, megtapasztalt összefüggések felismerése, megfogalmazásának szintje.

A természettudományos megismerés szintje – a tanuló egyéni fejlettségének figyelembevételével.

A kísérletekben történő részvétel, egyszerű vizsgálódások, kísérletek önálló vagy párokban történő megoldása.

A gondolkodási funkciók, műveletvégzések szintje, alkalmazásuk önállóan vagy irányítás mellett. Ismeretek gyakorlati alkalmazása saját életvitelében.

Tantárgyspecifikus tanulási szokások, az önálló vagy az irányított tanulás szintje.

A tanulmányok során elsajátított magatartási és viselkedési szabályok bensővé válása.

A jelenségek, folyamatok közül az emberre, a környezetre veszélyt jelentők felismerése, környezettudatos fogyasztói magatartás.

A tanuló részvétele a közös munkában, feladatokban, egyéni vállalkozásokban.

BIOLÓGIA, EGÉSZSÉGTAN

Célja:

Tudományosan megalapozott, korszerű ismeretek nyújtása a növényi, állati, emberi szervezet működéséről, az egészség megóvásáról, hozzásegítve a tanulókat az egészséges életmód kialakítása és megtartása szempontjából szükséges szokásrend elsajátításához.

Annak elérése, hogy a tanulók képesek legyenek napi egészségügyi problémáik megoldására, megfelelő segítség kérésére és a kapott tanácsok betartására.

Feladatok

Az élő és élettelen természet szoros kapcsolatának, az élőlények állandóságának és változékonyságának megismertetése.

A távoli tájak életközösségeinek megismerése.

Az egészséges emberi szervezet és működésének megismerése.

Az egészségmegőrző szokások elsajátítása iránti igény kialakítása.

Felelősség kialakítása a család testi-lelki egészségének megóvása iránt.

Tegye képessé őket arra, hogy baleset, betegség esetén célszerűen cselekedjenek és elemi szinten segítséget tudjanak nyújtani.

Az egészségkárosító szokások megismerése és meggyőződéses elutasítása iránti belső igény kialakítása. Egészségügyi témájú kiadványok, filmek, újságok iránti figyelem felkeltése.

Az egészséges környezet megóvása iránti felelősségtudat kialakítása, az aktív természetvédelem iránti igény felkeltése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
A növények és az állatok életműködése	<p>A növényi sejt és szövet. A növények tápanyagfelvétele, gázcseréje, anyagátalakítása, szaporodása, mozgása. Fotoszintézis. A növények szerepe az emberek életében.</p> <p>Egysejtű és soksejtű állatok.</p> <p>Az állatok táplálkozása, légzése, mozgása, szaporodása.</p> <p>Utógondozási formák.</p> <p>Az állatok kultakarója.</p> <p>Az állatok szerepe az ember életében.</p>
Távoli tájak természetes életközösségei	<p><i>A dél-amerikai erdők jellemző növényei és állatai:</i> óriásfák, kúszónövények, fán lakó növények. Bögőmajom, jaguár, óriáskígyó.</p> <p><i>A szavannák élővilága:</i> fűfélék, majomkenyérfa. Csimpánz, antilopfélék, oroszlán, elefánt, nilusi krokodil.</p> <p><i>A sivatagok élővilága:</i> kaktuszok, teve, vipera.</p> <p><i>A mérsékelt égövi füves puszták élővilága:</i> tajgaerdő: lucfenyő, vörösfenyő, nyír. Antilopok, futómadarak, bölény.</p>
Az emberi test és működése	<p>Sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet.</p> <p><i>A bőr:</i> szerkezete, bőrérzékelés. A túlzott napozás veszélyei.</p> <p><i>A mozgás:</i> a test fontosabb csontjai. A csontok kapcsolódása. Az izmok rögzülése és feladataik. A mozgásszegény életmód következményei.</p> <p><i>A táplálkozás:</i> a táplálkozás szervei. Az emésztés folyamata. A fogápolás és az egészséges táplálkozás fontossága.</p> <p><i>A légzés:</i> a légzés szervei. A légcsere. A dohányzás káros hatásai.</p> <p>A keringési rendszer részei, funkciója.</p> <p>A vér anyagszállítása, útja a nagy- és kisvérkörben. Összetétele.</p> <p>A kiválasztás szervei és működése. A kiválasztó működés jelentősége a fenntartásában.</p>
Egészségtani ismeretek	<p><i>A szaporodás:</i> a férfi ivarszervek és működésük. A női ivarszervek és működésük. A terhesség és a szülés. Az ember nemi élete. Az ivarszervek higiéniája. Fogamzásgátlás.</p> <p>Az idegi szabályozás.</p> <p><i>Az érzékszervek:</i> látás, hallás, szag- és hőérzékelés.</p> <p>Az idegrendszer tagolódása, működésének főbb jellemzői. A kábító- és élvezeti szerek hatása az idegrendszerre.</p> <p>Az ember legnagyobb kincse az egészsége. Az egészség megóvásának alapfeltétele az egészséges környezet és életrend.</p> <p>A Föld népessége, az emberek sokfélék.</p> <p>Földünk jellemző embertípusai.</p> <p>A masszázs elfogadása.</p> <p>A betegség tünetei általában. Mikor kell orvoshoz fordulni? Teendők az orvos érkezéséig.</p> <p>A természetgyógyászat, népi gyógymódok. A gyógynövények szerepe a gyógyításban. A kurzuslás.</p>

A szakasz végére elvárható követelmény

A tanuló tudjon példákat mondani a tanult életközösségek növényi és állati egyedeire, jellemző életformájukra.

Legyen képes példákon keresztül bemutatni egy-egy életközösséget veszélyeztető történet és az ember felelősségét.

Vegyen részt a növények, állatok gondozásában, óvásában, becsülje élő környezetét.

Legyen igénye egészséges környezetre, tevőlegesen vegyen részt annak kialakításában.

Fogadja el a másságot, lássa meg benne a természet sokszínűségét, szépségét. Legyen toleráns a saját környezetében felfedezhető mássággal kapcsolatosan.

Bővítse ismeretei különféle információhordozó anyagokon

keresztül. Legyen képes információk rövid, tömör közlésére

szóban és írásban.

Ismerje saját teste felépítését, a szervrendszereket. Tudja elhelyezkedésüket, működésük lényegét és szerepét a szervezet harmonikus működésében.

Ismerje a fogamzásgátlás néhány lehetőségét.

Legyen képes megkülönböztetni a szervezet egészséges és beteg működését.

Legyenek ismeretei a természetgyógyászatról. Utasítsa el a kurzuslás minden formáját.

FIZIKA

Célok

A korszerű fizikai szemléletmódra nevelés.

A mindennapi élet és a technikai fejlődés által felvetett egyszerűbb, fizikával kapcsolatos ismeretek nyújtása.

Feladatok

A fizikai jelenségek, folyamatok iránti érdeklődés felkeltése.

Meggyőződés kialakítása arról, hogy a mindennapi élet problémáinak megoldásában és az életünk minőségét meghatározó műszaki-tudományos fejlődésben jelentős szerepe van a fizika tudományának.

A technikai és kommunikációs készség, a gondolkodás fejlesztése.

A szakmatanulás megalapozása a fizikai ismeretekkel. Környezettudatos magatartásra, aktív környezetvédelemre nevelés.

Annak tudatosítása, hogy a természet egységes egész, a különböző tudományok ugyanazt az anyagi világot vizsgálják.

Alapismeretek nyújtása az anyag fizikai tulajdonságairól, a kölcsönhatásokról, a mindennapi gyakorlatban is megfigyelhető problémákról.

A fizikai vizsgálatok eszközrendszerének, munkamódszereinek megismertetése. A pontosság, a munkafegyelem jelentőségének beláttatása.

A megismerési módszerek egyre önállóbb használatának gyakoroltatása, a tapasztalatok pontos megfogalmazása.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakörök	Tartalom
A testek mozgása, mozgásállapot- változások	<p>A testek mozgása: mozgás és nyugalom. Az egyenes vonalú egyenletes mozgás, az egyenletesen változó mozgás, körmozgás és rezgőmozgás megfigyelése.</p> <p>A szabadesés.</p> <p>A dinamika alapjai. A testek tehetetlensége és tömege. Az erő mozgásállapot-változtató hatása. Erő-ellenő – példák a mindennapi életből.</p>
A mechanikai munka, az egyszerű gépek	<p>A mechanikai munka: a munka értelmezése. A munka, az erő és az út összefüggése. Egyszerű számításos feladatok.</p> <p>Az egyszerű gépek: emelő, lejtő, hengerkerék, csiga. Egykarú, kétkarú emelő. Álló, mozgó csiga – csigasor. Egyszerű gépek a gyakorlatban.</p>
Hőtani alapjelenségek	<p>A hőmérséklet mérése. A hőtágulás jelensége a mindennapi életben. A termikus kölcsönhatás, a hőmennyiség.</p> <p>A termikus energia felhasználása a mindennapokban munkavégzésre.</p> <p>Halmazállapot-változások: olvadás, fagyás, forrás, párolgás, lecsapódás megfigyelése hétköznapi példákon. Olvadáspont, forráspont.</p> <p>Az égés, égéshő. Tűzoltás. Teendők tűz észlelésekor. Az energia-megmaradás érzékeltetése egyszerű, hétköznapi példákkal. Az energiamegmaradás törvénye.</p>
A nyomás	<p>A nyomás értelmezése egyszerű kísérletek alapján. A szilárd testek által kifejtett nyomás. Nyomás a folyadékokban és gázokban. Gyakorlati példák keresése: járművek fékberendezései, hidraulikus sajtó.</p> <p>Közlekedőedények megfigyelése egyszerű kísérletek során. Gyakorlati vonatkozások pl. kutak, vizek szennyeződése belvizek esetén.</p> <p>Arkhimédész törvényének érvényesülése a gyakorlatban. A felhajtóerő, úszás, lebegés, elmerülés feltételeinek megfigyelése kísérletekben.</p> <p>A felületi feszültség megfigyelése a mindennapok gyakorlatában.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló legyen képes egyszerű mechanikai és hőtani jelenségeket megfigyelni a gyakorlatban és kísérletekben, fogalmazza meg tapasztalatait.

Ismerje fel a tanult fizikai ismeretek szerepét a technikai és természeti környezetben. Ismerje a fizikai vizsgálatokhoz szükséges eszközök balesetmentes használatát.

Legyen járatos a mérések végzésében és tudjon egyszerű kísérleteket önállóan is elvégezni.

Tudja kiválasztani azokat a cikkeket, könyveket, rádió-, televízió-műsorokat, amelyek segíthetik a fizikai jelenségek jobb megismerését.

Tudja megkülönböztetni az egyenletes és egyenletesen változó mozgásokat.

Tudja, hogy nem a mozgás fenntartásához, hanem a mozgásállapot megváltoztatásához kell erő.

Ismerje fel a halmazállapot-változásokat a mindennapok gyakorlatában.

Ismerje a hőmérséklet-kiegyenlítődés elvét és az energiamegmaradás törvényét.

Tudjon gyakorlati példákat mondani a hőmérséklet mérésére.

Példák segítségével tudja értelmezni, hogy mi a különbség a test súlya és tömege között. Ismerje fel az anyagok halmazállapotát, tudja azokat jellemezni.

Ismerjen fel a gyakorlatban néhány egyszerű gépet.

Legyen tájékozott arról, hogy az egyszerű gépek a mindennapi munkavégzésben nélkülözhetetlenek.

Tudja, hogy az összetett gépek alapjául is az egyszerű gépek szolgálnak.

Tudjon példát mondani a nyomás fizikai törvénye alapján készült berendezésére.

KÉMIA

Célok:

Olyan alapismeretek nyújtása, amelyek lehetővé teszik a modern életben megjelenő vegyszerek kémiai folyamatok felismerését.

Segítség nyújtása abban, hogy a kémia tudományának gyakorlati eredményei ne fenyegetettséget jelentsenek, hanem lehetőséget a komfortosabb élet megteremtésére.

A természettudományokon belül felkelteni a tanulók érdeklődését a kémia iránt.

Feladatok

A kémiai megfigyelésekhez, kísérletekhez szükséges eszközök, anyagok, módszerek és magatartás megismertetése.

Az alapvető kémiai fogalmak, műveltségelemek elsajátíttatása.

A mindennapi életben megjelenő kémiai jelenségek felfedeztetése és értelmezése.

A megszerzett tapasztalatok, tudáselemek alkalmazása a napi problémák megoldásában.

A figyelem felkeltése, motiválás a kémia tudományával kapcsolatos hírek, cikkek, könyvek, tudósítások olvasására, értelmezésére.

Meggyőződés kialakítása arról, hogy az ember felelős környezete állapotáért.

A természet szeretetére és a környezettudatos, környezetvédő magatartásra nevelés.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Kémiai alapismeretek. A kémia mint tudomány	A kémia mint tudomány a természettudományok része. Néhány híres magyar kémikus nevének, munkássága lényegének megismerése. A kísérletezés szerepe a kémiai megfigyelésekben. Kísérleti eszközök megismerése. A periódusos rendszer szerepe az elemek közötti tájékozódásban.
Az anyagok tulajdonságai és változásai	A fizikai és kémiai változások jellemzői. Anyagok, elemek vizsgálata. Az anyagok csoportosítása – természetes anyagok, vegyipari termékek. Szervetlen és szerves anyagok. Változások jellemzői: fizikai és kémiai változás. Keverék és vegyület. Oldás, a víz mint oldószer. A levegő az oxigén és a nitrogén keveréke. Az égés. Az égés feltételei. Az oxidáció. Gyors és lassú égés.
Fémes elemek és vegyületeik	Fémes elemek: vas – vasgyártás, acél, alumínium, arany, ezüst, réz. Korrozíós jelenségek a mindennapokban – korrozióvédelem. További elemek, szervetlen anyagok a természetben: nátrium, kálium, kalcium-karbonát. Szervetlen tisztítószer: hypo, sósav. Mosószer a háztartásban. Környezeti kémia: energiagazdálkodás, az emberi szervezet energiahordozói – zsírok, szénhidrátok, fehérjék (egyben építőanyagok).
Nemfémes elemek és vegyületeik	Nemfémes elemek – a víz, a levegő – hidrogén, oxigén, klór, nitrogén – megismerésük kísérlet útján.
Vegyszerek a háztartásban	Nemfémes elemek és vegyületeik – a szén, gránit, gyémánt. A szén megfigyelése, a grafit, a gyémánt jellemzői.
Környezetvédelmi ismeretek	Mosó- és tisztítószeres használati utasításainak és összetételi ismertetőinek közös értelmezése. Az el nem használt vegyszerek elhelyezésének szabályai a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével. A levegő és víz szennyeződésének megfigyelése. Okok keresése, példák a sajtóból.

A szakasz végére elvárható követelmények

L ássa be a kémiai ismeretek fontosságát a mindennapi életben és a tudományos fejlődésben.

Tudja csoportosítani tanári segítséggel a változásokat aszerint, hogy megváltozott-e az anyagok minősége. Ismerje fel a vizsgált anyagok leglényegesebb fizikai és kémia tulajdonságait.

Tudja, hogy az oxigén és a víz elengedhetetlen feltétele az életnek.

Ismerje a tűz hasznát és pusztítását. Ismerje a tűzoltás néhány alapszabályát.

Legyen képes tájékozódni a napi sajtóban, ismereteket szerezni a médián keresztül, tudja azokat átadni, értelmezni.

Fogalmazza meg tanári segítséggel, majd fokozódó önállósággal a vizsgált anyagok jellemző tulajdonságait. Tudja, hogy a lúg veszélyes mérge, ismerje kezelésének szabályait.

Mondjon példát lúgok hasznosítására.

A tanuló ismerje a tanult elemek és vegyületek nevét.

Tudjon példát mondani felhasználásukról, jelentőségükről az ember életében.

Ismerje azokat a veszélyeket, amelyeket a tanult kémiai anyagok jelenthetnek, tartsa be kezelésük, tárolásuk szabályait.

Tudja, hogy a vásárolt termékek használata előtt mindig el kell olvasni a használati utasítást és azt maradéktalanul be kell tartani.

ÉNEK-ZENE TÁNC

Célok

Bevezető szakasz

Az egyéni sajátosságokhoz igazodó énekes szemelvények, ritmikai és dallami elemek ismertetésével, az ének-zene eszköztrendszerével a tanuló segítése az önmegvalósítás, önkifejezés gyakorlásában, kapcsolatrendszere építésében, a feszültségtől mentes, oldott kommunikáció átélésében.

Kezdő szakasz

Az énekes és zenei kifejezőkészség fejlesztésének felhasználása az érzelmi élet, a személyiség harmóniájának fejlesztésében.

Feladatok

Bevezető szakasz

Az éneklési kultúra alakítása, az örömteli éneklés élményének megteremtése.

A zenei élmény szóbeli és mozgásos megfogalmazásának segítése. A zenei fantázia fejlesztése a tanult ritmikai és dallami elemek kötetlen felhasználásával.

Az éneklés, a zenélés oldott befogadására nevelés.

A memória, a koncentráció, a gondolkodás, a figyelem fejlesztése, a társakkal való együttműködés segítése, erősítése.

A szociális és kommunikációs képességek és készségek fejlesztése.

Kezdő szakasz

A szép, kifejező éneklés technikájának tanítása, az énekhang, az éneklési kultúra fejlesztése, a közös éneklés anyagának megteremtése.

Az ének-zene speciális jelrendszerének, ritmikai és dallami elemeknek, különféle kottatípusoknak a bemutatása, az ötvonalas kottarendszerben való tájékozódás segítése.

A zenei hallás, a muzikalitás fejlesztése. A zenehallgatás megalapozása, a zenei élmények kifejezésének segítése.

Az alkalmazkodóképesség, a szabálytudat, a testmozgás, az emlékezet, a figyelem és az érdeklődés fejlesztése.

A memória, a képzelet, a fantázia fejlesztése.

Az érzelmi élet, az önismeret, a társakkal való együttműködés fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Alapja a folyamatos megfigyelés, biztatás és dicséret, a pozitívumok kiemelése, a tanulói teljesítmények bátorítása. Az értékelés segíti az énekórák elfogadó, oldott légkörének kialakulását.

Szempontjai

- A tiszta éneklésre való törekvés, a pontos szövegmondás, a tanult szabályok betartása.
- A tanult dalok pontos felidézése: ritmus, dallam, szöveg, mozgások.
- Részvétel, aktivitás, figyelem, együttműködés az órai munkában.
- A ritmusérzék, a zenei hallás önmagához mért fejlődési üteme.
- A zenei írás-olvasás tanult szabályainak felismerése, betartása.

BEVEZETŐ SZAKASZ (1–2. évfolyam)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

Az óvodából az iskolába való átmenet segítése.

Az énekes és zenei kifejezőképesség, ritmusérzék és a zenehallás csoportos és egyéni fejlesztése.

A zenei ismeretek megalapozása, játékos ismerkedés a ritmus, a dallam, a zenei forma kifejezésének alapjaival.

Kötött és kötetlen játékok a tanult elemek felhasználásával.

Mozgásfejlesztés, a figyelem és az együttműködés fejlesztése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképeség	
Interpretáció	A dalok élményből kiinduló kifejező megszólaltatása, az éneklési öröm felkeltése. Gyermekdalok tanítása hallás után.
Improvizáció	Ritmikai, dallami, formai elemek megismerése, azok kötött és kötetlen felhasználása. A zenei fantázia mozgósítása, csoportos és egyéni rögtönzések. Ritmushangszeres játékok a tanult elemek játékos felhasználásával.
Megismerő- és befogadóképességek	
Zenehallgatás	A csend, a zaj, a zörej elkülönítése. Az emberi hang színeinek, környezetünk hangjainak megismertetése, megkülönböztetése.
Zenei hallás és kottaismeret	Az alaprítmusok, ütemfajták, dallami elemek felismerése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel. Ritmushangszerek használata, szolmizációs jelek alkalmazása.
Tánc	Egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánzása, tükrözése. Állatok mozgásának és hangjának utánzása. A játékbátorság kialakítása, a csoport előtti megnyilvánulás gyakorlása és elfogadása. Gyermek- és játékdalok mozgással kísért csoportos előadása. A beszéd, az ének és a mozgás összekapcsolása játékhelyzetekben és/vagy ritmikus formákban.

A szakasz végére elvárható követelmények

Szívesen és örömmel vegyenek részt az énekórai munkában, a közös éneklésekben, ritmikai, dallami és fantáziafejlesztő játékokban.

Szerezzenek ismereteket a gyermekdalok és -játékok körében.

Ismerjék fel a többször hallott felvételek alapján környezetük hangjait, zajait, zörejeit. Vegyenek részt a közös mozgásos játékokban, fejlődjön mozgásuk és együttműködési képességük.

KEZDŐ SZAKASZ

(3–4. osztály)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

A bevezető szakaszban kialakított ének-zenei kifejezőkészség továbbfejlesztése. Hosszabb és nehezebb dalok tanulása, közös, kiscsoportos és egyéni éneklés.

A ritmikai és dallami ismeretek fejlesztése, ismeretek szerzése a zenei hang jellemzőiről. A kreativitás, a zenei fantázia fejlesztése csoportos és egyéni feladatokkal.

Mozgásfejlesztés, a szabálytudat fejlesztése.

A tanult dalok felismerése különböző zenei feldolgozásokban is.

A zenei hallás, hangszínhallás fejlesztése, hangszerek felismerése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség Interpretáció	Egységes hangzás kialakítása csoportos énekléskor, a kiscsoportos és az egyéni éneklés fejlesztése.
Improvizáció	Népdalok tanítása hallás után. A hallás utáni képességének alakítása. <i>Kötött és kötetlen játékok, ritmus- és dallamhangszeres improvizációk a tanult elemek, egyszerű zenei szerkezetek (kérdés-felelet) és az eltérő karakterek felhasználásával.</i> <i>Mozgásos improvizációk szervezése a fantázia szabadságával.</i>
Megismerő- és befogadóképességek Zenehallgatás	A hang tulajdonságainak megfigyeltetése. A hangmagasság, a hangerő, a hangszín iránti érzékenység fejlesztése. Ritmusértékek tanulása, hangnevek meghatározása a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján. A belső hallás megalapozása, tanult dallamok felismerési képességének kialakítása.
Zenei hallás és kottaismeret	Az alaprítmusok, ütemfajták, dallami elemek felismerése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel. Ritmushangszerek használata, szolmizációs jelek alkalmazása.
Tánc	Csoportos mozgásos, hang- és térérzékelő gyakorlatok. Térkitöltő és térkihasználó gyakorlatok, alapfokú tánctechnikai elemek felhasználásával. Tánclépések a tanult népdalokhoz. Ritmus- és mozgásgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok.

A szakasz végére várható követelmények

Vegyenek részt a dalok tanulásában, közös éneklésében.

Kedvvel és szívesen énekeljenek. Fejlődjön

ritmusérzékük, mozgásuk, fantáziájuk.

Segítséggel tudjanak tájékozódni a vonalrendszerben, erősödjenek ismereteik a zenei írás-olvasás terén.

Ismerjék fel a többször hallott zenéket, legyenek képesek zenei részletek irányított figyelmű hallgatására is.

Célok

Alapozó szakasz

Az éneklési és zenehallgatási kultúra, valamint a zenei műveltség fejlesztésével a zenei ízlés formálása, a zenehallgatási szokások kialakítása.

Fejlesztő szakasz

Az örömteli éneklés, az éneklési kultúra megőrzése, a közös éneklés anyagának gyarapítása, a nemzeti zenekultúra értékeinek megbecsülése.

Feladatok

Alapozó szakasz

A dalrepertoár bővítése magyar és más népek dalainak tanulásával.

Ismeretek átadása a zenei írás-olvasás speciális jelrendszerének használatáról.

A zenei esztétikai érzék, az érzelmi élet és a személyiség harmóniájának fejlesztése.

A zenei képességek kibontakozásának segítése, a mozgáskészség fejlesztése, táncolás zenére és saját éneklésre.

Zenei karakterek megjelenítése, énekes és hangszeres rögtönzések képességének fejlesztése.

Fejlesztő szakasz

A zenei ismeretek bővítése, az ének-zene speciális jelrendszerének használata, az esztétikai érzék fejlesztése.

A zenei fantázia, a zenei hallás, az emlékezet, a muzikalitás fejlesztése.

Az érzelmi élet, a kommunikációs és szociális képességek fejlesztése.

Az együvé tartozás élményének átélése a közös éneklés és zenélés által. A zenei képességek kibontakoztatása, a kreativitás, a fantázia erősítése.

A kulturált zenehallgatás szokásainak rögzítése, a zenehallgatás örömeinek megélése, a feszültségoldó együttlét átélése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a megerősítés, támogatás, a tanuló énekes és zenei megnyilvánulásainak segítése.

Az értékelés pozitív megerősítést ad a tanulóknak, segíti a zenei képességeik kibontakozását, az énekórák oldott légkörének kialakulását.

Alapja a folyamatos megfigyelés, biztatás és dicséret, a pozitívumok kiemelése, a tanulói teljesítmények bátorítása.

Szempontjai

- A dalanyag ismerete, emlékezetben tartása, a szép éneklés tanult szabályainak betartása.
- Dalok egyéni éneklése, segítő részvétel a közös éneklésekben.
- Aktív részvétel a dalok elemzésében, csoportosításában a tanult ismeretek felhasználásával.
- Tájékozottság a különböző kották használatában.
- Aktív részvétel a tanult zenei ismeretek felidézésében.
- Elemi ismeretek a tanult zeneszerzőkről, zeneművekről.
- A többször hallott és kijelölt zeneművek felismerése.
- A ritmusérzék, zenei hallás, memória, figyelem önmagához mért fejlődése.
- Részvétel, aktivitás, figyelem, együttműködés az órai munkában.

ALAPOZÓ SZAKASZ **(5–6. osztály)**

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

Az éneklési kedv fenntartása, közös dalkincs kialakítása.

Éneklés változatos formákban: közösen, kiscsoportban, egyénileg és kánonban is.

Ismeretek szerzése a tanult dalok jellemzőiről: összehasonlítás, elemzés, elvonatkoztatás. Ritmikus játékok, a zenei írás-olvasás gyakorlása, fejlesztése.

Közös és egyéni rögtönzések adott formák alapján és szabadon.

A zenei hallás fejlesztése, nép- és műzenei alkotások, szemelvények hallgatása, elemzése adott szempontok szerint.

A belső hallás fejlesztése.

Mozgásos rögtönzések, páros és csoportos táncok tanulása, megjelenítése énekkel vagy zenére.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség	
Interpretáció	Az éneklési kultúra fejlesztése. A dallam és a szöveg kapcsolatára épülő megfelelő előadásmód kialakítása. Dalkarakterek összehasonlítása. A kiscsoportok és az egyéni éneklés továbbfejlesztése. Az életkornak megfelelő magyar, európai, Európán kívüli nép- és műdalok megszólaltatása. A néphagyomány jellegzetességeinek megismertetése. A zenei emlékezet aktivizálása, a többszólamú éneklés gyakorlása (kánonok).

Improvizáció	<p>Zenei karakterek megfigyeltetése és megjelenítése, csoportos és egyéni rögtönzések.</p> <p>A formaalkotás fejlesztése, egyszerű népzenei és műzenei formák mintájára énekes és/vagy hangszeres improvizációk.</p> <p>Ritmus- és dallamhangszeres rögtönzések a szabad rögtönzések segítségével.</p>
Megismerő- és befogadóképességek Zenehallgatás	<p>Hangzásbeli különbségek, hangszínek azonosítása.</p> <p>Hangszerek, hangszercsoportok és zenekarok felismerése, megnevezése hangzás és alak alapján.</p> <p>Zenei karakterek megfigyelése, azonosítása.</p> <p>Többször hallott zenei szemelvények felismertetése.</p> <p>A zenetörténet nagy korszakainak átfogó ismertetése, az egyéb műveltségterületekhez tartozó kapcsolódások bemutatásával.</p> <p>Eredeti népzenei énekes és hangszeres felvételek megismertetése.</p> <p>A nép- és műzenéhez kapcsolódva országismeret és a közös európai kulturális értékek megismertetése.</p>
Zenei hallás és kottaismeret	<p>A hangzó ritmikai elemek felismerése, motívumok lejegyzése tanári segítséggel.</p> <p>Ritmushangszerek használata, ritmuszenekar, ritmikai többszólamúság fejlesztése.</p> <p>Hangok elhelyezése a vonalrendszerben relatív szolmizáció alapján.</p> <p>A csoportos szolmizált kottaolvasás fejlesztése.</p> <p>A dallam, a hangmagasság, a tempó, a dinamika, a hangszín érzékeltetése, azonosságok és különbözőségek meghatározása, az összehasonlító képesség erősítése.</p> <p>A belső hallás fejlesztése, dalok szerkezetének hallás utáni megfigyeltetése, felismertetése.</p>
Tánc	<p>Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása.</p> <p>Mozgásos rögtönzések a tanult táncos elemek felhasználásával.</p> <p>Páros és csoportos tánc zenére és a tanult népdalokra.</p> <p>Jeles napok játéka.</p> <p>Európai és Európán kívüli népek táncai.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

Vegyenek részt örömmel az énekórákon, énekeljenek közösen, vállalkozzanak egyéni éneklésekre is. Válasszanak kedvenc dalokat, törekedjenek a tanult előadásmód megjelenítésére a dalok éneklése során.

Fejezzék ki és fogalmazzák meg a tanult dalok élményvilágát, hangulatát.

Vegyenek részt többszólamú gyakorlatokban, éneklésekben, a közös rögtönzésekben, vállalkozzanak egyéni hangszeres és/vagy énekes rögtönzésekre is.

Gyakorolják tanári segítséggel a különféle kották írását-olvasását a tanult formákban.

Fejlődjön zenei hallásuk, ismerjék föl a többször hallott nép- és műzenei szemelvényeket.

Legyenek képesek hosszabb terjedelmű zenei részletek figyelemmel kísérésére, elemzésére, adott szempontok alapján.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. osztály)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek, tanulásszervezés

A kifejező, szép éneklés megőrzése, a közös dalkincs bővítése, a tanult dalok jókedvű, hangulatos megszólaltatása.

A figyelem és az emlékezet fejlesztése.

Részvételi szándék erősítése a többszólamú éneklésben.

A hangszeres, énekes és mozgásos rögtönzések csoportos és egyéni formákban. A zenei élmény felismerése, átélése és megfogalmazása különböző formákban. Ismeretek szerzése a magyar népdalok csoportjairól, zenei jellemzőikről.

Ritmushangszerek önálló használata, az ismeretek gyakorlása a zenei írás-olvasás terén. Zenehallgatás és elemzés, társművészeti kapcsolatok keresése.

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Zenei alkotóképesség	
Interpretáció	Dalok éneklése az érzelmi tartalmak megjelenítésével, esztétikai élmények biztosítása az éneklés során. A zenei emlékezet megerősítése, a többszólamúság készségének fejlesztése. Magyar és idegen népdalok, valamint műdalok kifejező előadása.
Improvizáció	A rögtönzési tevékenység fejlesztése népdalszerű és egyszerű műzenei formák keretei között. Ritmus és dallamhangszeres improvizációk. Dramatizálható zenei anyagok mozgásos megjelenítésének segítése. Szabad dallam- és ritmusrögtönzések segítése.
Megismerő- és befogadóképességek	
Zenehallgatás	A legjelentősebb zeneirodalmi alkotások, valamint a különböző korok populáris zenéinek bemutatása. Jelentős zeneszerzők életrajzi történeteinek megismertetése. Zeneművek felismertetése jellegzetes témáik alapján. A zenei élmény érzelmi és intellektuális megragadásának segítése. Törekvés a verbális közlésre a zenei mondanivaló kifejtésére a zenei szemelvények hallgatása után. Társművészeti kapcsolódások keresése, bemutatása.

Zenei hallás és kottaismeret

A dalanyagban előforduló ritmusképletek hangoztatása több szólamban is. A ritmushangszerek önálló használatának továbbfejlesztése. Egyszerű ritmusképletek és dallamsorok olvasása és lejegyzése tanári segítséggel.

A hangkarakterek felismertetése.

A zenei emlékezet fejlesztése a belső hallás működtetésével.

A magyar népdalok zenei jelenségeinek bemutatása.

Műzenei formák felismertetése és közös elemzése.

A szakasz végére elvárható követelmények

Tudják kifejezően énekelni a tanult dalokat társakkal és egyénileg.

Vegyenek részt a kánonok éneklésében, többszólamú gyakorlatokban, csoportos és egyéni rögtönzésekben egyéni képességek szerint.

Törekedjenek fokozottabb önállóságra a zenei írás-olvasás feladataiban.

Szerezzenek ismereteket zeneművekről, zeneszerzőkről, ismerjék fel a meghallgatott zenei szemelvényeket jellegzetes témáik alapján is.

Fejlődjön esztétikai érzékük, zenei hallásuk, muzikalitásuk, emocionális érzékenységük.

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ (1–4. ÉVFOLYAM)

Célok

A környező világ vizuális sokfélesége és az emberi alkotások iránti érdeklődés felkeltésével, a kézműves és művészi jellegű alkotások létrehozására ösztönzés segítségével az alkotás örömeinek, az önmegvalósításnak, a felszabadultságnak kialakítása a tanulóknál.

Feladatok

A vizuális önkifejezés, a téri tudatosság kifejtése és megerősítése.

A képi információk befogadására való képesség kialakítása, a világban való eligazodás megkönnyítése. A kommunikációs és szocializációs képesség gazdagítása.

A természetes és mesterséges környezet vizuális befogadásának segítése.

A művészeti kifejezésformák iránti érdeklődés felkeltése.

Az ábrázolás, alakítás anyagainak, azok helyes használatának megismertetése.

Különböző rajzos és kézműves technikák, népi kismesterségek megismerése.

A környezet szépségének, esztétikumának felfedeztetése.

A népművészet értékeinek bemutatása.

A különböző művészeti ágak együttes és különálló alkalmasságának felfedeztetése ugyanannak a gondolatnak, élménynek, érzelemnek a kifejezésére.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

A téri, időbeli tájékozódás fejlesztése.

A pontos megfigyelő-, elemzőképesség alapozása.

A szándékos figyelem és emlékezet erősítése.

Az élmények, benyomások megfogalmazásának, kifejezésének képessége.

A koordinált mozgás, a cselekvés képességének alakítása.

Az alkotás örömeinek felfedeztetése, megélése.

A kommunikációs képességek fejlesztése.

A tevékenységek kitartó végzése, a feladattartás erősítése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a megerősítés, támogatás.

Elvei

A tanuló teljesítményének megítélése a folyamatos megfigyelésre, ellenőrzésre, eseti diagnosztizálásra épül. Az értékelés mindenkor egyénre szóló legyen, a tanuló fejlődését vegye

figyelembe.

Minden tevékenység, alkotás, produktum ellenőrzése, személyre szóló értékelése az osztálytársak bevonásával történjen.

BEVEZETŐ SZAKASZ

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Néhány egyszerű forma-, vonal- és színminőség használata alkotómunkában, azok felismerése és megnevezése (pl. kicsi, nagy, vastag, vékony vonalak; egyenes, ferde, hullámvonal, körvonal, formák). Foltfestés. Formák megfigyelése a nagyság szempontjából. Tárgyak helyének, helyzetének meghatározása és szerepeltetése alkotásokban. A vonal mint a mozgás kifejezője. Szabályos és szabálytalan formák felismerése és ábrázolása. Szögletes, íves, gömbölyű formák. Formák, színek szimmetrikus elhelyezése. Egyszerű ritmusok létrehozása és elrendezése. Saját jelek választása, egymás jelének megismerése. Ábrák, jelek, a mindennapi környezetben megfigyelhető egyéb látványok szemléltetése, értelmezése. Emberi gesztusok értelmezése. Tárgyak, élőlények, egyszerű események ábrázolása változatos technikákkal (pl. vonallal, folttal, színesen és fekete-fehérben). Előzőleg tudatosan megfigyelt változások (pl. évszak, időjárás) legjellegzetesebb állapotainak ábrázolása. Arckifejezések értelmezése, jelek, piktogramok megértése.
Kifejezés, képzőművészet és technika	Önmagával vagy a családdal kapcsolatos események kifejezése személyes hangú rajzokban, festményekben. Történetek eljátszása bábokkal. Műalkotások néhány perces szemléltetése, közös beszélgetések a tárgyakról, élőlényekről, színekről, formákról. Élmények feldolgozása emlékek alapján, megjelenítése síkon és térben. Évszakok hangulatának kifejezése. Saját, kitalált történetek megjelenítése síkon és térben. Ismerkedés különféle technikákkal; anyagok és munkaeszközök használata: ceruza-, golyóstoll- és ecsetrajz; vízfestés; mintázás anyagból, plasztilinből; konstruálás papírból tépéssel, nyírással; síkbáb készítésének egyszerű technikája. Különféle technikák, könnyen megmunkálható változatos anyagok (pl. papír, agyag) és egyszerű munkaeszközök használata. Formálás anyagból. Papírhajtogatás. Nyomtatás krumplidúccal.
Tárgy- és környezetkultúra	Babaszoba berendezése. Egyszerű használati és dísz tárgyak készítése mintakövetéssel. A környezet (pl. osztályterem) szebbé tétele, átrendezése. Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagokból (papír, agyag). Csomagolások készítése mintakövetéssel, csomagolóanyag díszítése (egyéni). Köznapi és ünnepi tárgyak (pl. jeles napok tárgyi kellékei) formája és funkciója közötti összefüggések megbeszélése.

A szakasz végére elvárható követelmények

Tudjon megfigyelni formákat, azokat nagyság szerint rendezni.

Tudja a tárgyak helyét, helyzetét segítségnyújtással meghatározni.

Tudja megkülönböztetni a sík- és térformákat. Tudja megnevezni, ábrázolni a szabályos,

szabálytalan, valamint a szögletes-íves, szögletes-gömbölyű és szimmetrikus formákat.
 Értse meg a tankönyv ábráit, az egyszerű eligazító táblákat, piktogramokat.
 Értelmezze az egyszerű arckifejezéseket, gesztusokat.
 Tudjon szabadon képet alakítani élmény alapján festéssel, rajzzal.
 Tudja kifejezni az évszakokhoz kapcsolódóan az időjárás egyszerű jelenségeit a képkialakításaiban. Tudjon tárgyakat készíteni papírból, agyagból.

KEZDŐ SZAKASZ

(3-4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	<p>A tanult vizuális elemek, minőségek és viszonylatok felismerése képek, tárgyak, látványok elemzésekor. Egyszerű forma-, vonal- és színritmusok alkalmazása és felfedezése a különböző célú képalkotásokban (díszítményekben, vizuális jelekben).</p> <p>Hangsúlyozás, formák és színek kiemelésével. Formakompozíciók, kompozíciós megoldások, formaritmusok.</p> <p>A formák (foltok, tömegek) és színek közlési szándékának megfelelő elrendezése (körvonal, foltképzés, árnyék). A forma szerkezete – síkformák, körformák megfigyelése, létrehozása. Ritmikus felületek létrehozása. Térbeli viszonylatok létrehozása dobozokkal.</p> <p>Tárgyak jelzése, felismerése egy nézet alapján. Egyszerű tér- és mozgásábrázolások.</p> <p>Tárgy ábrázolása szemmagasságban. Tárgyak alaprajza. Egyszerű történet, folyamat</p> <p>értelmezése fázisrajzok felhasználásával.</p> <p>Élethelyzetekhez kapcsolódó magyarázó rajzok, folyamatábrák és vizuális jelek olvasása és üzenetük értelmezése (pl. plakátok).</p>
Kifejezés, képzőművészet és technika	<p>Egyedül vagy közösségben szerzett mindennapi élmények kifejezése festményben, rajzba, plasztikában, térben. Évszakok hangulata. Szépirodalmi és filmélmények, zenei</p> <p>élmények megjelenítése síkon és térben.</p> <p>Képzőművészeti alkotások leírása néhány mondatban (pl. köztéri szobor), jellemzőik magyarázata.</p> <p>Különféle technikák, technológiák megismerése, munkafolyamataik értelmezése, könnyen megmunkálható változatos anyagok és egyszerű munkaeszközök használata. A mintázás és a kollázstechnikák újabb technológiai változatai. Rajzolás</p> <p>rostollal, krétával. Festés temperával. Különféle tárgy- és anyagnyomatok.</p>
Tárgy- és környezetkultúra	<p>Egyszerű tárgyak készítése (pl. játékok, bábok, edényféslesek). Csomagolások készítése minta után és egyéni elképzeléssel. A tárgyalgó folyamat végigvitele (próbálkozások a folyamat lépéseinek betartására). Környezetalakító tevékenység (pl.</p> <p>helyiségek átrendezése új funkcióinak megfelelően, díszlet készítése).</p> <p>A funkció, forma, méret, anyag, technika összefüggései (pl. tárgyak agyagból).</p> <p>Környezetalakító tevékenység (pl. kiállítás rendezése). A magyar kultúrából származó</p> <p>köznapi, ünnepi tárgyak és tárgycsaládok elemzése a rendeltetés, az anyag, a forma és díszítés legegyszerűbb összefüggéseinek meglátásával.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló ismerje a vizuális alapelemek egyszerű rendszereit (vonalfajták, formák, színritmusok). Ismerje a vizuális alapelemek viszonylatait (irány, arány, kompozíció, hangsúlyozás).

Váljon gyakorlottá az egyes vizuális elemek használatában. Fejlődjön érzelmi világa és kreativitása. Tudjon képet alkotni az időjárás, az évszakok hangulatának kifejezésével, a téri viszonylatok spontán rögzítésével.

Legyen képes egyszerű vizuális ritmusok létrehozására.

Tudjon megfigyeléseket tenni és azokat megfogalmazni a természeti környezet vizuális jellemzőire vonatkozóan.

Tudjon a megismert anyagokkal tárgyakat készíteni.

Értse a legegyszerűbb vizuális jelzéseket.

Ismerje a vonal- és foltképzési technikákat.

Legyen képes tárgykészítés céljából forma- és színritmusok létrehozására.

Biztosan ismerje a térbeli viszonylatokat a téri szerkezetek létrehozásakor. Ismerjen fel cselekvéssort képeken.

Ismerjen fel tárgyakat két nézete alapján.

Legyen képes látvány hatására képet alkotni.

Tudjon látvány alapján tárgyakat segítséggel, szóban elemezni, összefüggéseket rávezetéssel felfedezni.

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

(5–8. évfolyam)

Célok

Az érdeklődés, a fogékonyság felkeltése és megerősítése a természetes és mesterséges környezet esztétikai és más látható értékei iránt.

Az esztétikai érzékenység, nyitottság, fogékonyság, ízlés alakítása, fejlesztése, a múlt értékeinek, hagyományainak tudatosítása a nemzeti műveltség közvetítésével.

Feladatok

Élményszerű tapasztalatok nyújtása a tárgy- és környezetkultúra területéről. A környezettudatos magatartás kialakítása a tárgykultúra példáin keresztül.

A kreativitás, a kreatív gondolkodás fejlesztése.

A tantárgy sajátos tartalmával és eszközrendszerével olyan személyiségjegyek kialakítása, amelyek felkeltik a szakmák iránti érdeklődést és segítik az eredményes szocializációt.

Tapasztalatszerzési lehetőség biztosítása a tárgy- és környezetkultúra világáról, a vizuális kommunikáció területeinek használatáról, az információk képi rögzítéséről, értelmezéséről.

Jártasság fejlesztése gyakorlatokon keresztül a vizuális technikák alkalmazásában. Az érzelmek minél árnyaltabb kifejezésének, a személyes élmények megjelenítésének elősegítése.

A tantárgy kiemelt habilitációs/rehabilitációs célú feladatai

Az érzéki tapasztalatszerzés fejlesztése, az érzékszervi kultúra gazdagítása.

A tartós figyelem és emlékezet fejlesztése.

Az esztétikai érzékenység készségeinek alapozása, fejlesztése.

Önmaga képességeinek, fejlődési lehetőségeinek felismertetése, a motívumok erősítése. Gazdag tapasztalatszerzés a tanulót körül ölelő mikro és makrovilágról.

A térlátás fejlesztése, pontos képzetek kialakítása a valós térről, időről, az anyag, forma, funkció, szerkezet, szín, fény és mozgás viszonyairól.

A kommunikációs képességek fejlesztése szóban, ábrázolásban, befogadásban.

A finommotorika, a kreativitás, az eszközhasználati készség fejlesztése.

Az ismeretszerzési, a tanulási képességek fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

A rajz és kézművesség tantárgy alkotásközpontú, így az értékelésnél elsősorban a tanuló egyéni vagy csoportban létre hozott produktumait értékeljük.

Az értékelés rugalmasan alkalmazkodik a tanuló eltérő adottságaihoz, a sérülésből adódó egyediségéhez. Az értékelésnél figyelembe kell venni

a tanuló önmagához mért fejlődését, az egyes tevékenységekörökhöz, technikákhoz történő vonzódását, a tantárgy többszínűségéből adódó, más és más színvonalú eredmények alkotásakor a részvételt a produktum készítésében, a tervezési folyamatban, a kreativitást, a feladattartást, az újrakezdés képességét,

a tanuló aktív részvételét az önértékelésben.

ALAPOZÓ SZAKASZ

(5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Folthatárok, foltfestés, vonalabsztrakció, a tárgy formája vonalkövetéssel. Ritmikus felületek kialakítása. Szabályos és szabálytalan sík- és térformák. Természeti formák csoportosítása. A forma árnyéka – körülrajzolása. Mértani formák megfigyelése, testek felülete, élek, testek létrehozása. Tulajdonságok elemzése, bevonása papírral. Látványok ábrázolása – természeti formák ábrázolása modell után, forrásformák ábrázolása. Egyszerű kompozíciós megoldások létrehozása. Térformák ábrázolása modell után. Forgás- és szögletes formák ábrázolása. A tárgyak két nézetének megrajzolása. Tárgyak, tárgycsoportok alaprajzának elkészítése. Térképrajz értelmezése.
Kifejezés, képzőművészet és technika	Különböző hangulatú, látványhoz kötött élmények, személyes élmények síkbeli és térbeli megjelenítése rajzzal. Élménykifejezés emberábrázolással. Mesészerű történetek megjelenítése rajzolással, festéssel, plasztikával. Művészeti élmények (tánc, zene, irodalom) feldolgozása képi kompozícióban. Tájébrázolás megfigyelés alapján.

Tárgy- és környezetkultúra

Néhány alkotás rajzos és szóbeli összehasonlítása az alkotások anyaga, valamint az anyagok tulajdonságai alapján. A tanulók alkotásainak vizsgálata, elemzése az érzelmi hatás szempontjából. A tárgyalkotó folyamat lépései a tárgykészítésben. Tárgykészítés agyagból, papírból, textíliából.

A tárgyak csoportosítása a funkció szerint. Őseink tárgyai, ma használatos tárgyak. Funkció, forma, anyag, esztétikum egysége.

Egyszerű terv a tárgykészítéshez – tárgykészítés a tanult technikákkal.

A szakasz végére elvárható követelmények

- Tudjon adottságai függvényében egyszerűbb vizuális problémákra, emocionális késztetésekre kreatívan reagálni.
- Szerezzen tapasztalatokat a vizuális kifejező elemek változatos felhasználhatóságáról a felt, a vonal, a felületek kapcsolatában.
- Ismerje a komponálás néhány fontos eszközét (vonaltvastagság, szín, elhelyezés).
- Tudjon ritmikus kompozíciókat létrehozni.
- Legyen képes egyszerű formák látványszerű ábrázolására.
- Fejlődjön képi kifejezése irodalmi és zenei élmények hatására (festés, rajzolás és plasztikus alakítások).
- Tudjon – a tárgyaló folyamat lépéseinek betartásával – a megismert anyagokból egyszerű tárgyakat készíteni.
- Legyen jártas az összetettebb síkbeli alkotások létrehozásában.
- Tudatosan alkalmazza térábrázolásaiban a térjelzéseket (közel, távol, takarás).
- Szerezzen tapasztalatokat az egyszerű tárgyak szerkezetéről.
- Legyen képes – szabadon választott technikával – művészeti és személyes élményei képi kifejezésére.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Vizuális nyelv és kommunikáció	Formacsoportosítások-sík- és térformák, szabályos és szabálytalan mértani formák. Térformák, forgásformák származtatása, felhasználása térépítéséhez. Térkompozíciók létrehozása, térrendezés, térépítési modellek létrehozása. A fény kiemelt szerepének megfigyelése a műalkotásokban. A ritmus, a szimmetria, az aszimmetria a műalkotásokban. Ítéletalkotások, következtetések. Ritmuskompozíciók készítése. Testek ábrázolása, az árnyék, a vetett árnyék kifejezése. Tárgyak nézeti ábrázolása. Emberalak látványszerű ábrázolása. Az álló ember arányai. Ábrázolás modell után. Az emberi arc ábrázolása. Önarckép. Emberábrázolás – ülő, álló ember rajzolása modell után.
Kifejezés, képzőművészet és technika	Vizuális Művészeti élmények kifejezése – irodalom, zene. Ábrázolás a tanult technikákkal. Műalkotások elemzése. Érzelem kifejezése a képzőművészetben. Hangulatok, érzelmek kifejezése különböző témák feldolgozása során. Adott téma képi feldolgozása során különböző kompozíciós megoldások kipróbálása. Festés zenéhez. Művészeti kiállítások, múzeumok
Tárgy- és környezetkultúra	A tárgyaló folyamat, tervezés, kivitelezés. Kézműves technikák alkalmazása a tárgykészítésben. Az ember épített környezetének elemzése. Őseink épített környezete, a mai világunk. Lakóépületek, középületek. A funkció–forma összefüggései az építészetben, különféle épületípusokban. Településtípusok elemzése képen, modelleken. A tárgyi környezet és életmód összefüggéseinek elemzése. Használati és díszítárgyak megtekintése, elemzése.

A szakasz végére elvárható követelmények

Használja tudatosan a vizuális nyelv elemeit.

Ismerje a mértani térformák legfontosabb tulajdonságait és tudja azokat felhasználni térelemzéshez, térképezéshez.

Alkalmazza a fény-árnyékot a plasztikus formák megjelenítésében.

Legyen képes művészeti élmény hatására kifejező alkotásokat készíteni térben vagy síkban. Legyen képes egyszerű mértani testek látványszerű ábrázolására.

Tudjon embert ábrázolni modell után. Legyen ismerete az ember méreteiről, arányairól.

Ismerje fel a műalkotásokon a kompozíció legfontosabb eszközeit. Használja tudatosan képalakításain a vizuális kifejezőelemeket.

Legyen képes egyszerű plakátok megtervezésére és kivitelezésére.

Legyen képes művészeti élmény vizuális kifejezésére a tanult kompozíciós eszközök felhasználásával. Legyen nyitott az esztétikai közlésre és befogadására.

Tudjon értékítéleteket hozni természeti és mesterséges környezetének esztétikájára vonatkozóan.

Legyen jártas a környezet alakításában, a tárgykészítésben használatos egyszerű eszközök, szerszámok használatában.

Legyen ismerete a tárgyi környezet és az életmód összefüggéseiről.

FÖLDRAJZ

Célok (6–8 évfolyam)

Kialakítani, majd fokozatosan fejleszteni a tanulók földrajzi, környezeti tájékozódását és gondolkodását. A természettudományos vizsgálat egyszerűbb módszereinek és azok alkalmazásának elsajátításával a világban elfoglalt helyünk, földrajzi-környezeti adottságaink, értékeink megismertetése.

Feladatok

A szűkebb és tágabb környezet természetföldrajzi, társadalmi, gazdasági jellemzőinek megismertetése. A tanulók szemléletének, a nemzeti, az európai értékekhez való pozitív viszonyulásának formálása.

A napi gyakorlat során szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képesség kialakítása.

A tanulók érdeklődésének felkeltése a megfigyelhető, észlelhető, megvizsgálható jelenségek, folyamatok iránt a közvetlen és a tágabb környezetet érintően.

A tér- és időbeli tájékozódási képességek bővítése, a térképi alapismeretek fejlesztése. Hozzájárulás az ökológiai szemlélet, a környezeti attitűd, magatartás és értékrend kialakulásához.

A haza, az európai és a távoli tájak földrajzának megismertetésével készítés az élő, az élettelen, az épített környezet megóvására

Hozzájárulás a tanulási szokások kialakításához, az elsajátított ismeretek, készségek, jártasságok alkalmazásához a napi életvitel szintjén.

Felkészítés a reális értékelésre, a földrajzi információhordozók értelmes felhasználására, kiválasztására (térképek, földgömb, tv-műsorok, kiadványok, útikönyvek).

Topográfiai ismeretek, földrajzi fogalmak kialakítása – a tanulók fejlettségének megfelelően. Megfelelő gyakorlás, megerősítés, biztosítás az alapvető földrajzi szakkifejezések használatára, az írásos rögzítésre, az ábrázolásra, az elemzésre.

A tanulók értékelésének szempontjai

Az értékelésben valamennyi évfolyamon kiemelt szerepe van a folyamatos ellenőrzésnek (írásbeli, rajzos, szóbeli és egyéb produktumok) és értékelésnek – szóban, esetenként írásban is.

Az értékelés mindenkor a tanuló önmagához mért fejlődését fejezze ki, ezért legyen differenciált, személyre szóló, a tanuló fejlettségéhez, állapotához igazított.

Az értékelésnél ne csupán az adott helyzetnek való megfelelést vegyük alapul, hanem a tantárgyi specifikumoknak megfelelő – már begyakorolt – tanulási és munkaszokásokat is.

Az értékelésben kapjon helyet a tanuló feladattudata, akarata, erőfeszítése az önálló és a közös munkában egyaránt.

Az értékelés segítse a tanulót a reális önértékelés kialakításában, képességei felismerésében.

A tanulók értékelhető tevékenységükhöz a sérülésüknek megfelelően kapják meg azokat a segédeszközöket, anyagokat, amelyek állapotuknak megfelelnek.

Az értékelésről, a tanuló eredményeiről – az iskola pedagógiai programja értelmében – kapjon tájékoztatást a szülő is.

ALAPOZÓ SZAKASZ **(5–6. évfolyam)**

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Ismeretek a térképről	A térkép és a valóság. A térképek méretaránya, jelrendszere. Irány meghatározása a térképen, tájékozódás a fő világtájak szerint. Domborzati, közigazgatási és tematikus térkép. A térkép jelrendszere, magasság leolvasása, hely és helyzet meghatározása. Elemi ismeretek a földrajzi fókuszokról. Tájékozódás a földgömbön, a világtérképen.
Ismeretek a hazáról és a lakóhelyről	A lakóhely természetföldrajzi adottságai: példák a lakóhely társadalmi, gazdasági folyamataira (foglalkozás, termelés, gazdálkodás). A földrajzi környezetre gyakorolt emberi, társadalmi hatások – környezetkárosító folyamatok, problémák – saját élmény alapján. Változások a lakóhelyen. Az időjárás, az éghajlat fogalma. A tágabb környezet, a hazai tájak. A nagytájak természeti adottsága (domborzat, víz, éghajlat) természeti erőforrások. Hazánk települései, településtípusok. Tájékozódás Magyarország közigazgatási térképén. Hazánk fővárosa.
A lakóhelytől a bolygónkig	A Föld alakja. Természetföldrajzi folyamatok, a földfelszín változása. A talajképződés. A belső és külső erők szerepe a földfelszín formálásában. Jellemző felszíni formák. Elemi fogalom a földalakról, a földtengely ferdeségéről, a besugárzásról és az éghajlati övek kialakulásáról – modellezés, kísérletek, filmek bemutatásával. Egyes éghajlati övezetek legfontosabb jellemzői. Európa a Földön. Kontinensek és óceánok a Földön. A kontinensek és óceánok térbeli helyzete. Időbeli, térbeli tájékozódás a kontinensek között. Eltérő természeti jellemzők – a földrészek nagyobb országai.

A szakasz végére elvárható követelmények

Ismerje fel a tanult földi képződményeket, nevezzen meg jelenségeket, folyamatokat.

Legyen ismerete az éghajlati övezetekről. Tudja segítség mellett megmutatni, megnevezni az éghajlati övezeteket.

Legyen képes a földgömbön, a Föld térképén irányítás mellett tájékozódni, a kontinenseket, óceánokat megnevezni, helyüket, a helyzetüket meghatározni.

Legyen képes egyszerű összehasonlításokat végezni a térkép vagy modell, makett segítségével.

Gyűjtsön képeket, leírásokat. Tudja megmutatni hazánk helyét Európa térképén. Legyen képes a térképről információt szerezni, hazánk nagy tájait megmutatni, megnevezni, a tanult földrajzi neveket, szakkifejezéseket pontosan használni.

Tudja megfigyeléseit szóban elmondani, röviden, tömören írásban rögzíteni, rajzban ábrázolni.

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Ismeretek a térképről	A térkép és a valóság. A térképek méretaránya, jelrendszere. Irány meghatározása a térképen, tájékozódás a fő világtérképek szerint. Domborzati, közigazgatási és tematikus térkép. A térkép jelrendszere, magasság leolvasása, hely és helyzet meghatározása. Elemi ismeretek a földrajzi fókuszokról. Tájékozódás a földgömbön, a világtérképen.
Ismeretek a hazáról és a lakóhelyről	A lakóhely természetföldrajzi adottságai: példák a lakóhely társadalmi, gazdasági folyamataira (foglalkozás, termelés, gazdálkodás). A földrajzi környezetre gyakorolt emberi, társadalmi hatások – környezetkárosító folyamatok, problémák – saját élmény alapján. Változások a lakóhelyen. Az időjárás, az éghajlat fogalma. A tágabb környezet, a hazai tájak. A nagytájak természeti adottsága (domborzat, víz, éghajlat) természeti erőforrások. Hazánk települései, településtípusok. Tájékozódás Magyarország közigazgatási térképén. Hazánk fővárosa.
A lakóhelytől a bolygónkig	A Föld alakja. Természetföldrajzi folyamatok, a földfelszín változása. A talajképződés. A belső és külső erők szerepe a földfelszín formálásában. Jellegzetes felszíni formák. Elemi fogalom a földalakról, a földtengely ferdeségéről, a besugárzásról és az éghajlati övek kialakulásáról – modellezés, kísérletek, filmek bemutatásával. Egyes éghajlati övezetek legfontosabb jellemzői. Európa a Földön. Kontinensek és óceánok a Földön. A kontinensek és óceánok térbeli helyzete. Időbeli, térbeli tájékozódás a kontinensek között. Eltérő természeti jellemzők – a földrészek nagyobb országai.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló tudjon példákat mondani a természetföldrajzi övezetességre, alapvető jellegzetességének bemutatására tanári irányítás mellett. Legyen képes egy táj természeti jellemzőit bemutató kép, ábra, adatsor elemzésére irányítás, segítségadás mellett. Megadott szempontok szerint tudja csoportosítani a nagyobb tájegységek tipikus tájait, legyen képes a térképen megmutatni ezeket.

Tudjon tanári segítséggel egy-egy példát mondani az adott táj természeti és társadalmi környezetének alapvető összefüggéseire.

Szempontsor mellett legyen képes jellemezni Európa természetföldrajzi adottságait, erőforrásait. Legyen elemi ismerete az Európai Unióról.

Ismerje Európa legfontosabb országait. Mondjon példát a közös és az eltérő földrajzi vonásokra.

Használja pontosan a témához kapcsolódó földrajzi, topográfiai fogalmakat, legyen képes megmutatni ezeket a térképen is.

Legyen képes jellemezni hazánk nagy régióit szempontsor szerint. Végezze önállóan írásbeli feladatait a munkalapokon, feladatlapokon.

Oldja meg készségi szinten a szemléleti térképolvasást, jártasság szinten a következtető térképolvasást. Tudja a megye, a főváros főbb jellemzőit.

Tudjon példát mondani a megye környezeti állapotára.

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ (1–4. évfolyam)

Célok

Az átmenet biztosítása az óvodai létből az iskolai létbe.

Az önállóságra nevelés, az elképzelések megvalósítására való ösztönzés, az egyéni szükségletekhez igazított önellátás technikáinak elsajátíttatása a képességek fejlesztése során.

Feladatok

Gazdag tapasztalatszerzés biztosítása az egyszerű érzékszervi benyomásoktól a bonyolultabb gondolati műveletekig.

Az életvezetésre nevelés, amely lehetővé teszi a természeti, a társadalmi és a technikai környezettel való helyes együttélést.

Az egészségmegővzés lehetőségeinek bemutatása példákon, élményanyagon, a személyes tapasztalás lehetőségeinek megteremtése.

A helyes, célszerű tanulási és munkaszokások kialakítása.

A tanulók képessé tétele a művelleti algoritmusok alkalmazására, egyszerű tervezési tevékenységre, problémák felismerésére.

Példákon, személyes tapasztalaton keresztül az alapvető közlekedési szabályok felismertetése, a környezetben való biztonságos tájékozódás fejlesztése.

A tanulók önértékelő, elemző képességeinek, alkotó, konstruáló kedvének megalapozása.

A természetben, a társadalomban élő ember és az általa létrehozott technikai környezet kapcsolatának megtapasztaltatása konkrét példákon.

A tanulók értékelésének elvei

A tanítás-tanulás folyamatát a tanuló munkájának, tevékenységének folyamatos ellenőrzése, értékelése, a fejlettséghez igazított segítségnyújtás jellemezze.

Differenciált értékelés alkalmazása a tanuló sérülésspecifikumainak figyelembevételével.

Az értékelés vonatkoztatása a produktum mellett az erőfeszítésre, az akaratra, a szorgalomra, a feladattudatra, a tanuló együttműködésére a tevékenység folyamatában, a munkavégzés tisztaságára, az esztétikumra, az anyagtakarékosságra, az önállóságra, a kreativitásra.

Kiemelt szempont a tanuló önmagához mért fejlődése, igyekezete.

Az értékelés szempontjai között szerepeljen.

Az értékelés nyilvános, követhető az elért eredmény szóbeli és szöveges megfogalmazása, a produktum kiállítása, bemutatása során.

BEVEZETŐ SZAKASZ (1–2.évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p><i>Öltözködés:</i> a ruházat kiválasztása az évszaknak, időjárásnak megfelelően; saját ruha kezelése: gombolás, fűzés, kötés, hajtogatás. Ruhanemű felismerése.</p> <p><i>Tisztálkodás:</i> önálló tisztálkodás, hajmosás, körömkéfe használata; a tisztasági csomag használata.</p> <p><i>Táplálkozás:</i> evőeszközök helyes használata; a napszaknak megfelelő étkezés.</p> <p>Ételfélék felismerése, megnevezése.</p>
Munka- és termelőkultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p><i>Természetes anyagok:</i> (termések, levelek, kavics, fa) gyűjtése, érzékszervi vizsgálat; a gyűjtött anyagokból formák, alakzatok, kompozíciók készítése. Környezetünk előállított, alakított anyagai a lakásban, az iskolában, az iskola környékén; papír, fa textil, képlékeny anyagok.</p> <p>Anyagmegmunkálás lépései, egyszerű tárgy készítése, technikák.</p> <p><i>Textil:</i> anyagvizsgálat, nyírás, ragasztás.</p> <p><i>Papír:</i> tépés, nyírás, hajtogatás, sodrás – anyagvizsgálat.</p> <p><i>Fa:</i> hurkapálca darabolása, csiszolás, festés, ragasztás.</p> <p><i>Tervezés, építés:</i> játékos építés dobozokkal – térképzés. Építés minta alapján; belső tér modellezése; építés a szabadban – homokozóban. Térrendezés terepasztalon, tereptárgyak használata.</p> <p>Az építődoboz elemei. Építés minta alapján térben, síkban.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>Tapasztalatok gyűjtése a gyalogos közlekedésről.</p> <p>Szabálykövető magatartás a közlekedésben: áthaladás a zebrán a jelzőlámpa vagy forgalomirányítás mellett.</p> <p>Veszélyhelyzetek a gyalogos közlekedésben, elemzés, értelmezés.</p> <p>Tapasztalatok gyűjtése a helyi tömegközlekedésről – utazás felnőttel.</p>

A szakasz végére elvárható követelmények

Fokozódó önállóság az önkiszolgáló tevékenységben.

Szabálykövető magatartás az étkezésben, az egyéni fejlettségnek megfelelő feladatok elvégzésében, a munka elfogadásában.

A megfigyelt anyagok felismerése, megnevezése, tapasztalatok, ismeretek felhasználása az egyszerű megmunkálásban, a megismert eszközök balesetmentes használata.

Egyszerű modell, rajz alapján építés, térrendezés.

A gyalogos közlekedés szabályainak ismerete.

KEZDŐ SZAKASZ (3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>Önellátás, környezetellátás.</p> <p><i>Öltözködés:</i> az időjárásnak, az évszaknak, a napszaknak megfelelő ruházat kiválasztása;</p> <p>a ruházat, a lábbeli tisztítása – portalanítás.</p> <p>Tisztálkodás: kéz, láb ápolása, az ápolás eszközei. A helyes fogápolás, a jó fogkefe. A rendszeres tisztálkodás.</p> <p><i>Táplálkozás:</i> a napszaknak, az évszaknak megfelelő változatos táplálkozás – egészségmegővás.</p> <p><i>Munkatevékenységek:</i> mindennapos tevékenységek az iskolában, részvétel a családi munkamegosztásban (mosogatás, törülgetés, vásárlás, gyógyszerért, posta...). Házimunka – gépek a konyhai munkában.</p>
Munka- és termelőkultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p>Tapasztalatok az átalakított anyagokról, anyagvizsgálat érzékszervi úton. A képlékeny anyagok – alakítás kézzel, szerszámmal.</p> <p>A papír megmunkálása eszközökkel: nyírás, vágás, csomagolás.</p> <p><i>Textil:</i> alaklemez használata – nyírás, varrás (differenciáltan, fejlettség szerint), egyszerű öltések, gyöngyfüzés.</p> <p><i>Fa:</i> darabolás, csiszolás, festés. Faragás differenciáltan – fejlettség szerint.</p> <p><i>Fémek:</i> huzalok vizsgálata, formálás.</p> <p>Alapanyagok és hulladékok. Hulladékhasznosítás a háztartásban. Műanyag a háztartásban.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>Gyalogos közlekedési helyzetek modellezése – városban, falun. Tapasztaltszerzés, gyakorlás a helyi tömegközlekedésben. Szabálykövető magatartás. A helyi közlekedés eszközei falun és a városban. A vasút, a pályaudvar, információszerzés, piktogramok, jelek értelmezése.</p>

A szakasz végén elvárható követelmények

A természeti, társadalmi és a technikai környezet megfigyeléséből, elemzéséből gyűjtött tapasztalatok értelmezése, felhasználása egyszerű feladathelyzetben, anyagok megmunkálásában, eszközök használatában.

Az épített környezet megnevezése, önálló tervezés, építés kockák, dobozok, szerelőelemek felhasználásával.

A gyalogos közlekedés szabályainak betartása jártasság szinten, gyakorlottság a tömegközlekedésben (egyéni fejlettség szerint). Szabálykövető magatartás.

Kulturált együttműködés, részvétel életkorának, állapotának megfelelő közösségi munkában, a családi munkamegosztásban, házimunkában.

A tanult, a begyakorolt életviteli szokások alkalmazása konkrét helyzetekben: ruházkodás, tisztálkodás, táplálkozás, takarékoság, tisztaság, rend megőrzésében.

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ

(5–8. évfolyam)

Célok

Konkrét problémahelyzetekben jól alkalmazható készségek és képességek kialakításával az önálló életvezetés, a pályaválasztás és a szakmatanulás előkészítése.

Feladatok

Gazdag tapasztalatszerzés biztosítása az egyszerű érzékszervi benyomásoktól a bonyolult gondolati műveletekig, a problémamegoldásokig.

A serdülő korosztály technikai környezet iránti nyitottságának fokozása, a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, a környező világ teljességének örömteli átélése, ezekért érzett felelősség tudatosítása.

Az egyéni szükségletekből kiindulva a tanulók felkészítése az iskolán kívüli világra az életszerű megoldások keresésével, a környezettudatos beállítódással, kritikus fogyasztói magatartással, a munka megbecsülésével, az életkornak, fejlettségnek megfelelő munkafolyamatok gyakorlati elsajátításával.

Műveleti algoritmusok felhasználtatása a tárgykészítés munkalépéseiben szabályszerűségek felismertetése a technikai problémák megoldásában.

Helyes munkaszokások elsajátíttatása, a veszélyes eljárások tudatosítása.

A takarékos anyagfelhasználás, hulladékhasznosítás szokásrendjének elsajátíttatása.

A tudatos egészségmegővés, környezettel való együttélés társadalmi normáinak megismerése, elfogadása a közlekedés alapvető szabályaiban.

Ismeretek adása a vállalkozás, a gazdálkodás területéről, a szakmaválasztásról, az önálló életvezetésről. Kitartó munkára nevelés, a türeklépesség növelése, a reális önismeret kialakítása.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés alapja a tanuló önmagához viszonyított fejlődése.

Az elméleti ismeretek ellenőrzése helyett fokozott hangsúly helyezése a gyakorlati tevékenység szintjére, a kreativitásra, a munkafegyelemre, a feladatelfogadásra, az erőfeszítésre, kitartásra.

A tanítás-tanulás folyamatát a tanuló munkájának, tevékenységének folyamatos ellenőrzése, értékelése, a fejlettséghez igazított segítségnyújtás jellemezze.

Differenciált értékelés alkalmazása a tanuló sérülésspecifikumainak figyelembevételével.

Az értékelésben figyelembe kell venni az egyéni sajátosságokat, a tanuló sérüléséből eredő eltéréseket (pl. több segítséget igényel, de erőfeszítéseket tesz a feladatmegoldás érdekében).

Az értékelés vonatkoztatása a produktum mellett az erőfeszítésre, az akaratra, a szorgalomra, a feladattudatra, a tanuló együttműködésére a tevékenység folyamatában, a munkavégzés tisztaságára, az esztétikumra, az anyagtakarékosságra, az önállóságra, a kreativitásra.

Kiemelt szempont a tanuló önmagához mért fejlődése, igyekezete.

Az értékelés része a munkavégzési, a tanulási szokások elsajátítása, az anyagtakarékosság betartása, a környezettudatosság.

Az értékelés nyilvános. Történhet szóban, írásban és érdemjeggyel (osztályzattal). Része a produktum kiállítása, bemutatása

ALAPOZÓ SZAKASZ (5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>Egyszerű háztartási munkák, házkörüli teendők. Háztartási kisgépek működtetése. Tisztítószeres, környezetbarát szerek felismerése, alkalmazása. Háztartási hulladék-kezelés, szelektív hulladékok. Szolgáltatások igénybevétele: posta, gyógyszertár, közintézmények, piac, élelmiszerbolt.</p> <p>Szabadidő eltöltése: mozgás, sport, szórakozás.</p> <p>A test tisztántartása: kamaszkori testápolás, hajmosás, szárítás, kéz- és lábkörmök ápolása. Testápoló szerek.</p> <p>A ruházat tisztántartása: zokni, fehérnemű mosása. Textíliák, természetes anyagok szerepe a ruházatkodásban. Divat és célszerűség, egészség összefüggései. Az egészséges lábbeli.</p> <p>Táplálkozás: az életkornak, az egészségi állapotnak megfelelő táplálkozás. A táplálék mennyisége, minősége. Gyümölcs-, zöldségfogyasztás. Egytálétel főzése. Vendég a házban.</p>
Munka- és termelőkultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p>Az anyagok csoportosítása: természetes és átalakított anyagok, anyagvizsgálatok.</p> <p>A feldolgozott anyagok vizsgálata, hasznosítása.</p> <p>A fa: vizsgálat, megmunkálás – darabolás, faragás, csiszolás, illesztés, szerelési módok.</p> <p>A fém megmunkálás szerszámai.</p> <p>A papír: a papírfélek tulajdonságai. A kartonpapír megmunkálása, tárgykészítés.</p> <p>A bőr vizsgálata, megmunkálhatósága, szerszámai. Tárgykészítés: a fűzés, a lyukasztás, a fonás technikái.</p> <p>A textil: a filc tulajdonsága, megmunkálás, tárgykészítés. Öltésformák gyakorlása. Szövés, hurkolás. Elemi ruhajavító és -karbantartó technikák.</p> <p>A műanyagok: tulajdonság, használhatóság, alakíthatóság.</p> <p>Népművészet: szalma, gyékény, csuhé, rafia, gyapjú hasznosítása. A fazekasság – a népi iparművészet. Hagyományok.</p> <p>Munkaszervezés: A munkamenet, anyagszükséglet tervezése, tárgykészítés algoritmus szerint. Anyag–forma–funkció egysége. Az anyagtakarékosság, hulladékhasznosítás.</p> <p>Tervezés, szerelés, modellezés: a valóság műszaki rajzi ábrázolása, egyezményes jelek. Rajzoló-, mérőeszközök. Pontos mérés, lejegyzés. Épített környezet megjelenítése maketten, modellen. Terek, formák létrehozása – falu, város modellezése.</p> <p>Konstruálás szerelő elemekkel, mozgó, működő modellek. Szerelés rajz alapján.</p> <p>A kerékpár részei, gyakorlatok az egyszerűbb alkatrészek szereléséhez.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>A tömegközlekedés eszközei, információs rendszere, menetrendek – információkérés formái. Veszélyhelyzetek elkerülése.</p> <p>A vízi közlekedés – személyszállítás, teherszállítás.</p> <p>A szárazföldi közlekedés története. A kerék története.</p> <p>A kerékpározás szabályai: kerékpárút, jelzőtáblák a kerékpáros szempontjából.</p> <p>Utazás hosszabb útra – csomagolás, előkészületek.</p>
Gazdálkodáskultúra – termelés és gazdálkodás	<p>Az ember termelő tevékenysége.</p> <p>Talajvizsgálatok, talajjavító eljárások. Tápanyag-utánpótlás, talajmegmunkálás egyszerű kézi szerszámokkal.</p> <p>Növény szaporítás: magvak vetése, palántázás, dugványozás, bujtás. Növényápolási munkák, vízgazdálkodás. Betakarítás, tárolás. Környezetbarát növényvédelem.</p>

FEJLESZTŐ SZAKASZ

(7–8. évfolyam)

Témakör	Tartalom
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>Az egészségmegőrzés ismeretei, a korszerű életvitel.</p> <p><i>Táplálkozás:</i> a fejlődés és a táplálkozás ismeretei, a tápanyagszükséglet életkoronként, változatos étrend. A kamaszkori táplálkozás. A mértéktelen táplálkozás következményei.</p> <p><i>Testápolás, testkultúra:</i> korszerű testápolás a fiatalokban, testápoló szerek, kozmetikumok serdülőknek. Mozgás–táplálkozás–testápolás összefüggései. Az ember testi-szellemi egészsége.</p> <p><i>Egészség-megelőzés:</i> a család testi-szellemi egészsége, Generációs kapcsolatok. Gyermekvállalás, türelmes odaadó gondozás és ápolás. Családi ünnepek. Az ünnep hangulata, légköre. Az egészségre káros szerek elutasítása. Egészségkárosító életmód elutasítása.</p> <p><i>Szabadidő:</i> a sportolás, a játék, a kapcsolódás szükségletei serdülő- és fiatal korban. Szórakozás az életkornak, érdeklődésnek, egyéniségnek megfelelően. Társas kapcsolat ápolása.</p>
Munka- és termelőkultúra – anyagok és alakításuk – tervezés, szerelés, építés	<p><i>A lakás:</i> a lakás, a lakókörnyezet, lakás és háztípusok. A célszerű, az esztétikus berendezés, lakásdíszítés. A lakás karbantartása, nagytakarítás munkaszervezés. Háztartási gépek. Bútorápolás.</p> <p><i>Ételkészítés:</i> előkészítés, párolás, főzés, sütés, habarás. Élelmiszertárolás. A szakácskönyv használata – értelmezés felnőtt irányításával.</p> <p>A kisgyermek, a csecsemő, az idős, a beteg családtag étrendje. A helytelen táplálkozás veszélyei.</p> <p><i>Mosás:</i> kézi, gépi mosás, a mosószer megválasztása. Fertőtlenítés – veszélyes anyagok kezelése.</p>
Közlekedési kultúra – közlekedés	<p>A közlekedés rendszere, története. Közlekedési lehetőségek belföldön. Közlekedési előkészületek a külföldi közlekedéshez – információk megszerzése.</p> <p>Közlekedési helyzetek elemzése a gyalogos, a kerékpáros szemszögéből. A közlekedés írott, íratlan szabályai. Udvarias, szabálykövető magatartás, segítőkészség.</p> <p>A közlekedési eszközök környezetkárosítása.</p>
Gazdálkodáskultúra – termelés és gazdálkodás	<p><i>Anyagok:</i> nyersanyagok, energiahordozók.</p> <p><i>A fémek:</i> tulajdonságai, megmunkálhatóság. Szerszámai. Fém tárgyak a háztartásban, a lakókörnyezetben, a fémek védelme, kezelése.</p> <p><i>Használati és díszítő tárgyak:</i> készítése egyszerű technikákkal a megismert anyagok felhasználásával. Hulladékok hasznosítása. A varrógép és használata. Kézi szerszámok karbantartása.</p> <p><i>Szerelés, modellezés:</i> vetületi ábrázolás megismertetése, tárgyfelismerés a vetület alapján. Mérészközök, rajzeszközök pontos használata. Hogyan működik a vízellátás, a lakásfűtés, a világítás, a csatornahálózat. A szennyvíz és tisztítása. Takarékoság az energiával.</p>
Egészség- és szabadidő-kultúra – életvitel	<p>A családi gazdálkodás, bevétel, kiadás – zsebpénz beosztása. Megtakarítás, tartalék képzése, váratlan kiadás. Családi vállalkozás – tervezés, költségvetés, ügyintézés.</p> <p><i>Termelés:</i> szobanövény, terasz, erkély növényei, gondozásuk. Lakókert, haszonkert. A kert terméseinek saját célú hasznosítása, piackutatás.</p>
Pályaorientáció	<p>Saját felkészültség, képesség ismerete, lehetőségek, szakmák. Életpálya, pályakép. Tájékozódás a szakmatanulás, a munkaerőpiac és a munkavállalás lehetőségei között.</p>

Elvárható követelmények

A technikai környezet megfigyeléséből, elemzéséből gyűjtött tapasztalatok, ismeretek felhasználása az élethelyzetekben, feladatok, problémahelyzetek megoldásában.

Az egészséges élethez, az önellátáshoz, életmódhoz szükséges ismeretek elsajátítása, a szabályok, szokások betartása.

Egyszerű műveletek, feladatok elvégzése rajzok, tervek, munkamenet (algoritmus) szerint – önállóan. Balesetmentes eszközhasználat.

Az anyagtakarékosság, az anyag–forma–funkció egységének ismerete, gyakorlati alkalmazás.

Egyszerű tárgykészítés az ismert anyagokból.

Biztonságos gyalogos közlekedés, tájékozottság a tömegközlekedésben, az információszerzésben. Szabálykövető magatartás.

TESTNEVELÉS

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ (1–4. évfolyam)

Célok

A testnevelés az alapvető mozgáskészségek, fizikai képességek aktivizálásával járuljon hozzá a mozgás összhangjának megteremtéséhez, a mozgás örömeinek hosszú távú fenntartásához, a szervezet előkészítéséhez a fokozatosan növekvő és nagyobb intenzitású mozgásokkal szembeni igénybevételre, a tanulók érzelemlágának, szellemi-fizikai kitartásának gazdagításához, az önkiszolgálás fejlesztéséhez.

Feladatok

Az egyéni sajátosságokhoz igazodó fejlesztési eljárások megtalálása a fizikai erőnlét kialakítására, megtartására és fejlesztésére.
A meglévő testi adottságok fejlesztése.
A mozgáskoordinációs képességek fejlesztése a játéktevékenységen keresztül.
A tartáshibák kialakulásának megelőzése, korrigálása.
A finommotorika, a szem-kéz koordináció és a kétoldaliság fejlesztése.
A legjellegzetesebb testhelyzetek és kartartások körének bővítése.
A koordinált, különböző célú és végrehajtási módú járás, futás, ugrás, szökdelés kialakítása. A statikus, dinamikus és egyensúlyozó képesség fejlesztése.
Alapkészség kialakítása a labdák elfogásában, dobásában. A térbeli mozgás és tájékozódás képességének fejlesztése.
Az időjárás tényezőivel szembeni ellenállás, a szervezet edzettségének fejlesztése.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a motiválás, a mozgás örömeire való figyelemfelhívás. Az elemző értékelés a pozitívumokra koncentrál, egyéni célokat, fejlesztési területeket jelöl meg. Jellemzője a rendszeresség, következetesség, alapozva a tanuló aktív részvételére.

Jellemzői:

elemző,
pozitívumokat kiemelő,
hiányokat feltáró, előremutató,
reális elvárásokat tisztázó.

Figyelembe veszi:

az életkori sajátosságokat, a pszichomotoros képességeket,
az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkijelölések alapján az egyéni fejlődés mértékét.

Értékelendő területek:

együttműködés a rehabilitációs munka folyamatában,
aktivitás,
az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés,
a tanuló önálló mozgáskezdemenyezése.

Az értékelés szempontjai:

a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az értékelés módja:

szóbeli – folyamatos visszajelzés, a tanórák végén összefoglaló elemzés és értékelés, írásbeli – szöveges minősítés, amely a rehabilitációs célokhoz viszonyítva történik.

BEVEZETŐ SZAKASZ

(1–2. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Jelentésadás egyszerű formában. Sorakozás támponthez, segédvonalak mentén. Nyitódások, zárások, vonal- és oszlopalakzatban. Testfordulatok jobbra és balra, lábfejnyitással két ütem alatt. Járás ütemtartással, tapsra. Köralakítás kézfogással, járásban körszűkítéssel.
Gimnasztika	Utánzó és játékos gyakorlatok. Alapállásban törzs-, kar- és lábmozgások. Különböző testhelyzetekben végzett tartásjavító gyakorlatok (2-4 ütem). Egyszerű kézyszer-gyakorlatok: kézben labda, karika, szalag, tornabot.
Atlétika	<i>Járások:</i> alakzatokban, különböző lábtartással. <i>Futások:</i> kötetlen, tartós futás, gyorsfutás, futás irányváltással: akadályok között, akadályok leküzdésével. Állórajt: induló láb megkötése nélkül. <i>Ugrások:</i> szökdelések – ugróiskola feladatai. Szökdelések egy és páros lábon, haladás előre, hátra, oldalirányba. Kéztámasszal, páros lábbal felugrás zsámolyra. <i>Természetes ugrásfeladatok:</i> távolugrás helyből és nekifutásból. Mélyugrás tornaszerekről. Magasugrás merőleges nekifutással, alacsony magasság felett. <i>Dobások:</i> eltérő méretű dobóeszközökkel (babzsák, kisméretű gumilabda). Kislabdadobás helyből, helyes hajító mozdulattal. Célba dobás függőleges és vízszintes célra.
Torna	<i>Támasz- és függésgyakorlatok:</i> helyváltoztatással állatjárások talajon és tornaszereken. Kúszások, csúszások, mászások tornapadon, akadályok alatt. Függeszkedés bordásfalon. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> vonalon, zsinóron, tornapad ülőlapján, keskeny pallón, kar- és lábtartásváltásokkal. <i>Torna jellegű gyakorlatok:</i> gurulóátfordulás előre, hátra, sorozatgurulások, tarkóállás.
Labdás gyakorlatok	<i>Egyénileg:</i> labda fogása, feldobása, elkapása ölelő fogással, pattogtatása helyben. Járás közben a labda feldobása és elkapása. Labdapattogtatás lassú előrehaladással. Labda lábbal rúgása. Labda falhoz dobása kétkezes alsóval. <i>Párokban:</i> különböző testhelyzetekben labda átgurítása, dobása, rúgása társnak. <i>Csoportban, testnevelési játékokban:</i> labda továbbítása adogatással, átdobással, rúgással, gurítással, sor- és váltóversenyekben. Egyéni versengések célba dobással, rúgással, pattogtatással.
Testnevelési és sportjátékok	Futó- és fogójátékok nehezedő szabályokkal. Labdával végzett egyszerű testnevelési játékok, a megismert labdakezelési technikák beépítésével. Sor- és váltóversenyek sportszerek és eszközök beállításával, hordásával. Körjátékok. Akadályversenyek.

Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és a sporteszközök. Triciklizés, rollerezés: haladásirány- és irammegkötésekkel. Téli foglalkozás a szabadban.
Könnyített testnevelés	Testtartást javító és korrigáló gyakorlatok, prevenció és rehabilitációs feladatok sporteszközök alkalmazásával is.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló tartsa be a biztonsági szabályokat.

Értse az órán elhangzó utasításokat és szakkifejezéseket, ezeknek megfelelően cselekedjen. Legyen képes alkalmazni a tanult sorakozási formákat, alakzatokat, menetgyakorlatokat. Tudja végrehajtani a bemelegítő gyakorlatokat bemutatás után.

Legyen képes gyors indulásokra, irány- és iramváltásokra futásgyakorlataiban.

Érzékelje a távolba és a célba dobás különbségét.

Különböztesse meg mozgásában a magasba és a távolba ugrást.

Tudja összekapcsolni és irányítással végrehajtani a tanult talajtornaelemeket.

Ismerje, illetve alkalmazza a labda birtokbavételének és továbbításának egyszerű kéz- és lábtechnikai megoldásait.

Ismerje a tanult játékok nevét, tanári segítséggel idézze fel és tartsa be a játékszabályokat.

KEZDŐ SZAKASZ

(3–4. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Sorakozások, nyitódások, zárkózások segédvonalak nélkül. Fejlődések járás közben. Testfordulatok helyben. Menetelés ütem- és lépéstartással, lépésváltás megkísérlése, megindulás, megállás két ütem alatt.
Gimnasztika	Határozott formájú szabad-, társas, kéziszer-, pad- és bordásfal-gyakorlatok az ismétlésszám fokozatos növelésével. Gyakorlatok ritmusra, zenére, ismert mozgáselemek alkalmazásával, táncos kivitelezéssel.
Atlétika	Járások alakzatban, különböző tempóban és lépésmóddal, akadályok között és fölött. Futások nehezített mesterséges akadályok között, irány-, iramváltásokkal, fordulatok beiktatásával. Futóiskola feladatai. Iramfutás állórajttal. Ugrások: fel-le, átugrások, mélyugrások akadálypályán – differenciáltan. Magasugrás lépő technikával, nekifutás 45°-os szögéből, a lendítőláb rögzítése, alacsony magasság felett – differenciáltan. Távolugrás guggoló technikával, elugró sávból, közepes távú és tempójú nekifutással. Dobások: kislabdahajítás kidobó terpeszből, helyes hajító mozdulattal távolba dobás. Célzó feladatok eltérő méretű dobóeszközökkel.
Torna	<i>Támaszgyakorlatok:</i> padon, szekrényen, fokozatos magasság- és lejtésemeléssel. <i>Függésgyakorlatok:</i> bordásfalon feladatkombinációk alkalmazásával. Gyűrűn hintázás. <i>Kötélmászási kísérlet:</i> helyes mászókulcsolás, félmagasság. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> járás zsinóron (labirintus), padon (50 cm), padmerevítő gerendáján, ferdepadon, meghatározott kar-, lábtartásokkal, beiktatott leguggolással, fordulattal. <i>Egyszerű gyakorlatok kiegészítő tornakészleten:</i> függeszkedések, átfordulások, átmászások, mélyugrások. <i>Talajtorna:</i> elemfűzések, gurulóátfordulás előre, hátra, tarkónállás, híd, mérlegállás, tigrisbukfenc, kézenállás segítővel, sorozatgurulások. <i>Szekrényugrás:</i> kéztámasszal felugrás guggolásba, leugrás nyújtott testtel. <i>Mélyugrások:</i> a magasság fokozatos növelésével, fordulattal célkarikába is. Zsugor-kanyarlati átugrás.
Labdás gyakorlatok	Adogatás párokban: álló helyzetben, mozgásban: járásban és lassú futásban, irányváltoztatásokkal végzett labdavezetési és labdaadogatási gyakorlatok. Labdaiskola feladatai falnál. Labdás sportjátékok előkészítése elemi szinten: technikai és taktikai megoldások gyakoroltatása csapatjáték közben.
Testnevelési és sportjátékok	Sor- és váltóversenyek. Labdás testnevelési és sportjátékok és könnyített szabályokkal. Küzdőfeladatok, játékok: húzások–tolások, emelések–hordások párban, csoportban.
Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatók a sportágak és a sporteszközök. Kerékpározás: a közlekedés alapszabályainak betartásával tanpályán, illetve terepen helyes sebesség-megválasztással. Ügyességi feladatok. Téli foglalkozás: hócsata, szánkózás, versengések.
Könnyített testnevelés	Testtartást javító és korrigáló gyakorlatok (önálló gyakorlással).

Úszás évfolyam)	(4.	<p><i>Szárazföldi gyakorlatok:</i> előkészítő gyakorlatok a parton, bemelegítő célgimnasztika.</p> <p><i>Légzőgyakorlatok</i> : ki- és belégzés, levegő benntartása.</p> <p><i>Vízbiztonsági gyakorlatok:</i> vízhez szoktató játékok és feladatok. Felfekvés, lebegés, siklás eszközzel (úszódeszka), leállás.</p> <p><i>Vízi játékok:</i> fogó-, labdás, páros, csoportos. A mellúszás kar- és lábtempója eszközzel és eszköz nélkül.</p>
--------------------	-----	---

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló értse meg és hajtsa végre az utasításokat menetgyakorlatok közben.

Törekedjen a tanult mozgásformák, gyakorlatok esztétikus, koordinált végrehajtására. Növekedjen az egyéni teljesítménye növekedjen.

Tudjon egyenletes iramban 4-6 percig futni vagy futómozgást tartalmazó tevékenységet végezni.

Törekedjen a maximális futósebesség elérésére rövidtávon, majd a sebesség minél hosszabb ideig történő tartására.

Tudjon állórajtból indulni, ugrásoknál elrugaszkodásra hangsúlyt helyezni.

Növekedjen a célba dobásoknál a találatszám, távolba dobásoknál az egyéni eredmény. Tudjon a tanult talajtornaelemekből összeállított egybefüggő talajgyakorlatot végrehajtani tanári segítséggel. Tudjon egyfajta szekrényugrást végrehajtani, segítségnyújtás mellett elvégezni.

Alkalmazkodjon a labda méretéhez, súlyához, a repülő labda útjához, ívéhez, irányához, sebességéhez.

Alkalmazzon egy számára megfelelő labdafogást, elkapást, birtoklást feladathelyzetben és játékban.

Tudjon a játékhelyzetnek megfelelően helyezkedni, viselje el játék közben a kudarcokat.

Tudjon a mellig erő vízben biztonságosan mozogni.

ALAPOZÓ ÉS FEJLESZTŐ SZAKASZ **(5–8. évfolyam)**

Célok

A testnevelés az alapvető mozgáskészségek, fizikai képességek aktivizálásával járuljon hozzá a kiegyensúlyozott testi-lelki fejlődéshez, az mozgáskultúra kialakításához, a sport megszerettetéséhez. A tanulók helyzetfelismerő képességének, valamint a változó körülményekhez, feladathelyzetekhez való alkalmazkodási képességének javításához. A szociális és a jellemtulajdonságok, a közösségi és csapatmunka, a társakkal való aktív együttműködés erősítéséhez.

Feladatok

Alapvető fizikai képességek, az egyensúlyérzék, a koordinációs készség fejlesztése. A járás, a futás, az ugrás és a dobás technikai kivitelezésének folyamatos javítása. Elfogadott csapatszellem kialakítása, pozitív személyiségjegyek bevétele.

A tanulók értékelésének elvei

Az értékelés célja a motiválás, a mozgás örömeinek megélése. A pozitívumokra koncentrál, egyéni célokat, fejlesztési területeket jelöl meg. Jellemzője a rendszeresség, következetesség, alapoz a tanuló aktív részvételére.

Jellemzői:

elemző,
pozitívumokat kiemelő,
hiányokat feltáró,
fejlesztő, reális
elvárásokat tisztázó.

Figyelembe veszi:

az életkori sajátosságokat, a tanuló mozgásállapotát,
az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkijelölések alapján
az egyéni fejlődés mértékét

Értékelendő területek:

együttműködés a rehabilitációs munka folyamatában,
aktivitás,
az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés,
a tanuló önálló mozgáskezdeményezése.

Az értékelés szempontjai:

a tanuló önmagához mért fejlődése.

Az értékelés módja:

szóbeli – folyamatos visszajelzés, a tanórák végén összefoglaló elemzés és értékelés, írásbeli: – szöveges minősítés, amely a rehabilitációs célokhoz viszonyítva történik.

ALAPOZÓ SZAKASZ (5–6. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakörök	Tartalom
Rendgyakorlatok	Nyitódások és zárkózások, fejlődések és szakadozások járás közben: a tér- és távköz pontos felvétele. Testfordulatok: jobbra, balra, hátraarc két ütemben. <i>Menetelések:</i> átmenet járásból, futásból, ütemre, lépéstartással menetelésbe, majd kétütemű megállás.
Gimnasztika	Kötetlen és határozott formájú, 2-4-8 ütemű szabadgyakorlatok szer nélkül és kéziszerrel: egyénileg, párban, sportszerhez kapcsolódva (bordásfal, pad). Testtartást javító, erősítő, nyújtó, lazító hatású és légzőgyakorlatok (mellkasi, hasi légzés). Gyakorlatok zenére.
Atlétika	<i>Futások:</i> kitartó futás 6-8 percig, közbeiktatott akadálykerülések, alkalmazott futóiskola feladatai. Iram- és gyorsfutások: állórajttal, térdelőrajttal. Rajt- és futóversenyek. <i>Ugrások:</i> ugró- és szökdelőiskola. Távolugrás guggoló technikával elugró sávból, teljes rohammal: az elrugaskodó láb állandósítása. Magasugrás: lépő technikával, optimális nekifutási szögből, a lendítőláb rögzítésével. <i>Dobások:</i> kislabdadobás rövid nekifutással, a kitámasztás, a csípőforgatás bevéssé – fejlettség szerint. Célba dobás vízszintes és függőleges célra, eltérő nagyságú és súlyú labdával.
Torna	<i>Talajtorna:</i> statikus és dinamikus elemek tökéletesedő technikával, zsugorfejenállás. Dinamikus elemek különböző kiindulási és befejező helyzetekben, kézenállás bordásfalnál. Elemkapcsolások. Támaszugrások padon és 3-4 részes szekrényen: függőleges leugrás, repülés közben lábfelhúzás, terpesztés, testfordulat – fejlettség szerint differenciáltan. Zsugorkanyarulati átugrás tetszőleges oldalra. Bátorugrás – a fejlettségnek megfelelően. Függésgyakorlatok kiegészítő tornakészleten. Egyszerű elemek érintő magas gyűrűn: fészek, zsugortestű lefüggés. Egyensúlygyakorlatok 2 számolyra tett tornapad merevítő gerendáján: járások előrehaladással, láb-, kartartással, mélyugrások kapcsolásával.
Sportjátékok	Labdarúgás, kosárlabdázás nehezedő technikával: labdavezetés, irány- és iramváltásokkal, labdaátadások lábbal, illetve egy és két kézzel álló és mozgó társnak, védekezés, támadás játékhelyzetben, kapura rúgás, kosárra dobás alaptechnikával. Sportjáték szabálybővítéssel. Zsinórlabdázás: alapvető játékelemekkel, csökkentett, sportági labdával, házi szabályokkal.
Testnevelési és sportjátékok	<i>Futó- és fogójátékok:</i> betartandó feladatbővítésekkel. <i>Labdás testnevelési játékok:</i> számfeladatok, labdaterelések kézzel, lábbal, fejvel, eszközzel. <i>Küzdőjátékok:</i> húzások-tolások párokban és csoportokban, test-test ellen, eszköz beiktatásával.

Természetben üzhető sportok	<p>A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és a sporteszközök.</p> <p><i>Kerékpározás:</i> kötelékben, terepen.</p> <p><i>Görkorcsolyázás:</i> esés- és ütközésmentes haladás előre, biztonságos megállás, jól megválasztott sebesség a kanyarodásnál.</p> <p><i>Tollaslabdázás:</i> háló felett, tenyeres- és fonákütés, felütés és lecsapás (hálomagasság-változtatással).</p> <p>Téli foglalkozás a szabadban.</p> <p><i>Szánkózás:</i> társ húzása, tolása. Szánkózás terepen.</p>
Könnyített testnevelés	<p>Tartás- és mozgásjavító, -korrigáló gyakorlatok egyénre szabottan, valamint a testnevelés tantervben a nem ellenjavallt tananyagok.</p>
Úszás	<p>Úszásnem: mellúszás.</p> <p>A siklás gyakorlatai: eszközzel és eszköz nélkül. Kar- és lábtempó összehangolása, tökéletesítése. Úszás benntartott fejjel, majd helyes levegővétellel. Vízi játékok.</p>

A szakasz végén elvárható követelmények

A tanuló hajtsa végre a tanult órászervezést segítő rendgyakorlatokat, értse az utasításokat, vezényszavakat.

Legyen képes 4 ütemű gimnasztikai gyakorlatokat eszközzel végrehajtani.

Tudjon a távolságnak megfelelően gyorsan és kitartóan futni 6-8 percig.

Sajátítsa el az ugrások sajátos mozgásösszetevőit – alkalmazza azokat fejlettségének megfelelően. Tudja a hajító mozdulatot pontosan kivitelezni.

Törekedjen az elsajátított gyakorlatok összefüggő, biztos végrehajtására.

Törekedjen az ugrásoknál a bátor nekifutásra, az erőteljes elrugaszkodásra, az esztétikus kivitelezésre. Fejlődjön a statikus, dinamikus és egyensúlyozóképessége.

Alkalmazza a labda birtokbavételének és kézzel, lábbal történő továbbításának legegyszerűbb változatait. Tudja játék közben is alkalmazni a tanult technikai elemeket.

Tudjon játék közben tartósan figyelni, összpontosítani és gyorsan reagálni.

Legyen képes mellúszással úszni.

FEJLESZTŐ SZAKASZ (7–8. évfolyam)

Tantárgyi tartalmak, témakörök

Témakör	Tartalom
Rendgyakorlatok	Sorakozások, nyitódások, zárkózások: vonal- és oszlopalakzatban, az igazodás, takarás begyakorlásával. Fejlődés kettes oszlopba, járás és lassú futás közben, torlódásmentes átmenettel. Menetelés alakzatformálással. Sorbontások, alakzatváltások különböző formái.
Gimnasztika	Szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kézyszer- és egyszerű szergyakorlatok emelt szériaszámmal. Önálló bemelegítés 8-10 gimnasztikai gyakorlattal, egyénileg, előtornázással, párban: tükörképjáték.
Atlétika	<i>Futások:</i> futóiskola feladatai nehezedő feltételek között. Rövid- és középtávú futások egyénileg és csoportosan, időméréssel. Térdelőrajt vezényszóra, kifutással. <i>Ugrások:</i> ugróiskola feladatai, helyből, sorozatban. Távolugrás teljes rohammal, elugródeszkáról, guggoló technikával. Magasugrás: lépő technikával, a magasság fokozatos emelésével – differenciáltan <i>Dobások:</i> helyből, nekifutásból, távolba és célba, egy és két kézzel. Kislabdadobás teljes rohammal, keresztlépéssel, teljesítményemeléssel. Súlylökés 2 kg-os tömött labdával oldalfelelállásból
Torna	Ismert 3-6 elem összekapcsolásával összefüggő talajgyakorlat végzése. <i>Talajtorna:</i> fejenállás térdelésből, guggolásból, terpeszállásból indítva, gurulás előre, érkezés guggolásba. Kézenállás, ereszkedés gurulóátfordulásba. Kézen átfordulás oldalra, szekrényugrás, átguggolás, átterpesztés 5. rekeszállásban, dobantó használatával – képesség szerint differenciáltan. Ismert elemek összekapcsolása gyűrűn: zsugor, hátsó, nyújtott testű, lebegő lefűgges. <i>Függésgyakorlatok:</i> bordásfalon, „vándormászás” karra, rúdon és kötélén mászás 2-3-szor egymás után – fejlettség, adottság szerint függésgyakorlatok: mászás fel, le bordásfalon, kötélén és rúdon – fejlettség szerint. <i>Egyensúlygyakorlatok:</i> tornapad merevítő gerendáján (50cm magasság). Járások, <i>Sportjátékok:</i> labdarúgás, kosárlabdázás.
Testnevelési és sportjátékok	A játékok technikai, taktikai alapjainak begyakorlása, a szabályok fokozatos szigorításával (gyorsindítások, cselezések, pontszerzésre törekvés). <i>Röplabdázás:</i> csökkentett játéktéren, alacsony magasság felett: alsónyitás, egy- és kétkezes alkarérintés, kosárérintés, leütés, feladás, sáncolás mozgáselemek beépítésével. <i>Küzdőjátékok:</i> húzások-tolások párokban és csoportban.
Természetben üzhető sportok	A helyi lehetőségek függvényében választhatóak a sportágak és sporteszközök. <i>Kerékpározás:</i> alapvető KRESZ-ismeretek alkalmazásával, illetve terepen. <i>Gördeszkázás, görkorcsolyázás:</i> ügyességi feladatokba építve. <i>Tollaslabdázás:</i> mozgáselemek tudatos alkalmazásával, házi szabályokkal meccsjáték. Téli foglalkozás a szabadban, ötletjátékok.
Könnyített testnevelés	Mozgáskorrekción szolgáltató gyakorlatok egyénre szabottan, valamint a testnevelés tantervében a nem ellenjavallt tananyagok.

Úszás

Úszásnemek: mell-, gyorsúszás.
Szárazföldi gyakorlatok. Speciális célgyimnasztika. Vízbiztonsági gyakorlatok.
Mell- és gyorsúszás növekvő távon, a kar-, lábtempó és a légvétel technikájának összehangolása, begyakorlása.
Rajttechnika és fordulók úszásnemekhez kapcsolása. Vízi játékok.

A szakasz végére elvárható követelmények

A tanuló lássa be a tanult rendgyakorlatok szükségességét, megfelelő önfegyelemmel hajtsa végre az utasításokat.

Legyen képes bemelegítésre alkalmas 8-10 gimnasztikai gyakorlat önálló elvégzésére. Ismerje és alkalmazza a legfontosabb testtartást javító gyakorlatokat tanórán kívül is. Tudjon 6-8 percig kitartóan futni.

Ismerje és alkalmazza az ugrásoknál az energikus elugrást, a légmunka fontosságát, a biztonságos talajérést.

Fejlődjön a hajítás és a lökés mozdulata, egyéni teljesítménye.

Mutasson be 3-6 elemből álló összefüggő talajgyakorlatot (tanári segítséggel).

Növekvő biztonsággal uralja testhelyzetét labilis egyensúlyi helyzetben.

Legyen gyakorlott két sportjátékban, ismerje és tudja betartani a szabályokat.

Tanúsítson megfelelő önfegyelmet, önuralmat, sportszerű magatartást játék közben. Ismerjen két úszástechnikát és legyen képes folyamatos úszásra.

Tudjon alkalmazkodni az időjáráshoz szabadtéri sporttevékenység közben.

A beszéd fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének elvei

A beszéd fogyatékos, beszéd- és nyelvi fejlődésben akadályozott tanulók iskolai fejlesztésének alapelvei, célja és kiemelt feladatai

A beszéd fogyatékos tanuló iskolai fejlesztésében, speciális nevelési igényeinek kielégítésében elsőbbséget kell biztosítani az ép beszélő környezetben integráltan történő oktatásnak a különleges gondozási igény feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában. Ez biztosíthatja a tanulók számára a felfelé nivellálást segítő pedagógiai környezetet.

A beszéd fogyatékos tanulók fejlesztésében törekedni kell a pszichológiai és fiziológiai tényezők összhangjára, a személyiség és a beszéd működés kölcsönhatására, funkcionális összefüggésrendszerére.

A fejlesztés legyen tudatos és tervszerű, melynek során a beszéd állapotának felmérésétől a terápiás terv meghatározásán át a tudatos módszerválasztáson túl a komplexitás és a folyamatkövetés is megvalósul.

A módszerek megválasztásakor az életkor, a pszichikai sajátosságok, a beállítódás, az értelmi képesség, a beszédhiba típusának és súlyosságának, és a korrekció adott szakaszának figyelembevétele szükséges.

A fejlesztésében meghatározó a sokoldalú percepciók fejlesztés, melynek során a kinezteziás, a hallási, a látási, a beszédmozgási benyomások egymást erősítve fejlődnek.

Fontos a transzferhatások tudatos kihasználása. Mivel a különböző beszédműveletek számos azonos, illetve közös elemből tevődnek össze, a fejlesztés a különböző átviteli megoldásokkal eredményesebbé tehető.

A beszéd fogyatékos tanulók nevelése, oktatása megköveteli az egyéni és csoportos foglalkozások változatos szervezeti kereteit.

A súlyos beszéd fogyatékos tanulók fejlesztése intenzív és folyamatos.

A fejlesztést a szülők támogató együttműködése segíti. A terápiában - a minél gyorsabban automatizált jó beszéd szint elérése érdekében - a tanulóval kommunikáló valamennyi felnőtt legyen partner.

Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai megegyeznek a NAT-ban alkalmazott szakaszolással. A helyi tantervben a bevezető szakasz időtartamának megnövelése - általában az első évfolyam tananyagának két tanévre történő elosztásával - indokolt lehet.

A NAT alkalmazása

A beszéd fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során a NAT-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A beszéd fogyatékos tanulók nevelésében a NAT-ban leírt fejlesztési feladatok, az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek az irányadók, de azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama módosulhat.

Énkép, önismeret

A személyiség fejlesztésében hangsúlyozott szerepet kap a szociális kapcsolatrendszer kommunikációs bázisa, a kommunikációs szándék tudatos megvalósítására nevelés.

Információs és kommunikációs kultúra

Az információszerzésben, tanulásban, szociális-kommunikációs fejlesztésben az informatikai eszközök segítő szerepe kiemelkedő. A számítógép írástechnikai segédeszközként tanulási és munkaeszköz a beszéd útján nehézségekkel kommunikáló tanuló számára.

Tanulás

Az informatikai eszközök tanulás során történő megfelelő és tudatos alkalmazásának különösen az írás- és olvasási nehézséggel küzdő tanulók esetében van kiemelt szerepe.

Testi és lelki egészség

A nevelésnek, oktatásnak átfogó képet kell nyújtania arról, hogy a tanuló miként viszonyuljon beszéd fogyatékoságához. Kiemelt feladat a tanuló motiválása a beszédhibája leküzdésére, ugyanakkor felkészítése az esetleges visszaesésekre, azok kezelésére, valamint arra, hogy a maradandó tünetekkel később is együtt tudjon élni.

A helyi tanterv készítésénél a NAT-ban foglaltak az irányadóak, de az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) mindenkor a tanulók fejlődésének függvénye.

A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Ha a tanulót állapota akadályozza, akkor az Írányelvben megadott módosítások figyelembevételével javasolt a helyi tanterv elkészítése.

Az egyes műveltségi területekre vonatkozó ajánlások:

A műveltségi területhez kapcsolódó tananyag tartalmát, a fejlesztésre fordított időt a sérülés jellege, mélysége, prognózisa befolyásolhatja. A Magyar nyelv és irodalom, a Művészetek, a Testnevelés és sport, valamint az Élő idegen nyelv fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet, a beszéd fogyatékoság típusától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Néhány szempont azonban általánosítható:

- olvasás-, írástanítási módszerként beszéd fogyatékos tanulók esetében a hangoztató-elemző, illetve a diszlexia-prevenációs olvasástanítási módszer ajánlott;
- a súlyos beszéd fogyatékos tanulók anyanyelvi fejlesztésében hosszabb begyakorlási, érési szakaszok tervezendők;
- az anyanyelvi fejlesztés, gondozás a nevelés minden színterén és helyzetében, az oktatás teljes időtartama alatt központi szerepet játszik.

A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Ha a tanulót állapota akadályozza, akkor az Irányelvben megadott módosítások figyelembevételével javasolt a helyi tanterv elkészítése.

Logopédiai egyéni és csoportos terápia a leggyakoribb kórformák esetében

A beszéd fogyatékos tanuló az iskolai oktatás keretében, annak részeként vesz részt a beszéd technikai és tartalmi fejlesztését szolgáló logopédiai terápiás foglalkozáson. A beszéd fogyatékoság eltérő kórformái szerint a rehabilitációs feladatok is eltérőek.

A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók iskolai fejlesztésének elvei

A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanuló

A súlyos tanulási, beilleszkedési és magatartási zavarok hátterében részképességzavarok, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, az iskolai teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége vagy a felsoroltak halmozott előfordulása áll fenn. Nem határozhatunk meg egységes jellemző jegyeket; az egyes állapotok a tünetek/tünetegyüttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség-, illetve általános tanulási zavarig terjedhetnek. A percepció bázis többdimenziós érintettsége miatt az olvasás, írás, számolás elsajátításában különböző súlyosságú akadályt jelent, az enyhe zavartól egészen a funkcióképtelenségig.

A részképességzavarok körébe az iskolai teljesítmények - elsősorban az alapvető eszköztudás (olvasás, írás, számolás) - elsajátításának nehézségei, a képességek deficitje, valamint az általuk kiváltott, következményes magatartási és/vagy tanulási zavarok komplex tünetegyüttese tartozik. Jellemző, hogy az adott részképességben az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos teljesítménybeli elmaradás mutatkozik, valamint teljesítményszóródás mutatható ki az intelligenciafaktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között. A részképességzavarok tüneteit mutató tanulók általános jellemzője a számukra nehéz iskolai feladatok iránti feltűnő közömbösség, érdektelenség, amely a nehézségek következtében fokozatosan elmélyül, és a tanulással kapcsolatos tevékenységek (olvasás, írás, számolás) elutasításában fejeződik ki.

A kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar, a figyelemzavar megléte esetén az érintett tanuló rövidebb ideig tud a feladathelyzetben megmaradni, az általánosnál sokkal több cselekvéses tanulási helyzetet igényel. Azok a tanulók, akik súlyos figyelemzavaruk (helyzetidegenség, hibás-hiányos helyzetfelismerés) vagy fejletlen önirányítás, gyenge önértékelési képesség miatt nem tudnak a tanulási szituációba beilleszkedni, állandó személyes kontrollra, megerősítésre szorulnak.

Míg a részképességzavarok gyakran ép érzékszervek esetén is az érzékszervi fogyatékoság (gyengénlátás, enyhe nagyothallás) látszatát kelthetik, addig a hiperaktivitás, a nyugtalanság, a túlmozgások, a figyelemzavar előfordulásakor a tanulók általánosan gyenge képességűnek, értelmi fogyatékosnak tűnhetnek.

Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének, érési lelassulásának jelei a tanulási, magatartási zavar tüneteit mutató tanulóknál az alábbiak:

- általában érzékenyebbek a meteorológiai változásokra,
- fáradékonyabbak az átlagnál, nehezen tűrik a zajokat, nehezen viselik el a várakozási feszültséget,
- gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, egyedüllétre,
- fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat.

A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók iskolai fejlesztése

A fejlesztés alapelvei

- A részképességzavar tüneteit mutató tanulók sajátos nevelési igényeinek kielégítése gyógypedagógiai tanár, terapeuta és/vagy pszichológus közreműködését igényli. A rehabilitációs célú órakeretben a tanulók fejlesztése egyéni terápiás terv alapján történik.

A kialakulatlan részképesség jellegének megfelelően az iskolai oktatásban érvényesíteni kell a számonkérési, értékelési, esetleg - indokolt esetben, a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság javaslata alapján - az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítés lehetőségét.

- A részképességzavar tüneteit mutató tanuló egyéni fejlesztése, külön oktatása intenzív terápiás céllal szervezett átmeneti formának tekinthető, melyet csak súlyos állapotok esetén célszerű alkalmazni, és amelynek célja, hogy a tanuló minél előbb visszakerüljön az őt integrálni képes környezetbe.

- Az iskolai nevelés, oktatás során kiemelt feladat:
 - a. az egészséges énkép és önbizalom kialakítása,
 - b. a kudarcűrő-képesség növelése,
 - c. az önállóságra nevelés.

A fejlesztés kiemelt céljai, feladatai

Diszlexia, diszgráfia

A diszlexia a tanulási zavarok fogalmkörébe tartozó, intelligenciaszinttől független olvasási és helyesírási gyengeség. Hátterében a központi idegrendszer sérülései, organikus eltérései, érési késése, működési zavara, örökletesség, lelki és környezeti okok különböző összefonódásai találhatók meg, valamelyik dominanciájával. Általában differenciálatlan az aktív szókincs, és gyenge a verbális emlékezet. A tanuló az új szavakat nehezen jegyzi meg, megmásítja, torzítja, jó értelmi képesség esetén új szót alkot helyette, vagy körülírja a fogalmat. Az olvasás tanulása során nehezen alakul ki a hang-betű kapcsolat, gyakori és makacs betűtévesztések fordulnak elő, a sorrendben átvetések tapasztalhatók, a hosszabb szavak áttekintése rendkívül nehéz. Hibás kombinációk, felületes akusztikus képzetek előhívása észlelhető. Nehéz a figyelem megosztása az olvasási technika és a szöveg tartalma között, pontatlan a toldalékok olvasása, lassú az olvasási tempó, gyenge a szövegértés.

A súlyos olvasás-írászavar irreverzibilis, maradványtünetei a közép- és felsőfokú oktatásban, illetve a felnőttkorban is feltűnnek és fennmaradnak.

Diszgráfia esetén az írómozgásokban, azok kivitelezésében jellemző a rossz kéztartás, az íróeszköz helytelen fogása, a görcsösség. Más tananyagokban való előrehaladáshoz viszonyítva nagyon lassú az írás megtanulásának folyamata.

Az írómozgás egyenetlen, ritmusa és lendülete töredezett lesz, az optimális mozgássor csak nagyon lassan valósul meg, ezért fáradékonyabbak a diszgráfias tanulók.

A fejlesztés célja:

Az olvasás-, írászavarok javításának feladata az iskolás korban, hogy kialakítsa a tanulóban az intellektusának és mindenkor osztályfokának megfelelő értő olvasás-írás készséget, fejlessze kifejező készségét, segítse az olvasás, írás eszközzé válását az ismeretek megszerzésében.

A fejlesztés feladatai:

- a testséma biztonságának kialakítása,
- a téri és időrelációk kialakítása praktikus és verbális szinten,
- a vizuomotoros koordináció gyakorlása,
- a látás, hallás, mozgás koordinált működtetése,
- az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a homogén gátlás elvét figyelembe vevő, valamint a vizuális és auditív észlelésre alapozó módszerrel,
- az olvasás, írás készségének folyamatos gondozása, fejlesztése a tanuló egész iskolai pályafutása alatt,
- a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során,
- az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel,
- az olvasásképtelenség esetében a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, gépi írással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával.

Diszkalkulia

A diszkalkulia különböző számtani műveletek, matematikai jelek, kifejezések, szabályok megértésének, a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, grafikus ábrázolásának, a

számok sorrendiségének, számneveket szimbolizáló vizuális alakzatok azonosításának nehézsége más iskolai teljesítmények (pl. olvasás, írás, idegennyelv tanulás) jó színvonala mellett. Háttérben általában valamilyen idegrendszeri sérülés húzódik meg, amelynek következtében zavart az érzékelés-észlelés folyamata, sérült a gondolkodás. Nehezítetté válik a szimbólumok felismerése és tartalmi azonosítása, akadályozott a fogalmak kialakulása, sérülnek a fogalmakkal végzett gondolkodási műveletek, a sor- és szabályalkotás, a téri és síkbeli viszonyok érzékelése, illetve zavart szenved az emlékezet és a figyelem.

A diszkalkuliás tanulóknál általában hiányzik a matematikai érdeklődés, kialakulatlan a mechanikus számlálás képessége, a mennyiség-állandóság. Súlyos elmaradásaik vannak a matematikai nyelv használatában, a matematikai relációk verbális kifejezésében.

A fejlesztés feladatai:

- az érzékelés-észlelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a beszéd összehangolt, intenzív fejlesztése,
- a testséma kialakítása,
- a téri relációk biztonsága,
- a relációk nyelvi megalapozása, a matematikai nyelv tudatosítása,
- a szerialitás erősítése,
- segítő, kompenzáló eszközök használatának megengedése, a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés,
- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások megtalálása és alkalmazása.
- a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés,
- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások megtalálása és alkalmazása.

A kóros hiperkinetikus vagy kóros aktivitászavar, a figyelemzavar

Hiperkinetikus zavarok

Már az első öt évben kialakuló tünetegyüttes, melyet jellemez a tevékenységek csapongása, a figyelmetlenség, a nagyfokú impulzivitás, a szabályok gyakori megszegése, megfontolatlanság, többszöri konfrontálódás a társakkal. Gyakori a kognitív működések zavara, illetve a nyelvi és motoros képességek fejlődésének késése. Másodlagos szövődménye az aszociális viselkedés és csökkent önértéktudat.

Magatartási zavarok

Jellemzői a visszatérő és tartós disszociális, agresszív vagy dacos magatartássémák. A viselkedés erősen eltér az adott életkorban elvárhatótól, a szociális elvárásokat durván áthágja. Sokkal súlyosabb lehet, mint egy gyermekcsíny vagy egy serdülőkori lázadás és hosszan tart (hat hónap vagy annál hosszabb ideig). Jellemzi még: nagyfokú harcoság, társakkal, tárgyakkal, állatokkal szembeni durva bánásmód, fenyegető erőfitogtatás, indulatkitörések, iskolakerülés, hazudozás.

A fejlesztés elvei, módszerei, feladatai:

- A tanuló optimális helyének megválasztása a pedagógus kommunikációs jelzéseinek megfelelő érzékelésére.
- Az egyénhez igazított követelmények kialakítása a gyermek képességeinek, érdeklődésének, terhelhetőségének ismeretében.
- A tanuló viselkedésének (kommunikációjának, önbizalmának, magabiztosságának, önérvényesítésének, cselekvéses, illetve verbális megnyilvánulásainak) megismerése siker vagy kudarc esetén. Ennek alapján a tanuló alkalmazkodásának, a kortárs csoportba való beilleszkedésének segítése.
- Együttműködés a családdal és más szakemberekkel.
- A fejlődés segítése gyakori pozitív visszajelzésekkel, a sikerélmény biztosítása.

Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A helyi tantervben indokolt lehet az első évfolyam két tanévi időtartamra történő szétbontása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának az időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók nevelése-oktatása során a NAT-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadóak, de az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhat.

Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban a pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába.

Ebből a szempontból fontos a gyermekneurológiai, a fülészeti, valamint a szemészeti vizsgálat, szükség esetén az érzékszervi gyógyítás.

A gyógypedagógiai tanár/terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt.

Idesorolhatók azok a tanulók is, akik súlyos figyelemzavaruk (helyzetidegenség, hibás-hiányos helyzetfelismerés) vagy fejletlen önirányítás, gyenge önértékelési képesség miatt nem tudnak a tanulási szituációba beilleszkedni, állandó személyes kontrollra, megerősítésre szorulnak.

Míg a részképességzavarok gyakran ép érzékszervek esetén is az érzékszervi fogyatékoság (gyengénlátás, enyhe nagyothallás) látszatát kelthetik, addig a hiperaktivitás, a nyugtalanság, a túlmozgások, a figyelemzavar előfordulásakor a tanulók általánosan gyenge képességűnek, értelmi fogyatékosnak tűnhetnek.

Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének, érési lelassulásának jelei a tanulási, magatartási zavar tüneteit mutató tanulóknál az alábbiak:

- általában érzékenyebbek a meteorológiai változásokra,
- fáradékonyabbak az átlagnál, nehezen tűrik a zajokat, nehezen viselik el a várakozási feszültséget,
- gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, egyedüllétre,
- fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat.